

# Novice iz Moravške doline

GLASILO OBČINE MORAVČE / NOVEMBER 2021 / ŠTEVILKA 9 / LETNIK XXII



9

2021



## Prestavljena kapelica na Grmačah

/ str. 6 in 47

V soboto, 23. oktobra, je župan dr. Milan Balažič odkril prestavljeno in prenovljeno kapelico na Grmačah. Prestavitev je bila nujna zaradi razširitve križišča. Kapelico je blagoslovil moravški župnik gospod Kancijan Čižman.



## Moravški otroci se lahko veselijo novih šolskih prostorov

/ str. 8

Gradnja prizidka šole in nove športne telovadnice se je začela. Potem, ko je prvo novembrsko sredo župan dr. Milan Balažič položil temeljni kamen, je v drugi polovici novembra gradbeno podjetje začelo s pripravljalnimi deli.



## Krajanj Tuštanja so dobri gospodarji

/ str. 23

Člani društva krajanov Tuštanj so v preteklih letih zgradili kar nekaj objektov, ki izboljšujejo kakovost življenja. Kot dobri gospodarji pa te objekte tudi redno vzdržujejo. Po jesenski delovni akciji jih čaka še nekaj manjših vzdrževalnih del.



## Znameniti Moravčan – Davorin Rovšek

/ str. 40

Ostajamo v družini Rovšek. Tokrat predstavljamo Davorina Rovška, fotografa in kinematografskega podjetnika. Začel je z ateljejem v Moravčah, nato pa je, po študiju na Dunaju in letih popotovanj, v Ljubljani odprl atelje, ki je bil prvi večji fotografski atelje v lasti Slovencev.

## Odprto pismo župana občine Moravče dr. Milana Balazica ministru za okolje in prostor mag. Andreju Vizjaku

**Spoštovani Minister,**  
**na vse naše dokaze, na vse prošnje – tudi če so v našem imenu prihajale iz Kabineta Predsednika Vlade – na vsa vabila, da si ogledate razmere na terenu (Moravče so od Ljubljane oddaljene borih 25 km) se niste odzvali niti enkrat. Vnaprej vas zato obveščam, da bo Občina Moravče sodno preganjala vas in vse na Ministrstvu za okolje in prostor ter na Agenciji Republike Slovenije za okolje, ki bi kakorkoli sodelovali pri morebitnem podaljšanju Koncesijske pogodbe med Republiko Slovenijo (Vlado RS) in Termitom d. d.**

V zadnjih treh letih smo Ministrstvu in ARSO-u posredovali veliko število dokazov, analiz (vključno z analizo, ki jo je naročilo Ministrstvo za okolje in prostor), pravnih mnenj in prijav za okoljsko inšpekcijo. Vse naštetje je dokazovalo, da Termit d. d. nenamensko uporablja zemljišča parcel za odkop kremenčevega peska in v nastale jame dovaža nevarne in strupene snovi. Termit d. d. nepravilno izkorišča mineralno surovino tako, da onesnažuje vodo, tla in zrak ter s tem zdravstveno ogroža okoliško prebivalstvo. V pridobivalnem prostoru ni izvedena dokončna sanacija izvajanja rudarskih del.

Termit d. d. ne izvaja naloženih ukrepov s strani Ministrstva in ARSO-a, ne izvaja monitoringa in krši okoljsko ter drugo zakonodajo glede varstva okolja. Do lokalne skupnosti in njenih uradnih predstavnikov, ki jih vodi rezultat okoljskega referendumu z leta 2007 in Deklaracije o čisti Moravški dolini z leta 2019, Termit d. d. izkazuje sovražen odnos.

Ob tem vas želim opozoriti, da obstoječa Koncesijska pogodba, ki se izteče 10. decembra 2021, temelji na skrajno zastarelem dovoljenju z dne 17. marca 1961, ko ekologije še niso poznali in ki je vse osrednje področje občine Moravče spremenil v pridobivalni prostor. V tem, danes urbaniziranem področju, živi okrog 6 000 prebivalcev, med katerimi najbližji Termitu d. d. že desetletja trpijo škodo, ki jo to podjetje nikoli ni povrnilo. Termit d. d. svojega

delovanja ni prilagodil okoljevarstvenim zahtevam slovenske in evropske zakonodaje. Občina Moravče bo zaradi navedenega v postopku sprejemanja novega občinskega prostorskega načrta resno omejila pridobivalni prostor.

Zaradi vsega naštetega zahtevamo, da Vlada RS in Minister za okolje in prostor v njenem imenu s Termitom d. d. ne podaljša Koncesijske pogodbe temveč koncesijo odvzame, dokler to podjetje ne začne delovati v skladu z zakonom. Termit d. d. bistveno krši obstoječo Koncesijsko pogodbo, zato je temu podjetju do nadaljnega potrebno odvzeti rudarsko pravico. Vas in vse vpletene v morebitno podaljšanje Koncesijske pogodbe, ki bodo na Ministrstvu za okolje in prostor ter ARSO-u kršili okoljsko zakonodajo in s tem podpirali okoljski kriminal, opozarjamo, da jih bo Občina Moravče sistematično sodno preganjala.

**dr. Milan Balazic,**  
**župan Občine Moravče**

### Novice iz Moravske doline

NOVEMBER 2021  
ŠTEVILKA 9  
LETNIK XXII

Novice iz Moravske doline je informativno glasilo občine Moravče, ki je tudi izdajateljica. ISSN 2536-4057. Izhaja predvidoma desetkrat letno in ga prejemajo vsa gospodinjstva v občini brezplačno.

Sedež in naslov uredništva  
**Občina Moravče**  
**Vegova ulica 9**  
**1251 Moravče**  
**01 724 71 40**

E-poštni naslov  
**moravske.novice@moravce.si**

Uredništvo  
Novic iz Moravske doline:

Odgovorna urednica  
**mag. Tatjana Čop**

Lektorica  
**Bernarda Mal**

Likovni urednik in oblikovanje  
**mag. Blaž Slapar**

Uredniški odbor  
**Bogomil Brvar**  
**Bojana Dorič**  
**dr. Franci Malin**  
**Anja Ravnikar**

Fotografija na naslovnici  
**mag. Blaž Slapar**

Tisk  
**Tiskarna Januš d.o.o.**

Naklada  
**1800 izvodov**

Rokovnik izhajanj, navodila za pisce prispevkov in cenik oglasnega prostora so objavljeni na spletni strani [www.moravce.si](http://www.moravce.si).

**Naslednja številka izide 21. decembra 2021.** Prispevke za objavo pošljite na elektronski naslov [moravske.novice@moravce.si](mailto:moravske.novice@moravce.si). Rok za oddajo je 29. november 2021. Pisici sami jamčijo za verodostojnost vsebine objav ter za avtorstvo besedil in slikovnega gradiva. Novice iz Moravske doline so vpisane v razvid medijev in Ministrstvu za kulturo RS pod zaporedno številko 374.

## Gradili bomo

Drage občanke in občani Občine Moravče.



dr. Milan Balažič  
župan občine Moravče

**Z**daj se začnjenja zares. Z direktorjem podjetja VG5, ki je bil izbran kot najboljši izvajalec, sem 19. oktobra podpisal pogodbo za gradnjo prizidka šole in športno telovadnico. Nato sem 3. novembra položil temeljni kamen: nove bo več kot polovica šole, športna telovadnica pa bo lahko sprejela več kot 300 ljudi.

Gre za največjo investicijo v občini, ki pomeni izjemno pridobitev ne samo za šolarje in učitelje, temveč za vse občanke in občane, saj bomo na voljo imeli sodobno opremljeno šolo in dvorano za športne, kulturne in druge družabne dogodke. Sredstva za gradnjo so zagotovili Občina Moravče, Ministrstvo za šolstvo in Eko sklad. Gradnja, ki se prične sredi novembra, bo predvidoma zaključena februarja 2023, ugodna okoliščina pa je tudi ta, da se bo v neposredni soseščini hkrati gradil tudi dom starejših občanov.

Skupaj z domačini sem 23. oktobra odprl prenovljeno in predstavljeno kapelico ter križišče na Grmačah, ki bo odslej omogočalo udoben promet čez ta naš gorski prelaz. Z obnovo fasade na vrtcu, ki jo je že dodobra nagrizel zob časa, smo začeli 6. novembra. Vrtec bo odslej bolj izoliran, varnejši, bolj zdrav in lepši.

**PRED NAMI JE NAJVEČJA INVESTICIJA V OBČINI;  
NOVE BO VEČ KOT POLOVICA ŠOLE, TELOVADNICA PA BO  
LAHKO SPREJELA VEČ KOT 300 LJUDI. TO JE IZJEMNA  
PRIDOBITEV ZA VSE OBČANKE IN OBČANE.**

**Največ energije pa smo ta mesec posvetili pripravi občinskega proračuna za dve prihodnji leti. Dovolite mi, da ga na kratko predstavim. Največ sredstev bo šlo za naslednja področja:**

- **varstvo pred naravnimi nesrečami**, kjer bomo krepili sistem za zaščito, reševanje in pomoč (Civilna zaščita in gasilci);
- **cestna infrastruktura**: gradnja in vzdrževanje občinskih cest, cestna razsvetljava in pomoč državi pri izgradnji obvoznice mimo Moravč;
- **gospodarstvo**: podpora in vzpodbude podjetništvu, razvoj turizma in gostinstva, program posodabljanja kmetijstva;
- **prostor**: sprejem občinskega prostorskega načrta, izdelava občinskega podrobnega prostorskega načrta za gospodarsko cono in začetek komunalnega izvajanja projekta »Nove Moravče« (prostor okrog nogometnega stadiona);
- **socialno varstvo**: pomoč družinam, otrokom in pomoči potrebnim posameznikom; darilo ob rojstvu otroka; za starejše doplačevanje oskrbnine za domove, nego na domu in brezplačni prevoz (Prostofer); komunalna oprema in pomoč investitorju pri gradnji moravškega doma za starejše občanke in občane;
- **gradnja prizidka šole in športne telovadnice, prevoz otrok in štipendije**;

- **izgradnja otroškega igrišča** v Moravčah, gradnja športnih tribun ob nogometnem stadionu, začetek del na zimskem športno-rekreacijskem centru Belnek;

- **prenova Zdravstvenega doma Moravče** z odprtjem nove druge splošne ambulante;

- **oskrba z vodo**: gradnja novih vodovodov in obnova starih, gradnja novega črpališča (Ples 2) in obnova vodohranov;

- **varovanje okolja, kulturne in naravne dediščine**, zmanjševanje onesnaženja in nadzor; nadaljevanje izgradnje kanalizacijskega omrežja, nadgradnja čistilne naprave v Moravčah in sofinanciranje malih čistilnih naprav za občanke in občane;

- **kultura**: financiranje dejavnosti društev, občinskih prireditev, pokroviteljstva in sponzorstva.

Občinski svet je že opravil prvo branje proračuna za leti 2022–2023, sredi decembra pa pričakujem dokončno potrditev proračuna. Občinski svet je na zadnji seji na moj predlog sprejel pobudo za raziskavo, odkop in uničenje sodov z nevarnimi snovmi, ki se po številnih pričevanjih nahajajo na Termitovih deponijah. S tem je znova pokazal civilni pogum, kakršnega od občinskih svetnikov zahtevate naši občani. Naj z vami delim svoj razmislek glede tega poguma, ki bi po moje lahko krasil vsakega izmed nas – še posebej v teh težkih časih četrtega vala epidemije koronavirusa, novih zapiranj in prepovedi druženja.

### Civilni pogum

**Ž**e pred 2500 leti so stari grški filozofi pisali o dveh svetovih: živalski svet živi v tekmovanju in napadanju, medtem ko ljudje po naravi sodelujejo, imajo občutek za skupnost in pravičnost. Od vsakega občana je bilo pričakovano, da sodeluje v upravljanju skupnosti.

## ŽIVALSKI SVET ŽIVI V TEKMOVANJU IN NAPADANJU. LJUDJE PO NARAVI SODELUJEMO, IMAMO OBČUTEK ZA SKUPNOST IN PRAVIČNOST.

---

Periklej je v svojem govoru to izrazil z naslednjimi besedami: »V komerkoli, ki se ne udeležuje skupnega življenja, ne vidimo človeka, ki skrbi za svoje zadeve, temveč nekoristneža. Moža, ki pušča politiko ob strani, nimamo za miroljubnega občana, ampak za jalovega trota.« Ljudi so od majhnega vzgajali v moralnih vrlinah, v občanski odgovornosti, v poistovetenju s skupnostjo, njenimi tradicijami in vrednotami. V tej družbi niso poznali apatije in politične nevednosti, pač pa resnični smisel za življenje v skupnosti.

## VABIM VAS, DA V PRIHODNJE ŠE BOLJ POKAŽETE SVOJ CIVILNI POGUM: ODGOVORNOST ZA SKUPNO DOBRO, STRPNOST IN SPOŠTOVANJE DRUGAČNIH MNENJ, NEODVISNOST DUHA, ZNAČAJSKA POKONČNOST, POZORNOST IN SOLIDARNOST DO ŠIBKEJŠIH ...

---

Danes sta udeleženos in vpliv širokega kroga ljudi v odločanju nizka in upadata. Pomembne odločitve za skupno usodo vseh sprejema ozek krog posvečenih ljudi, ki jim pravimo politiki. Plazeča ravnodušnost je čedalje očitnejša in ne tvegam veliko, če rečem, da je to posledica naraščajočega občutka politične nemoči. Z začetkom mojega županskega mandata smo se v naši občini odločili drugače in ubrali pot k večjemu pomenu neposrednega odločanja vseh občank in občanov. Ker je vmes treščila epidemija, naša nova telesa lokalne samouprave (sveti podjetnikov, kmetov, žensk, mladih itn.) še niso mogla polno zaživeti, je pa vsaj zbor vaških skupnosti odločilno pripomogel k podobi predlaganega občinskega proračuna za naslednji dve leti.

## PLAZEČA RAVNODUŠNOST JE ČEDALJE OČITNEJŠA IN NE TVEGAM VELIKO, ČE REČEM, DA JE TO POSLEDICA NARAŠČAJOČEGA OBČUTKA POLITIČNE NEMOČI.

---

Vabim vas, da v prihodnje še bolj pokažete svoj civilni pogum: sem spada odgovornost za naše skupno dobro, strpnost in spoštovanje drugačnih mnenj,

neodvisnost duha, značajska pokončnost, pozornost in solidarnost do šibkejših, pa tudi prijaznost, smisel za humor, osebna skromnost, spoštovanje zasebnosti in zaupanje v dobrososedske namene. Vse to izboljšuje naše medsebojne odnose.

## Štirje temeljni kamni sodobne občine

Je že tako, da se politiki ni mogoče izogniti, čeprav mnogo ljudi poskuša ravno to storiti. Naj priznavamo svojo privrženost kakšni politični usmeritvi ali ne, je naše življenje pogojeno s političnim sistemom, ki nas upravlja. Dejanja apatičnih ljudi se ne izognejo politiki, le stvari pustijo take, kot so. Za mnoge je zadosti že to, da je nekaj prepoznavno političnega, pa je to takoj na slabem glasu. Politika se danes pogosto povezuje s sebičnim vedenjem politikov, hipokrizijo in dejavnostjo »stikov z javnostjo«, prilagojeno za prodajo političnih paketov. Veliko tega drži, toda naše težave ne bodo razrešene z odpovedjo politiki, ampak s spreminjanjem politike, kar nam bo omogočilo bolj učinkovito organiziranje skupnega življenja ljudi. Žal možnosti, da bi to počeli brez politike, ni. Meni je blizu ideal aktivnega občana, ki ima pravico in možnost delovati v javnem življenju. Vendar pa to delovanje ne sme biti nujnost: tudi svoboda od politike je pravica.

## SLABIM LJUDEM VELJA PREPREČITI, DA BI DRUGIM POVZROČALI ŠKODO, DOBRIM LJUDEM PA JE TREBA OMOGOČITI, DA DELAJO DOBRO.

---

Žal se v današnji družbi vse bolj izgublja čut za javno blaginjo in preveč je tistih, ki na javno življenje gledajo le kot na področje za zadovoljevanje nečimrnosti, lakomnosti in častihlepnosti. V boju za zasebne koristi se razkrajajo vezi in celo občutek medsebojne odvisnosti v lokalni skupnosti. To upoštevajo le toliko, kolikor služi njihovem osebnemu napredovanju in zasebnemu dobičku. Toda poleg tekmovalnosti potrebujemo tudi solidarnost, sebičnost mora omejevati skupni čut za medsebojno pomoč. Občina je tista institucija, ki je tu za to, da uresničuje posamične interese občanov in skupne potrebe vseh. Zato se opira na voljo ljudi, med volitvami pa na večinsko soglasje občanov. **Družbeni mir, gospodarska svoboda, volja ljudi in družbena blaginja so štirje temeljni kamni**, ki nosijo stavbo sodobne občine. V njej mora vselej biti dovolj prostora za osebno svobodo (proti nevarnosti kolektivizma), po drugi strani pa za delo v večje dobro občestva (proti nevarnosti individualizma).



## Lokalna skupnost in naši mali svetovi

Ljudstva ni mogoče podkupiti, pač pa ga pogosto varajo. Vsak posameznik je sam najboljši sodnik o svojem interesu in občina ali država imata pravico usmerjati njegovo delovanje le tedaj, kadar

**DRUŽBENI MIR,  
GOSPODARSKA  
SVOBODA, VOLJA LJUDI IN  
DRUŽBENA BLAGINJA SO  
ŠTIRJE TEMELJNI  
KAMNI, KI NOSIJO STAVBO  
SODOBNE OBČINE.**

slednje prizadeva druge ali kadar potrebuje pomoč. Pomembno je, da se nikoli ne podrejamo človeku, temveč pravici in zakonu. Občinska ali državna oblast se mora podrejevati željam ljudstva. Kadar je

mnenje ljudstva pretehtano in zrelo, mora usmerjati ravnanje tistih, ki jim je zaupalo upravljati javne zadeve. Seveda pa to ne pomeni, da je treba upoštevati najmanjšo muho ljudskih strasti ali takoj ustreči vsem trenutnim nagibom, ki jih občanom podtikajo vaški premetenci (najbrž veste, na koga mislim). **Zato je eno prvih načel: ne škoduj. Slabim ljudem velja preprečiti, da bi drugim povzročali škodo, dobrim ljudem pa je treba omogočiti, da delajo dobro.**

Delati dobro za naše ljudi, za Moravško dolino. Spoštovati dediščino in jo razvijati. Kajti mi smo lastniki te doline in hribovja naokrog. Da bi nam bilo jutri bolje, potrebujemo koalicijo ljudi dobre volje. Ljudi, ki bodo znali preprečiti, da bi se naša prihodnost izpridila v prid slabih ljudi, ki ne spoštujejo ne sočloveka ne narave. Le tako bomo obranili možnost, da v miru vsak od nas gradi svoj mali svet v okviru sveta skupnosti. Primerno razmerje med obema svetovoma je verjetno še najlepše prikazal filozof Schopenhauer: »Krdelo ježev se je nekega mrzlega dne zelo stiskalo, da bi se z vzajemno toploto obvarovali, da ne bi zmrznili. Vendar so živali kmalu začutile, da se med seboj zbadajo; to jih je pognalo znova vsaksebi. Kadar jih je torej potreba po ogretju vnovič privabila bolj skupaj, se je vselej ponovila druga neprijetnost; tako jih je premetavalo sem ter tja med obema neugodnostima, dokler niso nazadnje odkrili take medsebojne oddaljenosti, v kateri so že najlažje zdržali«.

**Brez družbe okoli nas ne moremo preživeti; toda preveč družbe nas sili narazen. Najboljša je torej srednja oddaljenost: da se v lokalni skupnosti vzajemno ogrejemo, hkrati pa ima vsak posameznik svoj prostor svobode, da ne čutimo zbadanja.**

## Pobuda za raziskavo, odkop in uničenje sodov z nevarnimi snovmi

Iz leta v leto se kopičijo izjave prič in materialni dokazi, da je podjetje Termit v preteklih 20 letih na območju deponije Drtija množično zakopaval sode, napolnjene z izjemno nevarnimi fenoli in drugimi za človeka strupenimi snovmi. Te sode tvori 2 do 3 milimetre debela pločevina. Zakopani so na območju, ki je bogato z vodnimi viri, površinskimi toki in podtalnico. Površinske vode se iz Drtijiščice izlivajo v porečje Kamniške Bistrice in Save. Blizu se nahaja tudi Ples, glavni vodni vir za večji del Moravške doline.

V takšnih naravnih pogojih se odvija zelo hitra korozija kovine. Ko bo kovinski sod razpadel, se bodo fenoli in druge nevarne snovi izlivale v okolico in podtalnico, čemur bo sledila okoljska katastrofa večjih razsežnosti, ki ne bo omejena le na območje Moravške doline. Ker smo z Ustavo in zakoni odgovorni za čisto in zdravo okolje, tega poteka ne moremo in ne smemo dopustiti.

**Zato Ministrstvu za okolje in prostor ter Agenciji Republike Slovenije za okolje (ARSO) predlagamo, da izvedeta raziskavo z uporabo detektorja kovin in drugimi tehničnimi pripomočki. K raziskavi je nujno pritegniti tudi vodstvo podjetja Termit, ki ima vednost in podatke o lokacijah zakopavanja nevarnih sodov. Ko bodo območja s sodi natančno določena, je potrebno te sode izkopati, poskrbeti za njihov odvoz in nadzorovano uničenje.**

Pobudo dajemo v dobri veri, da s skupnimi močmi preprečimo ekološki pogrom, v znamenju katerega živijo prebivalci Moravške doline. Če raziskave, odkopa, odvoza in uničenja najbolj nevarnih strupenih snovi ne opravimo v razumnem roku, se izpostavljam visokemu tveganju in verjetni okoljski katastrofi širših razsežnosti. Zato vse navedene deležnike vljudno vabimo, da stopimo skupaj in v imenu naših otrok preprečimo pretečo nevarnost.

Občinski svet  
Občine Moravče

dr. Milan Balažic  
župan

## Župan odkril prestavljeno in prenovljeno kapelico na Grmačah

BESEDILO in FOTOGRAFIJA: OBČINSKA UPRAVA

**K**soboto, 23. oktobra 2021, je župan Občine Moravče dr. Milan Balažic odkril prestavljeno in prenovljeno kapelico na Grmačah. Več stoletij staro kapelico je bilo nujno potrebno prestaviti na novo lokacijo zaradi razširitve cestnega križišča na vrhu prelaza Grmače. Hkrati je bila kapelica deležna popolne prenove in je zasijala kot nova.

Župan je v nagovoru poudaril, da z ohranjanjem naše kulturno-zgodovinske dediščine in tradicije za bodoče rodove ohranjamo spomin na to, kdo smo. Vsem, ki so kakorkoli pripomogli k prenovi kapelice in ureditvi vrha Grmač, kjer o zgodovini tega prelaza po novem priča lična obvestilna tabla, se je župan iskreno zahvalil za trud. Občina bo tudi v bodoče financirala obnovo zgodovinskih spomenikov, saj so slednji pomembni pri ustvarjanju podobe Moravške doline kot privlačne destinacije za obiskovalce in pri razvoju turizma.

**Kapelico je blagoslovil moravški župnik gospod Kancijan Čižman. Odkritja kapelice se je ob upoštevanju priporočil NIJZ udeležilo veliko ljudi od blizu in daleč, med njimi je bilo tudi precej občinskih svetnikov.**

**Domačini so po uradnem delu pripravili prisrčno druženje.**



## Grmače – o kraju in kapelici

BESEDILO: BRANIMIR MIKULAŠ

**G**rmače je sedlo na nadmorski višini 580 metrov in je sestavni del razvlečene vasi Katarija, ki leži med Svetim Miklavžem in Gorišco. To je južni greben osamelega moravškega krasa ter loči Moravško dolino in reko Savo. Grmače že stoletja povezujejo svet med Dolenjsko in Gorenjsko, kar dokazujejo starodavna gradišča v bližini in stalen pretok različnih ljudstev skozi čas.

Po legendi je Grmače ustvarila Ajdovska deklica, ki je z eno nogo stala na Grmačah in z drugo na Jančah, ko je prala plenice. Ajdovske deklice so bile skupaj z Ajdni zaščitnice ljudi in so jim pomagale v stiski. Tradicija je velevala, da so popotniki na Grmačah prižgali svečo v želji po vrnitvi in srečni poti. Ajdovske deklice in Ajdni spadajo v slovanski mitološki panteon.

### O kapeli

**P**red mnogimi leti, ko še ni bilo cest ne železnic, so ves tovor proti vzhodu vozili s splavi in čolni po reki Savi. Vožnja je bila težka in nevarna, saj je bilo potrebno pot opraviti v vsakem vremenu. Med njimi so bili tudi trije bratje Korimšek iz Zgornjega Pekra. Časi so bili taki, da so za preživetje vozili v vsakem vremenu. Leta 1776 so vozili splav in tovor po posebej visoki in deroči reki. Voda je ob neurju še dodatno narasla. Splav je še zdržal do Zidanega Mosta. Tam pa se je na čerih raztreščil. V hudem boju za preživetje so se bratje zaobljubili, da bodo, če preživijo, postavili na Grmačah kapelo v čast in zahvalo Mariji varuhinji brodarjev in mornarjev. Preživeli so in še istega leta so začeli graditi kapelo.

Posledica težkih časov je bilo tudi izseljevanje v Ameriko, Francijo in druge dežele za boljšim življenjem. Ljudje so se bali dolgih voženj po morju in poti v neznano. Zato so prinesli pred odhodom iz domovine svečo na Grmače, da so se priporočili Mariji, še preden je stala kapela. Grmače so bile tako pomemben kraj, da so se pogrebci, ko so nosili v Moravče k pogrebu, vedno ustavili na sedlu, pomolili za vse pokojne in se ob enem tudi spočili na naporni poti.

Z izgradnjo kapele se prične še ena lepa tradicija. Vaščani so namreč zaprosili cerkveno oblast, da bi imeli blagoslov velikonočnih jedi na Grmačah ob kapeli. To je bil praznik za vse okoliške prebivalce, ki so kar tekmovali med seboj, kdo bo imel lepši jerbas. Izdelava le teh je še danes moravška tradicija. Velikonočni jerbas je okrogla košara, posebej okrašena z barvitim šibjem. Gospodinje so prinesle jerbase na glavi. To je bil lep dan, tudi 60 jerbasov je bilo na Grmačah na veliko soboto.

### Grmače in turški vpadi

**O**tomansko cesarstvo je ustanovil Osman iz turškega plemena Oguzov v vzhodni Anatoliji, v današnji Turčiji,

po katerem je vladajoča dinastija Osmanov dobila ime. Bilo je največje carstvo, ki je na višku svoje moči obsegalo ozemlje Jugovzhodne Evrope, Bližnjega vzhoda in Severne Afrike. Imelo je 29 provinc in številne vezalne države.

Balkan so osvajali v 14. in 15. stoletju, prvi vpad na slovensko ozemlje v Metliko pa se je zgodil leta 1408. S tem se je začelo dvestoletno obdobje vpadov Turkov na slovensko ozemlje. Na Grmačah so se Turki prvič pojavili leta 1415, ko so prišli tudi do Ljubljane. Poleg številnih koristi, ki so jih imeli Turki z ropanjem slovenskih ozemelj, je bil cilj tudi izčrpati in osiromašiti deželo, da bodo čim lažje prodrli do Benetk in Dunaja. Turki so vdiral na slovensko ozemlje v štirih izrazitih smereh: čez Štajersko, Posavsko in preko Grmač na Gorenjsko ter Koroško, čez Kočevsko in preko Istre na Tržaško ter naprej proti Benetkam.

Obdobje turških vpadov je bilo zagotovo eno najtežjih v slovenski zgodovini in je močno opustošilo deželo. Ocenjujejo, da so Turki v tem času odpeljali in zaslužnili okoli 200.000 ljudi. Ker plemstvo ni usklajeno nastopilo proti Turkom, so bili prebivalci naših dežel prepuščeni sami sebi in svoji iznajdljivosti. Vendar proti izurjeni in dobro vodeni vojski niso imeli veliko možnosti za uspeh. To še posebej velja za prvo obdobje od leta 1408 pa do 1478.

Najtežje breme vpadov so nosile mejne dežele z Otomanskim imperijem: Hrvaška, Kranjska, Štajerska, Goriška in Koroška. Morale so same organizirati obrambo. Zato so uvedli poseben davek, kar je še bolj bremenilo deželo. Vsaka družina je morala dati enega moža za stalno vojsko. Ustanovili so Vojno Krajino od morja preko Karlovca do Donave. Nadalje so postavljali utrjena obzidja okoli mest, za najbolj ogrožen kmečki živelj (takrat je živel na podeželju okoli 85 % prebivalstva) pa tabore, kamor so se zatekli ob turški nevarnosti. Izumili so poseben opazovalni in obveščevalni sistem kresov, ki je prepredel našo deželo, tu pa je potekal po črti Sveti Miklavž - Šmarna gora - Šmarjetna gora - Kamniški grad - Blejski grad. Za boljšo obveščenoost so v moravški dekaniji postavili dodatno grmado na Grmačah.

Sistem obveščanja je bil sledeč: na vsakem omenjenem hribu so imeli v pripravljenosti tri kurišča za kres za vidno obveščanje. Podnevi dimno, ponoči ogenj. Za slabo vreme pa so imeli zraven še tri možnarje za slušno obveščanje. En pok je pomenil - Turek je na meji. Dva poka - Turek je prešel mejo. Trije poki - Turek je v deželi. Takoj, ko so opazili, da se preko Save ali Kolpe zbirajo sovražne sile, so zakurili kresove in pokali z možnarji. Od Metlike do Kranjske Gore je potrebovalo obvestilo do 3 ure.

Grmače so tako postale pomembna opazovalna točka, a zaradi svoje lege tudi pot, ki so jo uporabljali Turki na svojih krvavih roparskih pohodih na Gorenjsko in Koroško. Najhujše je bilo obdobje med leti 1469 in 1478. Posebej izpostavljeno leto 1471, ko je Ishak Beg pripeljal preko Grmač vojsko 20.000 mož in vdrl na Gorenjsko. Po roparskih pohodih je čez Grmače peljal 20.000 ujetnikov. Zatem se je vojska Ishak Bega pri Metliki razdvojila. 10.000 Turkov je z ujetniki odšlo v Otomanski imperij (v Bosno), z drugo polovico 10.000. mož pa se je vrnil čez Grmače in iz Kranjske in Koroške nazaj čez Grmače odpeljal še nadaljnjih 20.000 ujetnikov. V istem letu se je vrnil še enkrat in odpeljal še 5.000 ujetnikov. Tako so Turki samo v enem letu odpeljali približno 45.000 ujetnikov. Ocena je, da se je preko grmaške poti prepeljalo do 70.000 ljudi v suženjstvo. Ishak Beg je to leto izjavil: »Še enkrat pridem, pa bo Carigrad dobil zlate strehe.« Ni več prišel.

Toda iz naših logov prihajajo tudi druge zgodbe, ko Moravčan ni samo bežal. Turki nikoli niso osvojili taborov v Moravški dolini. Veliko je podatkov, kako so Moravčani pregnali Turke nazaj čez Grmače. Tu pa je še moravška posebnost: v gradu Zalog je vladala družina Thurn, ki je imela svojo vojsko. Po uspešnih obrambah pred Turki je sam gospod s svojo vojsko vkorakal v Otomanski imperij in ropal po turški zemlji. S pohodov je pripeljal tudi turške ujetnike, s katerimi je surovo ravnal. Enkrat je s seboj pripeljal tudi lepo Turkinjo, ki jo je vzel za ženo, njenega očeta pa zaprl v zapor, da ga izstrada. Hči ga je lahko obiskala, a hrane mu ni smela prinesti. Nekega dne, po velikem lovu in ob mogočni pojedini, so si zastavljali uganke. Graščak je obljubil, da tistemu, ki zastavi tako uganko, da

je nihče ne ugame, uresniči vsako željo. Njegova turška žena jo je uganila; držal je besedo in oba osvobodil. Ko je zadnjič šel na ravbarski pohod v Otomanski imperij nad Turke, se je na Grmačah ozrl nazaj in dejal: »Prelepa Moravska dolina, če se vrnem, boš vsa z zlatom prekrita.« Ni se vrnil.

Moravški gradovi so imeli oboroženo vojsko strelcev in konjenikov. Združili so se pod poveljstvom Adama Ravbarja s Krumperka in osnovali Kranjsko vojsko, ki se je preko Grmač pridružila združeni vojski cesarskih, slavonskih, kranjskih in vojno-krajinskih vojakov, ki so leta 1593 zgodovinsko potolkli Turke pri Sisku. Prav kranjska vojska z Moravčani na čelu je uprizorila odločilen preboj, ko so Turke skupaj s poveljnikom pognali v Kolpo. S tem se je zaključilo obdobje turških vpadov na slovenska ozemlja.

## Čas Ilirskih provinc

Grmače šepetajo tudi zgodbo o francoskih vojaki. V času Napoleona in Ilirskih provinc je v naše kraje prišla francoska vojska. Vojake so nastanili po Moravški dolini, po domovih. Čeprav so imeli vojaki kodeks o lepem obnašanju, ga žal niso upoštevali. Tako so domačinom jemali hrano in pijačo, pa tudi ženske niso bile varne. To seveda Moravčanom ni bilo povšeči in so se takim Francozom maščevali. Ker to francoski vojski ni bilo v ponos, so te vojake pokopavali na skrivaj na Grmačah.



## Župan dr. Milan Balažic položil temeljni kamen za prizidek šole in novo športno telovadnico

BESEDILO in FOTOGRAFIJA: OBČINSKA UPRAVA

**V**sredo, 3. novembra, je župan Občine Moravče dr. Milan Balažic položil temeljni kamen za izgradnjo prizidka k osnovni šoli Jurija Vege v Moravčah (nove bo več kot polovica šole) in za športno telovadnico z več kot 300 sedeži. V svojem nagovoru je župan povedal, da gre za največjo investicijo v občini, ki pomeni izjemno pridobitev ne samo za šolarje in učitelje, temveč za vse občanke in občane, saj bodo na voljo imeli sodobno opremljeno šolo in dvorano za športne, kulturne in druge družabne dogodke. Sredstva za gradnjo so zagotovili Občina Moravče, Ministrstvo za šolstvo in Eko sklad. Gradnja, ki se prične sredi novembra, bo predvidoma zaključena februarja 2023, ugodna okoliščina pa je tudi ta, da se bo v neposredni sosesčini hkrati gradil tudi Dom starejših občanov.

Šolstvo ima na Moravškem dolgo tradicijo, saj prve šole datirajo v 15. stoletje, ljudsko šolstvo pa se začne že leta 1778. Prvo šolsko poslopje izven gradov in župnij je bilo zgrajeno leta 1865, obstoječa šola pa leta 1968. Po nekaj manjših nadgradnjah se po 55 letih spet obeta velik korak s časom naprej. Polaganja temeljnega kamna so se udeležili občinski svetniki, ravnatelj šole Matej Žist in direktor podjetja VG5, ki bo izvajalo gradnjo, Miha Brlan.



## Stopalo svetega Martina v Moravški dolini

BESEDILO: OBČINSKA UPRAVA, FOTOGRAFIJA: OBČINSKA UPRAVA, SV. MARTIN.NET

**V**ponedeljek, 15. novembra 2021, sta župan Občine Moravče dr. Milan Balažic in župnik moravške župnije gospod Kancijan Čižman iz rok tajnika Evropskega kulturnega centra Sveti Martin Tourski – Slovenija mag. Valentina Jenka prejela simbolični odlitek stopala Svetega Martina. Gre za prvi korak k postavitvi in obeležitvi pohodne Poti Svetega Martina (Via Sancti Martini), ki poteka od madžarskega mesta Szombathelyja do francoskega mesta Toursa. Zaradi svojega povezovalnega duha se imenuje tudi Velika pohodna pot Sveta Evrope. Dolga je več kot 2000 km in na trasi po Sloveniji poteka tudi skozi občino Moravče. Vstopna točka je od Golčaja na Limbarsko goro, potem pa se pot vije mimo Lukovega mlina v Vinjah na Mohor ter se spusti do središča Moravč. Od tod se znova dvigne v smeri Murovice in pri Konfinu zapusti našo občino.

Pot bo v naslednjih mesecih primerno urejena in označena, svečano odprtje pa bo predvidoma doživela v začetku maja prihodnje leto.





## Danes pa so gadi spet skupaj v gnezdu ...

BESEDILO: mag. IVAN KENDA, direktor občinske uprave

**K**pisanju tega članka me je vzpodbudil članek, objavljen v Delu nekega 23. septembra 2010, še vedno viden na povezavi: <https://old.delo.si/novice/slovenija/zupan-rebolj-redil-sem-gada-na-prsih.html>, kjer je zapisano vse to, kar se v Moravčah ponovno dogaja tudi danes. Prijaznemu Moravčanu se zahvaljujem za posredovanje te povezave.

Torej, že pred več kot 10 leti (verjetno pa že od samega ponovnega nastanka samostojne občine Moravče), so vse imenovane osebe v tem zapisu zavirale vse, kar je dobrega. Že izvedeno bi danes za občane pomenilo precej manjše breme in nižje stroške. To pomeni, da bi bil danes lahko izveden kak projekt več. Pa pojdemo po vrsti.

Pred dobrim mesecem dni, ob začetku novega šolskega leta, smo o začetku gradnje prizidka in nove športne telovadnice obvestili vodstvo šole, prav tako svetniške vrste na septembrski 16. redni seji. Enako smo naredili septembra 2020, z namenom pravočasnih priprav vseh vzporednih postopkov s strani vodstva šole (selitve otrok, nadomestna vadba, zagotavljanje obrokov, prevozi, zapore, obvozi ipd.).

In začelo se je dogajati. V nasprotju z izkušnjami z občin, kjer sem izvajal podobne projekte, kjer so nas starši dnevno spraševali, kdaj bo, zakaj še ni ipd., se je v Moravčah zgodilo nasprotno. Ker pač nisem tak, da bi verjel, da je taka pobuda prišla (samo) s strani staršev, smo se morali spustiti v preverjanje informacij na vzporednih ravneh, beri, v politiko. Prišli smo do zanimivih ugotovitev, o čemer sem se širše razpisal že po e-poštah.

Kar v treh od treh primerov smo ugotovili, da gre pri nasprotovanju izvedbe projektov za vsako ceno za nekdanjega župana Rebolja in njemu najbolj zvesta sodelavca – oba bivša »gada«, kot ju imenuje – brata Romana in Vitomirja Cerarja.

Na Občino Moravče sem prišel 1. februarja 2019. Do danes se je nabralo kar nekaj zadev, na katere sem postal pozoren, najprej kot direktor občinske uprave, pozneje kot človek, ki ima veliko izkušenj s takimi osebami. Brata Cerar sta v zadnjem času proti meni ustvarila pravi pogrom in s tem tudi proti Občini Moravče. Kdo ne pozna njunih lažnih profilov na spletu, od koder zlivata golide gnojnice na delovne in poštene ljudi, ki jima niso povšeči. Morda občani moravške občine veste, da ste zaradi njune namere po nakupu prostorov NLB d. d., skoraj ostali brez bankomata!? Prvi najbližji je skoraj 8 km oddaljen ...

Glede na to, da sem bil v lokalnih govoricah in tudi širše označen kot največja »baraba« pri gradnji podobnih objektov drugod, pa so bili le-ti zgrajeni tudi za razlike milijon ali več ceneje, sem se pač na take laži odzval. Vedno se tudi bom. Zanimivo je, da sem za govorice vedel, še preden sta se usedla v avto, saj so me iz Kamnika, Dobropolja in Komende obvestili, kaj delata za mojim hrbtom.

Staršem in občanom sta obljubljala, kako me bosta kot vodjo projekta kazensko preganjala zaradi moje »umazane preteklosti«, proti gradnji sta preko predsednice izrabila tudi svet staršev Osnovne šole Jurija Vege, predvsem z lažmi,

lažmi, da nimamo vseh dokumentov za gradnjo, da nismo pridobili skoraj 60 % nepovratnih sredstev, da sploh nimamo denarja in da nasploh ne vemo, kaj je to gradnja. Ko so bili predstavnikom staršev na koordinaciji prej omenjeni dokumenti ponujeni v pregled, se jih ni dotaknil nihče!

Na vodstvo stranke SDS sem naslovil pismo, v katerem je predlog po čimprejšnji odstavitvi in zamenjavi omenjenih bratov, ki delata škodo svoji stranki, tako na lokalni kot tudi državni ravni. Vlada, ki jo vodi SDS, zagotovi sredstva, brata Cerar pa kot lokalca SDS gradnjo preprečujeta. To pa ne velja samo za šolo!

Če pogledam politično, sta brata Cerar že od leta 1998 trdna opora nekdanjemu županu Rebolju, z vsemi največjimi možnimi funkcijami (podžupan, svetnik, predsednik Nadzornega odbora ipd.), kar pomeni najtesnejša sodelavca župana.

Zanimivo je, da se njun pogrom izvaja ravno v času, ko je Občina začela z izvedbami projektov (šola, dom za ostarele, obvoznica ipd.), kar pomeni, da gre za njuno hudo bojazen za naprej, saj sta na funkcijah 23 let samo obljubljala, naredila pa nič (večkrat sem že pisal o praznih omarah).

Zanimivo bi bilo pogledati tabelo z izplačili za njune funkcije v času od leta 1998, če pa sem prav seznanjen, Vitomir Cerar celo živi v Ljubljani, ne v Moravčah! Kako je potem nekdo tak lahko svetnik, celo podžupan? Samo zaradi izplačil? Kako je lahko en brat podžupan ali svetnik, drugi pa hkrati predsednik ali član Nadzornega odbora? En zagotavlja sredstva, drugi nadzira? Kako gre že tisti pogovor o vranah?

**Zato vas še enkrat obveščam, da se z gradnjo prizidka šole in športne telovadnice brez odlašanja začnemo. Občina je bila kljub hudi konkurenci uspešna na razpisu Eko sklada in Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport. Pridobili smo skoraj 3,5 mio nepovratnih sredstev (kar se prej ni zgodilo 23 let skupaj!). To pomeni, da so vsi dokumenti, ki so bili zelo podrobno pregledani, ustrezni! Skupna podpisana vrednost del je 6,157 milijonov evrov. Objekt bo zgrajen v 15 mesecih, ne v treh letih, torej od novembra 2021 do februarja 2023.**

**Še enkrat vas prosimo, da se držite vseh navodil vodstva šole in s tem omogočite čim bolj tekoče delo na gradbišču in nemoten pouk.**

## Grobo kršenje človekovih pravic v Moravški dolini

BESEDILO: BRANIMIR MIKULAŠ

**P**retekli mesec so poleg drugih nevarnih strupenih odpadkov v Termitu na deponijo dovažali stekleno volno. Zanj je značilna slaba razgradljivost (v zemlji bo ostala še zelo dolgo), dobra toplotna prevodnost (navlažena z dežjem je pripravljena za gorenje), predvsem pa je izjemno škodljiva za zdravje. Ogroža oči in dihala, ker jo tvori kremenčev pesek, pa se praši in povzroča raka.

Občina Moravče je bila v preteklih dveh desetletjih kot celota žrtev ekološkega rasizma. Kaj hočemo s tem povedati? Ni nenavadno, da je okoljska škoda, onesnaževanje in odlaganje nevarnih odpadkov geografsko in socialno porazdeljeno. Luknje, ki ostanejo za izkopavanjem kremenčevega peska, bi lahko zasovali z naravnimi materiali. Toda ne, dobiček leži v zakopavanju strupov, ki jih nihče noče na lastnem dvorišču. Za to so izbrali majhno, odročno in socialno šibko občino, ki se ni mogla braniti, občinsko politiko pa je bilo v preteklosti lahko kupiti. Morda celo v tem leži razlog za to, da je naša dolina dobila možnost znova postati občina.

### Ekološki rasizem

**U**mazani kapital lažje obvlada bivšo najbolj nerazvito domžalsko krajevno skupnost, kot pa da se loti velikih Domžal. Res je čudno, da so Moravče postala samostojna občina, čeprav so takrat volivci v Moravški dolini večinsko glasovali proti samostojni občini. Moravčani so bili od samega začetka leta 1961 povsem izključeni iz odločanja: Termit je industrijsko zagnal proizvodnjo zaradi komunističnega nasilja nad moravškimi kmeti; nadaljeval in še intenziviral pa je zakopavanje nevarnih odpadkov ob popolnem ignoriranju rezultatov moravškega ljudskega referendumu proti odlaganju industrijskih odpadkov in zadnja tri leta proti jasno izraženi politični volji lokalne skupnosti,

župana in Občinskega sveta. Končni glavni krivec za ekološko katastrofo v Moravčah so slovenske vlade. To, kar se je dogajalo v naši dolini, je – kriminal države. Ta država, za katero smo dvignili glas in orožje, ko je bilo potrebno obraniti njeno samostojnost, zaradi lastnih interesov (Zakaj bi iskala in plačevala novo odlagališče nevarnih odpadkov?) in dobička ni zaščitila svojih državljanov v Moravški dolini. S tem je postala sosterilec ekološkega kriminala in aktivno prispevala k žrtvovanju naše doline in njenih prebivalcev. Zdaj je čas, da – čeprav pozno – odločno ukrepa v skladu z zakoni in slovensko ustavo, ki velja za vse, tudi za Moravčane.

### Po mednarodnem okoljskem pravu so nam kršene človekove pravice

**V** zadnjih letih se pozornost celotne mednarodne skupnosti, slovenske, pa tudi moravške javnosti usmerja v preprečevanje in sanacijo okoljske škode. Zaradi negativnih vplivov na okolje in zdravje ljudi je potrebno najprej ugotoviti izvor onesnaženja in določiti odgovornost za storjeno škodo. V ta namen se uporablja mednarodno okoljsko pravo, evropske direktive in nacionalna zakonodaja. Glede na to, kaj se je v preteklosti zgodilo v naši občini (zastrupljanje in uničevanje okolja s posledicami na zdravju ljudi) zaradi nezakonitega delovanja podjetja Termit, je država po načelih mednarodnega okoljskega

prava dolžna preprečevati, zmanjševati in nadzorovati onesnaževanje in okoljsko škodo.

Načelu prepovedi povzročanja škode sledi načelo trajnostnega razvoja. To je načelo, ki je bilo ob zagonu podjetij Termit in IAK v začetku šestdesetih let prejšnjega stoletja povsem spregledano, zdaj ko imamo opravka z nesprejemljivim začetnim stanjem, pa ga država še naprej zanemarja. Načelo trajnostnega razvoja namreč pomeni, da morajo odločitve glede ekonomskega razvoja vselej vsebovati presojo, kakšni bodo vplivi na okolje. Pri Termitu je država dovoljevala zakopavanje nevarnih odpadkov sredi urbanizirane pokrajine. Na ta način Republika Slovenija in Vlada, ki jo zastopa, že 70 let grobo krši človekove pravice občanov in občanov Občine Moravče.

### Neskrbno ravnanje države z Moravčami

**N**ačelo trajnostnega razvoja je bilo zapisano v Stockholmski deklaraciji in od naše države terja skrbno ravnanje (*due diligence*), ki ga Moravčani nismo bili deležni. Omenjena deklaracija od države zahteva ravnovesje med varovanjem okolja in ekonomskim razvojem: »Da bi zasledovale cilj največjega blagostanja ljudi, morajo države integrirati ekonomski razvoj z zaščito okolja«. To ravnovesje je v Moravški dolini porušeno, zato zaradi onesnaževanja okolja ni ekonomskega razvoja. Nujnost spoštovanja načela trajnost-

nega razvoja je potrjena tudi v Deklaraciji Rio, ki določa, da »mora okoljska zaščita tvoriti bistven del razvoja in od njega ne sme biti ločena«.

V tej deklaraciji je izpostavljena prav tista skrb, ki ji želimo v Moravčah slediti: gre za načelo medgeneracijske solidarnosti. To načelo zahteva, da vsaka generacija uporablja in razvija svojo naravno in kulturno dediščino, da bo ta lahko prenesena na prihodnje rodove v stanju, ki ni slabše kot tisto, v katerem jo je dobila prejšnja generacija. Bomo Moravčani te generacije našemu prihodnjemu rodu res predali Moravško dolino takšno, kot smo jo dobili od svojih prednikov? Ne. Pred 70 leti so naši dedje in babice živeli v neokrnjeni naravi. Danes se soočamo z grozljivimi posledicami več kot polstoletnega divjanja komunistične brezvestnosti in kapitalistične brezobzirnosti. Kakšno Moravško dolino bomo predali našim otrokom? Takšno, kakršno imamo zdaj, ne smemo in ne moremo. Pri tem pa velja upoštevati še znotraj-generacijsko solidarnost z našimi občankami in občani, ki živijo neposredno ob ekoloških katastrofah, recimo v Zalogu pri Moravčah ali v Dešnu. Če strupenega onesnaževanja ne ustavimo, nista v prihodnosti varna niti bolj oddaljena Zgornja Javoršica ali Križate.

## Neuki minister

**N**e vem, če se še spomnite, kako je našemu županu dr. Milanu Balažicu že prvo leto mandata grozil takratni minister za okolje. Ko ga je župan končno prepričal, da mora država izvesti resno strokovno analizo tega, kar je zakopanega na področju Termitove deponije Drtija, je javno izjavil, da če ne bodo našli ničesar, bo to moral iz lastnega žepa plačati moravški župan. Seveda so našli izjemno presežene vrednosti težkih kovin, fenola, formaldehida, mineralnih olj in še česa. Minister Vlade Republike Slovenije za okolje in prostor ni poznal temeljnega načela mednarodnega okoljskega prava – načela previdnosti. To pravi, da pomanjkanje znanstvene gotovosti ne sme biti razlog za odlašanje z učinkovitimi ukrepi za preprečitev okoljske škode. Tudi ob pomanjkanju dokazov morajo biti onesnaževalne aktivnosti strogo prepovedane.

Previdnostno načelo pomeni, da se z ukrepi, ki bi preprečili okoljsko degradacijo, kjer obstaja grožnja resne in nepopravljive škode – tako kot pri nas – ne sme oklevati zgolj zaradi razloga, da za nastanek škode ne obstajajo dokazi na ravni znanstvene gotovosti. V Moravčah smo do te ravni prišli z nizom znanstvenih analiz, med katerimi je prav državna (Agencija Republike Slovenije za okolje) najtehtnejša. Vendar bi moral ta minister (pa tudi tisti pred njim) že zaradi načela previdnosti izvesti vse ukrepe, ki bi lahko preprečili okoljsko škodo v Moravški dolini – četudi za njen nastanek takrat še ni imel zadostnih dokazov. Previdnostno načelo je po mednarodnem okoljskem pravu potrebno obravnavati kot sestavni del splošne obveznosti dolžnega skrbnega ravnanja države. Preden smo v Moravčah zaropotali, je državi za nas – grdo rečeno - dol viselo. Na nek način ji še vedno, toda ne več za dolgo

## Zahtevamo sanacijske ukrepe

**V**skladu z Zakonom o varstvu okolja (110.e člen) od Ministrstva za okolje in prostor in Agencije RS za okolje zahtevamo, da od obeh onesnaževalcev in povzročiteljev okoljske škode terjata izdelavo predloga sanacijskih ukrepov. Prav tako pričakujemo, da

bo Ministrstvo – v kolikor ni zadovoljno s svojo že izvedeno analizo iz leta 2019 – izvede novo analizo okoljske škode na vseh deponijah, peskokopih in kamnolomih podjetij Termit in IAK. Tako bo natanko določen obseg in pomen okoljske škode v Moravški dolini in možnost naravne obnove. Od ARSO pričakujemo, da obema povzročiteljema okoljske škode odredi izvedbo najustreznejših sanacijskih ukrepov.

Pričakujemo izvedbo potrebnih ukrepov za omejitev okoljske škode, s katerimi bo mogoče takoj nadzirati, obvladati, odstraniti ali kako drugače ravnati z onesnaževali, da se prepreči nadaljnjo okoljsko škodo in škodljive vplive na zdravje ljudi. Ker slovenski Zakon o varstvu okolja določa nižji standard, kot ga predvideva evropska Direktiva, zahtevamo, da se pri sanaciji okoljske škode spoštuje Direktivo. Slovenski Zakon o varstvu okolja je namreč problematičen z vidika zahteve, da lahko države-članice EU sprejmejo le strožje predpise glede preprečevanja in sanacije okoljske škode, ne pa milejših.

**Pri teh zahtevah bomo vztrajali. Gremo skupaj naprej. Vse občanke in občani Občine Moravče pod eno zastavo. Čisto zastavo.**



## NA POMOČ! za najmlajše

BESEDILO in FOTOGRAFIJE: JOŽA ŽUNA

**Z** otroki iz vrtca se velikokrat sprehajamo mimo Gasilskega doma Moravče. Otroci ga občudujejo opazujejo. Ob tem sprašujejo in se pogovarjajo, kaj vse se skriva za ogromnimi rdečimi vrati z napisom GASILCI 112? Željo za obisk smo poslali PGD Moravče in takoj so se odzvali.

Ponedeljek, 18. oktobra, je bil dan, ko so otroški junaki, gasilci, samo za vrtčevske otroke odprli vrata, na prosto zapeljali njihova vozila in pripravili cevi za gašenje z vodo. Gasilci Simon, Jošt in Kristjan so dvanajstim skupinam našega vrtca, na otrokom razumljiv in zanimiv način, predstavili poklic gasilca. Verjetno so v marsikom zanetili prvo iskrico za delovanje v prostovoljnem, mogoče celo poklicnem, delovanju kot gasilec.

**Iskreno se zahvaljujemo PGD Moravče za prijetno sodelovanje.**



## Pletenje košaric v skupini Pikapolone

BESEDILO in FOTOGRAFIJE: ANA GERČAR

**V** skupino Pikapolone so vključeni otroci med starostjo štiri do šest let. V mesecu oktobru sem jim poleg ostalih zanimivosti želela predstaviti pletenje košar.

Ker so mojstri pletenja košar za nas preveč oddaljeni, morda pa tudi ne poznamo vseh, smo si pletenje košar najprej ogledali na video posnetku kar v vrtcu. Otroci so si z zanimanjem ogledali pletenje, še bolj pa jih je pritegnil poenostavljen prikaz pletenja manjših košaric, ki sem ga za naše predšolske otroke oblikovala sama. Pletenje ni tako preprosto, zato je bila naša izvedba v vrtcu kar precej drugačna od realnega pletenja. A otroški spretni prsti so postopoma prepletali vrbove vejice med pritrjenimi leskovimi krajniki na leseni podlagi. Pri tej dejavnosti so otroci pokazali velik interes za spoznavanje naše kulturne dediščine, in sicer tako prefinjene umetnosti, kot je pletenje košar.

Priprava na dejavnost je zares obsežna, saj se vrbove vejice hitro osušijo in njihova prožnost se porazgubi. Zato je nabiranje vejic skoraj vsakodnevno večerno opravilo, h kateremu z veseljem pristopim,



saj se mi v mislih že prepletajo slike nasmejanih otrok, ki znova in znova posegajo po vejicah in z navdušenjem opazujejo svojo spretnost in kako jim košarica pred očmi raste in na koncu zraste v prelepo umetnijo.



## Naši medvedki so tudi pozimi živahni

BESEDILO: KLAVDIJA GORIŠEK, FOTO.: ANJA AVBELJ

**M**esec oktober nam je prinesel pisane barve jeseni. Sicer pravijo, da se jeseni medvedi pripravljajo na zimsko spanje, a v našem medvedjem brlogu temu ni tako. Medvedki so skupaj z vzgojiteljicama uživali v vsakem dnevu posebej. Glavna nit meseca je bila ruska ljudska pravljica o razbiti buči. Vse živali so želele živeti v najlepši in največji buči na vasi, a je to uspelo le mali miški. Vse dokler ni do nje prišel zajec, se ustrašil male miške v buči, bučo vrgel na tla - baaaam - in le ta se je razbila na tisoč majhnih kosov. No, takrat so tudi otroci videli in spoznali, kaj se prav zares skriva v buči. Tipali in raziskovali so bučna semena. Izdelali so si senzorne živali, ki nastopajo v pravljici, ki so jih pritrdili na steno, da se jih lahko ves čas dotikajo in s tem spoznavajo različne materiale. Najrajši pa so čas preživljali zunaj pod krošnjami jesenskih dreves, pod katerimi je bilo veliko pisanega listja. In ugotovili so, da ni večje zabave, kot je tipanje, mečkanje in metanje listja v zrak.

**Lepo vas pozdravljajo »Medvedki« z vzgojiteljicama Klavdijo in Anjo.**





## Oktober v Sončkih

BESEDILO: ŠPELA MIHELČIČ, FOTOGRAFIJI: MARTA BEZOVŠEK

**M**esec oktober je bil v Sončkih zelo pester in kratek. Praznovali smo teden otroka, se veliko igrali, k nam je prišla tudi Mojca Malovrh, ki nam je predstavila glasbeno pravljico Kdo je videl mačko?

V tednu požarne varnosti smo si ogledali gasilski dom v Moravčah, spoznali poklic gasilca ter se pogovarjali o varnosti v primeru požara. Zadnji teden smo se posvetili bučam, jih izrezovali ter se naučili pesem o buči. Buče, ki so nam ostale smo odnesli v gozd, kot hrano za živali. Odpravili smo se na sprehode v bližini in daljni okolici vrtca ter opazovali neizmerno jesensko lepoto narave. **Sedaj pa že hitimo novim dogodivščinam naproti.**



## Najdaljši pohod nam je prinesel nagrado

BESEDILO in FOTOGRAFIJI: KARMEN MIHELČIČ



**T**eden otroka v mesecu oktobru nam je v skupini Žabice prinesel veliko lepega. Poleg vsega, kar smo zapisali že v prejšnjem prispevku, se nam je trud enega izmed dni v tistem tednu zelo poplačal. V Tednu otroka smo namreč izvedli naš najdaljši pohod na Hribce. Izvedli smo ga v sodelovanju z Zvezo prijateljev mladine Slovenije v njihovi vseslovenski akciji »Razigrani koraki«. Akcija je spodbujala družine, vrtec in šole, da se en dan v Tednu otroka odpravimo na lažji pohod ali sprehod. Pri tem je bila naša naloga beleženje števila korakov in tisti, ki bodo naredili največ korakov, prejmejo simbolično nagrado. Torej, odpravili smo se na pohod, opazovali naravo, prepevali, se pogovarjali, poslušali naravo in šelestenje listov pod našimi nogami ... in ob tem šteli naše korake. Vsak otrok (in seveda vzgojiteljici) je naredil preko 6300 korakov!! Dobljeno številko smo poslali organizatorjem akcije in kmalu prejeli neverjetno sporočilo: **»... Izbrali smo vas, ker ste se zelo potrudili in z najmlajšimi naredili najdaljši pohod do sedaj. Prejeli boste nagrado! ...«** Torej, naš trud se je še tako poplačal, saj smo bili poleg veselja in ponosa ob uspešnem pohodu, prav mi izbrani. Vsak otrok je prejel simbolično nagrado – NOGAVIČKE. Tudi v teh dneh sodelujemo na različnih projektih izven vrtca. O novih uspehih in naših dogodivščinah vas bomo ponovno seznanili v prihodnjih prispevkih.

**Pisane jesenske pozdrave vam pošiljamo otroci skupine Žabice s Karmen in Špelo.**

## Veselo v mesecu oktobru – skupina Ježki

BESEDILO in FOTOGRAFIJA: JANJA LEVIČNIK PODRŽAJ



**M**esec oktober je bil v skupini Ježki poln različnih doživetij. Prvi teden smo posvetili Tednu otroka. V letošnjem letu je potekal pod geslom »Razigran uživaj dan«, kar je bilo naše vodilo pri vseh dejavnostih.

Dneve smo izkoristili za raznolike dejavnosti, predvsem za igro – z različnim materialom, kjer so otroci na igriv način pridobivali nova spoznanja in doživetja, tako v igralnici kot tudi na prostem. Sodelovali smo pri vseslovenski akciji Razigrani koraki, katere namen je bil, da se z otroki vsaj enkrat v tednu odpravimo na sprehod. Mi smo se odpravili kar na naš prvi daljši sprehod do Rudnika. Ogledali smo si tudi lutkovno predstavo v izvedbi vzgojiteljev, z naslovom Razbita buča. Pravljica je bila izhodišče za izvajanje jesenskih dejavnosti. Še posebej so otroci uživali ob ustvarjanju buč.

Tedni so hitro minili in tako smo zakorakali v teden požarne varnosti, ki vsako leto poteka v mesecu oktobru. Z otroki smo se odpravili na ogled gasilskega doma Prostovoljnega gasilskega društva Moravče. Ogledali smo si gasilska vozila, pripomočke in opremo. Otroci so bili navdušeni, predvsem nad zvoki sirene. V naslednjih dneh smo si ustvarili gasilski dom, kar v naši igralnici. Izdelali smo si gasilske pripomočke, si pripravili pravi gasilski poligon ter svoje spretnosti preizkusili tudi pri »špricanju« z vodo. Igre in zabave res ni manjkalo.

**Veselo vas pozdravljamo otroci iz skupine Ježki z Janjo in Gregorjem.**



## Delamo na b(olje)!

BESEDILO: **BETKA GORJUP SKOK**, FOTOGRAFIJE: **SONJA JANČAR ŽVANUT**

**D**elamo na b(olje)! je projekt, ki je bil podprt s strani Lokalne akcijske skupine (LAS) Srce Slovenije in se sofinancira s strani Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja in Republike Slovenije v okviru Programa razvoja podeželja RS 2014–2020. Cilj vseh sodelujočih partnerjev v projektu je ozaveščanje o pomenu ločevanja odpadkov s poudarkom na ozaveščanju o pravilnem zbiranju in odlaganju odpadnega jedilnega olja. S tem bi pripomogli k manjšemu onesnaževanju in boljšemu ohranjanju narave. Pomembno pa je tudi, da z ustreznim zbiranjem odpadnega olja, le-to lahko postane tudi surovina za nov izdelek.

V projektu Delamo na b(olje)! kot partnerica sodeluje tudi naša šola in v četrtek, 14. oktobra, je za učence 8. c razreda potekala poučna delavnica na to temo. Delavnico je izvedel gospod Bogdan Dobnik (Sana Čoderl Dobnik s.p.), ki je učence na poučen, zanimiv in hkrati zabaven način popeljal skozi predavanje in praktično delo izdelave sveče iz odpadnega jedilnega olja.

### Kaj so se učenci na delavnici naučili?

- Koliko odpadkov proizvedemo letno;
- kam gre odpadna hrana iz naše šolske kuhinje;
- kaj je bioplinarna;
- kaj je zelena električna energija;
- kaj ljudje običajno naredimo z odpadnim jedilnim oljem in kaj bi morali narediti;
- da za odpadna olja obstajajo posebni zbirni centri;
- zakaj nobenih odpadkov ne bi smeli metati ali zlivati v straniščno školjko;
- kako dragocena je voda ter zakaj in kako jo moramo ohraniti čisto;
- kako preprosto izdelamo svečo iz odpadnega olja.

Po uvodnem predavanju, ki so ga učenci z zanimanjem poslušali in nato zavzeto sodelovali s svojimi idejami in izkušnjami, je sledilo izdelovanje svečk, pri čemer so učenci z veseljem sodelovali. Vsak si je izdelal svojo čajno svečko.



Verjamemo, da je izvedba delavnice dosegla svoj namen, da smo učence spodbudili k razmišljanju o še bolj skrbnem ravnanju z odpadki, s poudarkom na pravilnem odlaganju odpadnega olja in k ozaveščanju, da je tudi ta odpadek mogoče ponovno uporabiti in s tem zmanjšati onesnaženost našega okolja.



LAS  
SRCE  
SLOVENIJE



PROGRAM  
RAZVOJA  
PODEŽELJA



Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja: Evropa investira v podeželje

*V 7. razredu si veliko časa vzamemo za branje, spoznavanje in poustvarjanje ob Martinu Krpanu z Vrha pri Sveti Trojici. Brezčasna in bogata pripovedka sedmošolce vsako leto povede v neznani svet s pogumnim in bistrournim junakom. Res da ne morejo biti bitke z Brdavsom. Toda nevarnosti v svetu nikoli ne zmanjka. Letos so nagnali strah v kosti in premagali ...  
Preberite kaj! (Bernarda Mal)*

**A**vtor Martina Krpana, Fran Levstik, se je rodil v Spodnjih Retjah pri Velikih Laščah leta 1831, umrl pa leta 1887. V tem času je napisal veliko znanih knjig, med njimi tudi Martina Krpana, prvo slovensko umetno pripovedko. Napisal jo je po pripovedi starega Močilarja.

Martin Krpan je živel na Vrhu pri Sveti Trojici, v svoji hiški in se preživljal z angleško soljo, ki jo je skrivno tovoril. Neke srede je tovoril sol nekje od Trsta. Tam je srečal lep enoprostorni avto. Avtu je počila pnevmatika, zato sta dva možaka vprašala, če jima lahko pomaga. Krpan jima je pomagal in počasi dvignil avto. Možaka sta se čudila njegovi moči in buljila vanj. Nato pa jima je Krpan rekel: »Ali bosta zijala kot dva zahojena pujsa ali bosta pomagala, kot se spodobi. Tudi jaz nekam hitim, še vse tja do Zagreba moram.« Tako sta zamenjala pnevmatiko ter se Krpanu zavalila za pomoč. Čez nekaj tednov pa se je začelo dogajati nekaj čudnega. Vsi na Vrhu pri Sveti Trojici in daleč naokrog so kihali, kašljali in vse jih je bolelo. Po vseh mestih je hodil zloben stvor. Kamorkoli je šel, je okužil vse ljudi v bližini. Imenovali so ga Rokona 91. Kdor koli, ki se je šel z njim borit, ga je Rokona premagal in so zelo oboleli pristali na posteljah ali celo v bolnišnicah. Možaka v avtu sta bila predsednik Evropske unije in njegov šofer. Šofer je predsednika spomnil na Krpana. Takoj je poslal voznike po Sloveniji in jim naročil, naj mu ga pripeljejo. Tako je tudi bilo. Krpan je hotel s svojo kobiljo na pot v Bruselj. Potovali so dva dni in ko so le prišli, je predsednik že prosil Krpana, da pošast premaga s svojo močjo: »Prosim, Krpan, pomagaj nam premagati ta grozen stvor. Za trud dobiš tudi nagrado.« Krpan je privolil, ampak najprej je potreboval orožje. V nobeni vojašnici ni bilo orožja za Krpana. Zato je hodil po mestu in iskal kaj primernega. Zagledal je jablano, jo posekal in odnesel v svojo začasno orožarno. Tam je stisnil vsa jabolka in sok zlil v veliko stekleno ovalno posodo. Predsednika je prosil še, naj mu da še veliko razkužila. Martin Krpan in stvor sta se srečala na polju. Prvi je spregovoril Krpan z nečem neobičajnim na obrazu, masko: »Danes je zadnjič, ko si koga okužil!« Podala sta si roke, nato pa si jih je Krpan razkužil. Prvič sta divjala drug proti drugemu. Že takoj je Krpan izkoristil jabolčni vitaminski sok tako, da ga je z injekcijo zabodel in mu ga vbrizgal naravnost v srce. Kakor pravi pregovor, eno jabolko na dan odžene zdravnika stran, je Krpan rekel: »Sto jabolok ta dan naj odžene virus stran.« Uspelo mu je.

Martinu je predsednik ponudil avto ter denar v zahvalo. Krpan se je strinjal, le da je namesto avta raje vzel veliko jedače. Zgodba Martin Krpan ima dobro sporočilo, da za preprečevanje problemov ne pomaga pretepanje, ampak razmišljanje, predvsem pa potrpljenje.

# Preživel sem dan z Martinom Krpanom

*(Martin Krpan v sodobnem času)*

Besedilo: Maj Penec

**F**ran Levstik, avtor Martina Krpana, se je rodil v kmečki družini v Spodnjih Retjah leta 1831. Po njem se imenuje Levstikova pot, ki vsako leto novembra poteka iz Litije do Čateža. Za pripovedko Martin Krpan z Vrha so značilni frazemi in pregovori. Jaz pa sem jo pri pouku zelo podrobno spoznal. In ...

20. oktobra 2021 je v Moravče prišel Krpan, da bi rešil družbeni problem cele države. Ta problem je zelo velik in nas muči že dolgo časa. Za problem je slišal preko novic, da potrebujemo pomoč junaka, ki bi vse ljudi prepričal k cepljenju proti virusu. Krpan je zato prišel prav k meni domov. Jaz sem namreč že cepljen in hočem tudi druge ljudi prepričati v to. Vsi hočemo, da bi se pandemija koronavirusa končala.

Krpan je pozvonil pri vratih ter dejal: »Je kdo doma? Jaz sem Krpan z Vrha pri Sveti Trojici, tisti ki je na Dunaju premagal Brdavsa.«

Kar odskočil sem s stola, ko sem zaslišal Krpanov glas. »Že grem, že grem!« sem mu odgovoril. »Pozdravljeni, Martin Krpan! Zdaj urno se odpraviva in pojdiva, da celi državi sporočiva, kaj hočeva,« sem mu pripomnil po tem, ko mi je povedal, čemu je prišel.

Krpan me je pomiril ter rekel: »Nič se nama ne mudi, saj ura ni najin gospodar.«

Osedlava slavno Kobilico in se cika coka odpraviva proti Ljubljani, v Državni zbor greva namreč povedat, kaj hočeva. Krpan bo že spravil skupaj en monolog, saj je s temi monologi kot Prešeren. Prispeva v Državni zbor, se priplaziva do mikrofona in Krpan začne pripovedovati: »Poslušajte vi politiki, nehajte paničariti. Uvedite obvezno cepljenje. Kdor se ne bo cepil, ne bo upravičen do zdravniške pomoči. Zdaj se pa le odločite, pa hitro. In sporočite mi, saj veste, kje stanujem, koliko mojih Slovencev bo ostalo necepljenih. To stvar vlečete že kot ponedeljek po počitnicah. Pa ne zamerite, če sem vas užalil. Včasih moramo kako ostro povedati, da kaj upoštevate. Nasvidenje!« Krpan je nato brez besedice odšel in nikoli ga nismo več videli, cepili pa so se vsi in koronavirus je izginil.

Iz Krpanove zgodbe si bom zapomnil iznajdljivost, ker se mi je Krpan zdel iznajdljiv in konec koncev tudi pošten do vseh.

# Preživel sem dan z Martinom Krpanom

(Martin Krpan v sodobnem času)

Besedilo: Blaž Cerar

## Opravičilo folklorni skupini Društva upokojencev

**V**prejšnji številki Novic iz Moravške doline je prišlo do napake pri zapisu datuma koncerta folklorne skupine Društva upokojencev Moravče ob njihovi 10. obletnici delovanja. Takoj po obvestilu o napaki je uredništvo s plakati na vidnih mestih opozorilo Moravčane o pravem datumu koncerta.

Folkloristom Društva upokojencev Moravče se iskreno opravičujemo, obenem pa jim čestitamo ob jubileju.

**Uredništvo**

## Opravičilo Združenju ekoloških kmetov Zdravo življenje

**V**oktobrski številki Novic iz Moravške doline je na strani 28 prišlo do objave napačnega naslova prispevka o strokovni ekskurziji Združenja ekoloških kmetov Zdravo življenje, v katerem delujejo tudi kmetje iz Moravške doline ter napačnega zapisa avtorjev. Pravilni naslov in navedba avtorjev sta, kot sledi;

**Domačnost, odločnost, dobra volja in trdo delo kraljujejo na domačiji, kjer si želiš ostati**

Besedilo: Francka Toman;

Fotografije: Pavla Pirnat in Alenka Pokorn

Za napako se opravičujemo avtorjem in bralcem.

**Uredništvo**



## Mesec požarne varnosti na OŠ Roje

BESEDILO: AJDA LALIČ, FOTOGRAFIJE: ARHIV OŠ ROJE



**N**a OŠ Roje vsako leto mesec požarne varnosti obravnavamo skrajno resno. Ker imamo tako med zaposlenimi kot tudi med učenci kar nekaj prostovoljnih gasilcev, se nam zdi sila pomembno, da vsako leto vsaj enkrat obnovimo znanja, ki lahko rešujejo življenja: od evakuacije do prve pomoči in drugih uporabnih veščin.

### Dragoceno darilo župana Občine Domžale

**L**etos nas je naprej 15. oktobra, le en dan pred svetovnim dnevom oživljanja, presenetil župan Občine Domžale, gospod Toni Dragar, ki je na šolo prinesel defibrilator (AED). Ta bo v najkrajšem času nameščen na zunanjo steno šole in tako namenjen ne le našim učencem in zaposlenim, ampak tudi okoliškim prebivalcem in zunanjim uporabnikom šole v primeru najhujšega. Vsekakor si želimo, da bi z njim rokovali le ob rednih servisnih pregledih in ga ne bo potrebno nikoli uporabiti, a vseeno je bolje biti opremljen – tako z napravo, kot tudi z znanjem. Zato smo sklenili, da se bomo vsi na šoli naučila uporabljati AED.

### Z igro do pomembnih znanj

**V**četrtek, 21. oktobra, je na šoli potekal tehniški dan Varnost pred naravnimi in drugimi nesrečami. Večinoma v goste povabimo predstavnike enot zaščite in reševanja, a zaradi poteka pouka v mehurčkih, smo se letos odločili dan organizirati drugače. Igrali smo se varnostne detektive. Vsak razred je prejel ovojnice z namigi, preko katerih so ugotavljali, o kateri naravni ali drugi nesreči se pogovarjajo. Po pravilno ugotovljenem geslu je razred prejel material, s katerim so dodobra raziskali dodeljeno nezgodo, se poučilo o ravnanju

ob njej in izdelali plakat. Plakate smo razobesili v šolski avli, da se lahko vsi poučimo o ravnanju ob nevarnostih. To še ni bilo vse, kar so učenci na ta dan počeli. Vsi so se seznanili s potekom evakuacije iz šole, evakuacijskimi potmi in zbirnim mestom pred šolo. Nekateri so se dejansko odpravili iz šole po evakuacijski poti in se naučili, kako ravnati ob primeru požara. Obnovili smo tudi znanje ravnanja ob potresu, kar je geslo letošnjega meseca požarne varnosti.

### Obnavljanje spretnosti, ki rešujejo življenja

**V**si so si ogledali predstavitev uporabe AED in se lahko tudi sami preizkusili v le tej. Ugotovili smo, da je defibrilator razmeroma enostavna naprava za uporabo,



če le nismo preveč prestrašeni in vemo kaj delamo. Zato je izjemnega pomena, da so si učenci in učitelji s pomočjo lutke za oživljanje in učnega defibrilatorja ogledali, kako se le ta uporablja in se prepričali, da to ni noben bav-bav. Zavedamo se, da je v resničnem primeru stres večji, da včasih pridobljeno znanje izpuhti v zrak, verjamemo pa, da se veliko naredi z rednimi predstavitvami uporabe in prikazom oživljanja. Naši učenci so dober dokaz, da redno vsakoletno obnavljanje temeljnih postopkov oživljanja privede do rezultatov, saj je bilo njihovo znanje odlično, četudi so nekateri še premajhni, da bi lahko pomagali.

Kljub temu da je bil tokrat tehniški dan manj razgiban in brez gostov, so bili učenci zadovoljni, opremljeni z novimi znanji in ponosni na svoje izdelke. In kako tudi ne bi bili! Razstava v šolski avli je imenitna in vsak razred se je potrudil po svojih najboljših močeh.

Iskrena hvala tudi poklicnim gasilcem CZR Domžale, ki so nam pripeljali zgibanke, iz katerih so učenci ustvarili prava gasilska vozila. Z njimi bomo tudi mi sodelovali v natečaju, ki ga organizira CZR Domžale. Na pomoč!



## Tehniški dan v znamenju varne vožnje in priprave na kolesarski izpit

BESEDILO in FOTOGRAFIJE: ALENKA KOŠIR

**P**etošolci OŠ Jurija Vege Moravče in POŠ Vrhpolje (v sklopu priprav na kolesarski izpit) že vrsto let zelo uspešno tekmujejo v programu Varno na kolesu. Zaradi vrhunskih uvrstitev smo od Agencije za varnost prometa prejeli sodelovanje v programu JUMICAR. Izvajalci tega programa so nas zato obiskali v sredo, 20. oktobra 2021.



Vožnja z avtomobilčki



Poligon s križišči in prometnimi znaki

Poleg tega smo učiteljice 5. razredov učencem na šolskem dvorišču pripravile kolesarski spretnostni poligon, na katerem so utrjevali veščine, potrebne za uspešno opravljanje kolesarskega izpita. Ker na šoli veliko časa namenjamo varni, strpni in spretni vožnji, vsekakor upamo, da bodo mladi vse to ponesli na naše ceste in prispevali k čim boljši kulturi vedenja v prometu.



Kolesarski spretnostni poligon

Program Jumicar je podprt in široko sprejet v vseh večjih evropskih mestih, saj otroke poučuje, kako se vesti v prometu. Otroci so namreč postavljeni v vlogo voznika in doživljajo dogodke na način, kot jih opaža in zaznava voznik v pravem prometu.

Program, ki je potekal na naši šoli, je bil sestavljen iz teoretičnega in praktičnega dela. V teoretičnem delu so se otroci seznanili s prometnimi znaki in predpisi, vse to pa utrdili v praktičnem delu, ki se je odvijal na šolskem igrišču. Na poligonu, kjer je postavljenih več križišč in prometnih znakov, so se tako petošolci preizkusili v vožnji z mini avtomobilčki, ki imajo prave bencinske motorje in vsebujejo vse elemente pravega vozila – od varnostnega pasu, zavornega pedala in pedala za plin. Ta del je bil učencem seveda najljubši.



Vožnja s kolesom



## Jesenovanje Čete grajskih kosezov

BESEDILO in FOTOGRAFIJE: ODLOČNA ČEBEL'CA POLONA CAPUDER



**P**rvi vikend jesenskih počitnic je Četa grajskih kosezov preživela skupaj. V petek popoldne smo hiteli s spoznavanjem osnov bivakiranja in nato postavljanja bivakov, da smo naslednji dve hladni noči preživeli pod šotorkami in veliko toplimi plastmi. Pogreli smo se ob večernem ognju in čaju, nato pa poskusili zaspali in pridobiti moči za naslednji dan. Jesenovanje je bilo tudi priložnost za sprejemanje skupnih pravil in odkupnin, za oblikovanje skupnosti in sprejem novih članov ter voditeljev. Že dolgo časa pa smo razmišljali, da bi spremenili ime čete. Ime smo izbrali po popoldnevu spoznavanja legend in značilnosti Moravske doline, ki nas vse povezuje. Zvečer smo zakurili taborni ogenj, imeli slovesno imenovanje vodnikov in voditeljev, ob ognju pa smo peli in se nasitili z dobrotami iz sača. Naslednje jutro smo pospravili bivake ter zaključili jesenovanje s sveto mašo.

Res smo hvaležni, da smo se lahko dobili v živo, blizu drug drugega, in da smo nabrali nove skavtske dogodivščine za celo življenje.



## Akcija Očistimo Češnjice in kostanjev piknik

BESEDILO in FOTOGRAFIJE: ANAMARIJA VESEL

**V**Društvu krajanov Češnjic smo v oktobru organizirali čistilno akcijo in tako počistili širšo okolico Češnjic. Večji poudarek smo dali na bolj obljudene dele (Hribce in izvir Rače), kjer se je nabralo tudi največ smeti. Zbralo se nas je kar lepo število in tako smo akcijo uspešno izpeljali.

Za zaključek smo pripravili še kostanjev piknik, kjer smo se na prostem družili ob pečenem kostanju. Za najbolj lačne in pridne na čistilni akciji je bila pripravljena tudi malica.

**Hvala vsem za udeležbo, vsi skupaj pa se še naprej zavzemajmo za ohranjanje čiste narave.**





# Kostanjeva nedelja ob Rači

BESEDILO: DANICA JANČAR, FOTOGRAFIJE: BOJANA DORIČ

Dolina,  
v katero  
morš's jt.



**N**edelja, 24. oktobra, je bila že sedemnajsta po vrsti, odkar vas člani Turističnega društva Moravce vsako leto v oktobru vabimo na sprehod ob Rači in vas pri Mohorjevem mlinu pogostimo s slastnim in dišečim kostanjem, pijačo, »nečim sladkim« in zadnja leta tudi s pokušino čajev naše zeliščarke Elke, ki zna ne le narediti prave čajne mešanice, ampak ponudbo podkrepi z bogatim znanjem, kako posamezna rožica vpliva na naše zdravje.

V teh letih smo pri organizaciji doživeli že vse mogoče, od tega, da ni bilo čisto nič kostanja in smo ga morali kupiti, od mrzlega vremena, ko smo si pri Jožetovi pečki greli roke ... do izjemno lepih, toplih popoldnevov, ko smo skozi sončne žarke opazovali jesensko obarvane drobne listke bližnjega jesena, ki jih je veter razsul med nas ... in ko je bilo ob Rači prijetno še tudi po tem, ko je sonce zašlo za drevesnimi krošnjami.

Letošnja kostanjeva nedelja je bila, žal, med slabše obiskanimi, čeprav je bil dan za sprehod več kot primeren. »Korona« je naredila svoje. Škoda! Kostanj je bil izvrsten, sladek, čeprav prave slane dotlej še ni bilo. Je bila morda to zasluga toplega, sončnega in suhega septembra? Kdo bi vedel. Nekateri so tarnali, da je letos droban, a če poznaš teren okrog Javoršice, potem trudi veš, pod katerimi drevesi se spleča nabirati. Milena, Nuška in moja malenkost že nekaj let nabiramo najdebelejši kostanj pod istim drevesom. A ne izdamo pod katerim!

Pri peki smo si delo razdelili: Jože je bil zadolžen za peko, Bojana za pripravo čaja, ostali smo zarezovali kostanje. »Cela znanost« je nastala iz tega, kako je najbolje zarezati. Vsakdo je imel »svoj prav«. Enotni smo si bili le v tem, da kostanj mora biti zarezan, drugače ... bum, pok!

Za »razkuževanje« in ostalo pijačo je bilo poskrbljeno. Zeliščarka Elka nam je pripravila tudi nekaj tinktur. Tista, na kateri je bila nalepka z napisom Ginko za spomin, je bila najbolj atraktivna. Zakaj že?

**Kljub skromnejšemu obisku je bil dan prijeten. Bolj ko je postalo hladno, več nas je bilo ob pečki. Čekaj, smo v zadnjem letu in pol dojeli, kako pomembna so prijateljstva, druženje, sodelovanje, pogovori ...**

**Zato vabljeni že vnaprej na prihodnjo kostanjevo nedeljo ob Rači v oktobru 2022.**



## Naj bo jesen pisana in topla!

BESEDILO: JELKA LALIČ, FOTOGRAFIJE: VLADO LALIČ, SABINA BARLIČ

**Č**as epidemije za nikogar ni prijeten. Med nami povečuje razdalje in osamljeni se počutijo še bolj same, starejši se nemalokrat še bolj držijo doma, kot bi se sicer.

Krajevna organizacija Rdečega križa Peče (KO RK Peče) se je kljub omejitvam odločila, da bo skušala izvesti čim več aktivnosti, ki sicer potekajo tekom celega leta. Seveda ob upoštevanju vseh potrebnih protikoronskih ukrepov.

### V Krjavljeve kraje in do Žužemberka

**V**soboto, 25. septembra 2021, smo se podali na izlet na Dolenjsko. Udeležili smo se ga krvodajalci, starejši, invalidi ter sodelavci. Vsi smo izpolnjevali pogoj PCT. Najprej smo se ustavili na Bogenšperku ter si ogledali grad in spoznali bogato zupščino J.V. Valvasorja. Na toplem jesenskem soncu smo si v grajskem parku privoščili malico in kavo. Pot smo nadaljevali proti Muljavi, kjer smo si ogledali Jurčičevo domačijo in ostale objekte z muzejskimi zbirkami. Prijetni vodički sta nam predstavili kamišibaj in z njim Krjavljevo zgodbo. Sledilo je kosilo v dobri domači gostilni, za tem smo se zapeljali še do bližnjega Žužemberka, kjer je dolgo deloval naš pokojni župnik Franc Povirk. Zgodovino župnije in cerkve ter veliko vlogo gospoda Povirka pri njeni obnovi oz. gradnji nam je predstavil tamkajšnji župnik. Po ogledu lepega svetišča nas je zunaj čakalo presenečenje: tamkajšnje gospodinje so nas bogato pogostile s pijačo in domačim pecivom. Veliko smo si imeli povedati in kar težko smo se ločili ter se polni lepih vtisov odpeljali domov. Kljub maskam in drugim omejitvam smo se imeli lepo.

srečanjih. Zato smo vsem nastopajočim, ki v okviru KŠD Peče vsako leto pripravijo zabavni kulturni program, resnično hvaležni za trud. Veseli smo bili, da so bili med nami tudi gostje: predstavnik Občine Moravče, sekretarka Območnega združenja RK Domžale, predsednik PGD Peče in g. župnik.



### Jesensko srečanje

**O**rganizatorke – članice KO RK Peče – niso imele časa za počitek, saj so se že pripravljale na nov dogodek: jesensko srečanje bolnih, ostarelih in invalidov. Dodobra so počistile gasilski dom, pripravile vabila in pekle pecivo. V nedeljo, 17. oktobra, zjutraj je bilo vse nared. Pri sv. maši je vse pozdravil župnik g. Kancijan Čizman. To nedeljo smo se težko, a z veliko hvaležnosti poslovili od ge. Marije Verbič, ki je bila gospodinja v župnišču ter katehistinja vseh 15 let, ko je bil tu župnik g. Povirk. Odšla je k nečaku na rodno Dolenjsko. Po maši je g. župnik vsem, ki so to želeli, podelil bolniško maziljenje.

Praznovanje se je nadaljevalo v dvorani gasilskega doma. Harmonikar Matevž Mars nas je dobro ogrel in Peški oktet nam je pripravil pravo pevsko zgodbo, ki nam je dala misliti: dotaknili so se sodobnih pridobitev in pripomočkov, ki naj bi nam služili ... Pa nam res služijo? Smo z njimi srečnejši, boljši? Lepa slovenska pesem ter harmonika so še vedno dobrodošli in nepogrešljivi na tovrstnih

Po kulturnem programu so vsi povabljeni ostali na prijetnem druženju. Ob toplem obroku, pecivu, pijači in kavi so se še dolgo pomenkovali in bili veseli, da je bila ta nedelja drugačna, praznična. Prav je, da se starejšim posvečamo in jih vsakodnevno vključujemo v naše življenje, da čutijo, da so nam potrebni in nam veliko pomenijo. Prav pa je tudi, da jim posvetimo eno nedeljo v letu, se jim zahvalimo in jih razvedrilo. Verjamemo, da bo jesensko srečanje še dolgo odmevalo v srcih in mislih.

### Negotovi dogodki do konca leta

**Z**a konec leta pripravljamo še predavanje in srčno upamo, da ga bomo glede na slabe epidemiološke razmere lahko izpeljali. Zagotovo pa bomo za praznike obiskali in obdarili vse starejše in invalide. V naših vaseh k sreči ni ljudi, ki bi živeli v hudem pomanjkanju. Tu še živi in deluje sosedska pomoč, še znamo pomagati. In prav je tudi, da znamo opazovati in opozoriti na osamljenost ali na nekoga, ki je v stiski.

**Lažje je pomagati kot prositi za pomoč.**

## Krajanji Tuštanja redno vzdržujejo objekte v svojem kraju

BESEDILO: BOJANA DORIČ, FOTOGRAFIJE: TAMARA CERAR



**D**ruštvo krajanov Tuštanj v vseh letih svojega obstoja posveča veliko skrb urejenosti svojega kraja. Zgradili so nekaj objektov, potrebnih za delovanje društva, in nekaj objektov, ki so bili v kraju nujno potrebni zaradi varnosti občanov, promocije ali turistične zanimivosti kraja. V letni načrt dela redno vključujejo delovne akcije, na katerih opravijo vzdrževalna dela. V letošnjem letu so bili člani zelo aktivni, saj so veliko prostovoljnih delovnih ur namenili obnavljanju in urejanju postavljenih objektov.

### Avtobusno postajališče Tuštanj

**V**središču kraja so v skrbi za večjo varnost svojih šolarjev pred leti zgradili avtobusno postajališče. Ker so čas in vremenske razmere povzročile na objektu poškodbe, so ga bili primorani sanirati. Opravili so popravila in postajališče bo tudi v prihodnje nudilo otrokom zavetje pred vremenskimi neprilikami, obenem pa skrbelo za dodatno varnost v prometu.

### Kozolčki

**V**kraju imajo na posameznih odsekih prometnice 11 okrasnih kozolčkov s tablami, ki označujejo hišne številke. Kozolčke je že načenjal zob časa in so bili potrebni sanacije. Prebarvali so vse kozolčke in osvežili barvo na tablah, da so postale številke bolj pregledne in obiskovalci lažje najdejo posamezne hiše.

Obnovljeni in z rožami ocvetličeni kozolčki so koristni za obiskovalce in pripomorejo k večji turistični promociji kraja.

### Brunarica

**D**ruštvo krajanov Tuštanj ima brunarico, ki so jo zgradili v lastni režiji in z lastnimi sredstvi zato, da jim ni bilo potrebno najemati prostorov Občine Moravče za potrebe društva. Brunarico uporabljajo



za sestanke, tečaje, predavanja, potrebe organizacije prvomajskega srečanja in druženje. Tudi brunarico so z več delovnimi akcijami uspešno obnovili.

Popravili in obnovili so tudi vse ograje ob zgoraj naštetih objektih.

### Zabojnik

**Z**abojnik je bil postavljen na igrišču na Cegunci za potrebe shranjevanja predmetov, ki so jih potrebovali za različne prireditve. Ker je bil v celoti potreben popravila, so ga prebarvali, namestili zaščitno mrežo in obnovili notranjost.

Da je travnata površina na rekreativnem centru Cegunca urejena skozi vse leto, skrbijo pridni posamezniki. Igra z žogo je bila kljub korona situaciji mogoča v poznih pomladnih, poletnih in zgodnjih jesenskih mesecih. Zamenjali so tudi mreže na nogometnih golih in lesene dele golov prebarvali.

**Pred zimo in prvim snegom krajanje čaka še ena delovna akcija, na kateri bodo očistili s strehe brunarice odpadlo listje. S tem bodo preprečili mašenje žlebov in razpadanje listja na strehi.**

**Zgoraj navedeni objekti so bili zgrajeni oz. postavljeni s sredstvi Društva krajanov Tuštanja, ki se zavedajo, da bodo le redno obnovljeni in urejeni še vrsto let okras in ponos krajanov in vse Moravske doline.**



## Dobrota je sirota

BESEDILO: BRANIMIR MIKULAŠ

**V**občini Moravče je že leta utečen način nabave novih gasilskih vozil za potrebe posameznih gasilskih društev. Gasilska zveza Moravče v imenu vseh petih društev pripravi program nabave, župan pa skupaj z občinsko upravo izpelje postopek in zagotovi proračunska finančna sredstva.

Na posebno željo vodstva Prostovoljnega gasilskega društva Velika vas je bilo letos dogovorjeno, da PGD Krašče, ki je sicer na vrsti za novo vozilo, malo počaka, da bi se vmes kupilo novo vozilo za moštvo v Veliki vasi. Predsednik Gasilske zveze Moravče Ivan Lebar in župan Občine Moravče dr. Milan Balažič sta se s tem strinjala in se zelo potrudila za to, da gasilsko društvo Velika vas še letos dobi novo gasilsko vozilo.

Običajni postopek je tak, da novo vozilo najprej prevzame GZ Moravče, potem pa ga njen predsednik in župan svečano predata v uporabo gasilskemu društvu. Tako se je zgodilo tudi letos, ko je bilo novo gasilsko vozilo 4. septembra letos svečano predano PGD Peče. Toda vodstvo PGD Velika vas je imelo drugačne načrte. Najprej so brez vsakega dogovora kar sami od proizvajalca prevzeli novo vozilo in ga odpeljali v Veliko vas. Hitro se je tudi pokazalo, zakaj je bilo temu tako. Ko so novo vozilo namreč pripeljali v Veliko vas, so pripravili zabavo, na kateri je kot častni gost sodeloval bivši župan Martin Rebolj, ki se je »slučajno« prav takrat znašel v Veliki vasi. Si lahko predstavljate ta škandal?

**Bivši župan na račun župana, ki ga imamo, veseljači in se kiti s tujim perjem. Kaj je imel**

**skupnega z nabavo novega gasilskega vozila? Nič. Jasno pa je, da hoče svojo prezgodnjo volilno kampanjo voditi iz žepa moravških davkoplačevalcev. Tako kot je to počel v preteklosti.**

Zato ker je politika še vedno tam, kjer ne bi smela biti, oba dobrotnika (predsednik GZ Moravče Ivan Lebar in župan dr. Milan Balažič), ki sta se najbolj potrudila za to, da je PGD Velika vas dobila novo gasilsko vozilo, nista smela biti tam in po običajnem postopku predati vozilo. Po zaslugi vodstva PGD Velika vas je spet zmagala umazana bivša moravška politika. Kaj si o tem mislijo pošteni velikovaški gasilci in gasilke, ki si zaslužijo vso podporo in zaradi katerih sta se predsednik in župan tudi potrudila, bomo še videli. Politika ne bi smela imeti svojega mesta v gasilskih društvih, pri godbi, v šoli in podobno. To je osnovno etično merilo. Očitno je, da vodstvo PGD Velika vas tega noče razumeti in se še kar igra politikantske igre.

**Predsednik PGD Velika vas bi moral takoj odstopiti. Žalostno je, da je tokrat obveljalo, da je dobrota sirota.**

## Spomenik na Vrhpoljah iz NOB in pohod k njemu

BESEDILO in FOTOGRAFIJA: VOJKA REBOLJ

**N**ajprej nekaj o spomeniku na Vrhpoljah. Črke na spomeniku prikazujejo 35 imen padlih borcev in žrtev fašističnega nasilja iz krajevne skupnosti Vrhpolje. Na ogledu precej dotranega spomenika je bila julija predstavnica Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije, območna enota Kranj gospa Renata Pamič. Izdala je kulturno varstvene pogoje in potrdila predračun za obnovo spomenika, kar je poslala tudi na Občino Moravče. Okolica spomenika je na novo urejena. Spomenik in črke pa čakajo na obnovo in usmiljenje Občine, ki je bila s strani združenja zaprosena za sredstva za pokroviteljstvo in donatorstvo.

K temu spomeniku je potekal drugi letošnji pohod v organizaciji ZB za vrednote NOB Moravče v soboto, 16. oktobra, ob 10. uri iz Moravč. Ob 11. uri so se srečali pred spomenikom s tistimi, ki niso mogli peš. Nagovoril jih je predsednik združenja in skupaj so se poklonili padlim. Položen je bil venec. Prisoten



je bil tudi domač praporščak s praporom. Vsi so se potem zadržali še na prijetnem druženju. Združenje se zahvaljuje PGD Vrhpolje za sodelovanje.





## Poziv društvom v občini Moravče

**Decembrski prazniki so vedno bližje.  
Kot prejšnja leta vas tudi letos vabimo, da voščite občanom  
in občankam občine Moravče.**

V tem letu je vaše voščilo še toliko pomembnejše, saj je bilo društvenih prireditev in druženj znatno manj kot v prejšnjih letih. Vsako društvo lahko zasede do ¼ strani.

Rok za oddajo je 5. december 2021.

## Folklorni koncert ob deseti obletnici

BESEDILO: VOJKA REBOLJ, FOTOGRAFIJA: GAŠPER BARLIČ, NIKA PETERKA



### **N**ajprej naj bralcem na kratko predstavimo deset let delovanja folklorne skupine pri Društvu upokoencev Moravče.

Pisalo se je leto 2011, 17. januar. Na podlagi vabila, objavljenega v Novicah iz Moravške doline, za folklorni ples se je v Kulturnem domu zbralo dvajset ljubiteljev plesa. Vaje je potem obiskovalo sedem parov, kasneje tudi osem. Prvi folklorni vodja je bil dr. Franc Hribovšek, ki je z Nevenko Unk Hribovšek ostal z nami sedem let. V desetih letih smo večkrat iskali harmonikarja, z nekaterimi smo nekaj časa tudi sodelovali. Najdlje je bil z nami Vlado Podlogar in skupaj z zakoncema Hribovšek so s svojimi izkušnjami zgradili novo, našo folklorno skupino. Plesalci so počasi in z vse večjim veseljem osvojili kar nekaj koreografij. V tem desetletju bi jih bilo gotovo več kot deset, če se ne bi pojavil koronski čas, ko je bilo z vajami težko ali pa jih ni smelo biti. Zadnje leto pred covid-19 je prevzela vodenje študentka Tina Vindiš. Sodelovanje mladih in starejših je dobrodošlo. Umetniške vodje Tine smo bili veseli. Upamo, da bo z nami nadaljevala folklorno pot naslednje leto. Vmes je priskočil za vaditelja Marjan Žagar z opravljeno prvo stopno seminarja za folklorne vaditelje. Še mlada harmonikarica Ema Mahkota se nem je pridružila v zadnjem času, kar nas je ponovno spodbudilo.

V 10 letih delovanja smo nastopali po domovih starejših, na prireditvah, na območnih in državnih srečanjih, vabili v goste tuje folklorne skupine in gostovali v Italiji in na Madžarskem. Najbolj nam je

ostal v spominu skupni nastop z moravško otroško folklorno skupino na Gospodarskem razstavišču na odmevni prireditvi z dvema tisočima obiskovalcev, kjer smo poželi buren aplavz. Zdi se, da smo za naša leta lahko ponosni na uspehe preteklih let.

Deset let pa je po drugi strani tako dolga doba, da se jo v zdravju plesalcev pozna. Nekaj jih trenutno ne more plesati. Upamo vsi, da bomo nadaljevali s plesi v kar največji sestavi. Z velikim veseljem vabimo medse nove plesalce.

### Folklorni koncert v Drtiji

Koncert ob 10. obletnici je potekal v gostišču Peterka v Drtiji v petek, 5. 11. 2021. Radi bi se gostišču neizmerno zahvalili za izreden posluš in gostoljubje. Sicer pa je bil prostor ob pogoju PCT in ob vesplošnem porastu okuženosti s covid-19 za manjšo sestavo obiskovalcev zelo prijeten. Pogrešali smo oder, kjer bi se plesalci v popolnosti pokazali. Tako bi prišel do izraza umetniški vtis.

Slavljenci, plesalci Folklorne skupine DU Moravče, so dvakrat zaplesali. Dobro jim je šlo od nog. Videlo se je, da prav uživajo, na tremo pa so v teh letih tudi že pozabili. Oba nastopa so speljali brezhibno. Gotovo je tudi mlada harmonikarica dala svoj prispevek, da so se vrteli kot takrat, pred 10 leti. Plesali so trije pari, ker je trenutno čas prehladov.

Program je obogatila mlada Folklorna skupina Mengeš. Je del znane mengeške skupine, ki bo kmalu praznovala 50 let. Tudi ti mladi folkloristi že zavzemajo najvišja mesta na državnem nivoju v svoji kategoriji. Tudi tokrat so bil odlični s svojimi Tremi mazurkami.

Med nastopi in predstavitvenim tekstom so prireditev popestrili fantje Peškega okteta s tremi izbranimi pesmimi. Bi jih pa še kar poslušali. Obema gostoma, mengeški mladi folklorni skupini in Peškemu oktetu, se slavljenci najtopleje zahvaljujemo.



Zadnja točka prireditve je bila podelitev priznanj in značk. Podelil jih je predstavnik JSKD izpostava Domžale Blaž Andrejka. Tudi nagovoril nas je s spodbudnimi besedami in čestital za vse doseženo.

Čisto za konec pa je zazvenela pesem Moravska fara. Peli so vsi prisotni. Zlasti skupini slavljencev se je orosilo oko. Zdi se, da so bili v danih razmerah zadovoljni vsi. In gremo naprej!

## Nastopi Folklorne skupine DU Moravče v domovih

BESEDILO: VOJKA REBOLJ, FOTOGRAFIJA: OSEBJE IZ ENOT TRZIN IN MENGEŠ

Letošnje leto je kljub koronskemu času uspešno za Folklorno skupino Društva upokojencev Moravče. Čeprav je težko, ker morajo plačevati najemnine za vaje, v občinskih prostorih pa nimajo dovoljenja. Trudijo se, saj letos praznujejo 10. obletnico.

Zaradi negotove epidemične situacije so pohiteli z nastopi v domu starejših v Trzinu in domu starejših v Mengešu. Zaplesali so »Veselico v Moravčah« in Pobreško polko. Spremljala jih je nova harmonikarica Ema Mahkota, umetniški vodja pa je bil Marjan Žagar. Veliko je bilo sodelovanja z gledalci, ki so z zanimanjem spremljali moravško folkloro. Med plesoma je Ema raztegnila meh in zapela. Zapeli so skupaj s starostniki, ki so, kot je bilo videti, uživali.

**Skupina se zahvaljuje obema domovoma za topel sprejem.**



Folkloristi Društva upokojencev Moravče so zaplesali v Domu starejših Mengeš.



Moravški folkloristi v Domu starejših v Trzinu



## Društvo upokojencev na kostanjevi pojedini

BESEDILO in FOTOGRAFIJA: VOJKA REBOLJ

**T**udi letos je v Društvu upokojencev zadišalo po kostanju. Navadili smo se, da kostanj vsako leto naberejo v družini Birk. Pa ne samo to, še oprali so ga in prebrali, da je bil res lep. Potem smo ga le še skuhalo in pojedina je bila na mizi. Zraven smo si pripravili še sendviče, da je bila malica popolna. Tudi nazdravili smo kostanju in nam vsem.

**Da bi le tako ostalo.**



## Komemoracija pred spomeniki NOB

BESEDILO: VOJKA REBOLJ, FOTOGRAFIJA: ROMAN LEBAR



**Z**druženje borcev za vrednote NOB Moravče je 31. oktobra ob 11. uri priredilo komemoracijo v počastitev spomina na padle v NOB in žrtve okupatorjevega nasilja. Petje Peškega okteta in igranje žalostink Pihalne godbe je bilo tako lepo, da se Generalni sekretar ZZB NOB Slovenije, Aljaž Verhovnik ni mogel načuditi in dovolj pohvaliti. Po drugi strani pa je tudi njegov spontani govor naredil globok vtis na prisotne. Natalija Brodar je recitala pesmi: Jesenska pesem, Žrtvam in Smrt v Brdih. Primerno izbrane recitacije so bile tudi lepo povedane. »A kadar svoboda zasijala je nam spet in vaše se želje spolnijo, takrat se spominjal še pozni bo svet junakov, ki v grobu trohnijo,« je med drugim empatično recitala. Recitalom je poglobljen pomen pridala tudi Krtova harmonika. V imenu moravškega združenja je prisotne pozdravil podpredsednik Darko Grošelj. Program je povezoval Aljaž Hribar. Venec k spomeniku z vklesanimi 185 imeni so ob spremljavi Pihalne godbe položili Aljaž Verhovnik, Darko Grošelj in svetnica Brigita Barlič.

Lepo se je počastilo spomin in čutilo se je željo vseh prisotnih, naj se ne dogajajo vojne. Pohvalno se je znova, tokrat v pieteti, predstavila moravska kultura.

## Jesenske aktivnosti gasilske mladine v PGD Velika vas

BESEDILO in FOTOGRAFIJA: LIDIJA VOZEL

**V**soboto, 11. septembra, se je odvilo tekmovanje v gasilski orientaciji, ki je potekalo v PGD Homec, v skupni organizaciji Gasilske zveze Moravče in Gasilske zveze Domžale. Gasilske orientacije se je iz našega društva udeležila 1 ekipa mladincev, ki je v svoji kategoriji zasedla odlično 3. mesto.



24. septembra smo se mentorji odločili, da pripravimo dan odprtih vrat za že aktivne in bodoče gasilce, ter hkrati izkoristili priložnost in podelili pokal ter medalje ekipi mladincev, ki je sodelovala na orientaciji v PGD Homec, saj zaradi epidemiološke situacije ni bilo podelitve na samem dogodku.

Na dnevu odprtih vrat so bodoči gasilci lahko preverili vso opremo, ki jo imamo v gasilskem avtomobilu GVV-2, ter se preizkusili v vaji z vedrovko, ki jim je šla odlično od rok, prav tako so jim šli dobro od rok vozli. V mesecu požarne varnosti pa smo imeli na vajah temo potresi: kakšni so ukrepi ob potresu, kako lahko po potresu zagori ter kako ob vsem tem pravilno pomagati ponesrečencem.

**Na pomoč!**



**Lepi jesenski dnevi so Kazali, da bomo rokodelci svoje izdelke lahko na ogled postavili na jesenskih prireditvah.**  
 Naše delo smo predstavili na prireditvi V hvaležnost jeseni v Jevnici in na prireditvi Cvetočaja jesen v Snoviku



K A B I Z J A N / E O T O J E : R O K O D E L C I /



R O K O D E L S K I  
K O T I Č E K  
/ B E S E D I L O :  
B R A N



Z velikim veseljem smo se začeli pripravljati na vseslovensko razstavo adventnih venčkov v Zgornji Kungoti. Izdelovali smo adventne venčke v različnih tehnikah in trajnih materialih. Žal smo morali obstati na pol poti, saj so se epidemiološke razmere poslabšale in napovedana razstava je bila odpovedana. Odpovedan je bil sejem Ambient na Gospodarskem razstavišču, kjer bi imeli ponovno razstavljen izdelke z razstave ČAR LESA. Rokodelke in rokodelci so doma izdelovali izdelke za svoje vnuke za novoletne sejme v šolah, pa tudi za novoletna obdarovanja svojih domačih. Razstava Kozlovska sodba v Višnji Gori, o kateri smo pisali v prejšnji številki, pa konec leta gostuje v knjižnici Kamnik.

### Moravški leseni izdelki v muzejski trgovini

Delo naših rokodelcev in rokodelk je znano po vsej Sloveniji. Še posebno smo bili veseli, da se je komisija slovenskega etnografskega muzeja odločila, da v njihovi trgovini prodajajo izdelke Sebastjana Zajca, ki je iz ljubiteljskega rokodelca prerasel v polovično redno zaposlenega. V Slovenskih novicah so predstavili našega člana Janeza Gabrovca.

### Moravški rokodelci – prejemniki Murkove listine

Slovensko etnološko društvo nas je predlagalo za stanovsko nagrado Murkova listina, kar je veliko priznanje za naše delo na področju etnologije. Nagrado smo virtualno prejeli 11. novembra 2021. Sprva smo bili presenečeni in hkrati smo ponosni na to nagrado, ki nas spodbuja, da se še naprej trudimo za ohranjanje in prenašanje naše rokodelske dediščine.

### Priročnik za izdelovanje rož iz krep papirja

Oktober in november sta potekala v znamenju priprave Priročnika za izdelovanje rož iz krep papirja, ki ga bomo v prihodnji številki podrobneje predstavili.

Vsem želimo veliko zdravja, rokodelce lahko pokličete na znane številke in pri njih dobite številne izdelke, ki jih potrebujete ali si jih zgolj želite v vaših domovih.



## Murkova listina letos v roke moravških rokodelcev

BESEDILO: mag. ADELA PUKL, mag. BLAŽ SLAPAR, FOTOGRAFIJA: mag. ADELA PUKL



**D**ruštvo rokodelcev - Rokodelski center Moravče je letošnji prejemnik Murkove listine za kontinuirane dejavnosti, večletna prizadevanja ali enkratne dosežke, ki bogatijo, ohranjajo in popularizirajo etnološko znanje.

Slovensko etnološko društvo podeljuje Murkove nagrade, Murkova priznanja in Murkove listine za izjemne dosežke v etnologiji. Le-te so poimenovane po utemeljitelju etnologije kot znanosti dr. Matiji Murku (1861–1952). Med prejemnike Murkovih listin za kontinuirane dejavnosti, večletna prizadevanja ali enkratne dosežke, ki bogatijo, ohranjajo in popularizirajo etnološko znanje se je letos vpisalo tudi **Društvo rokodelcev - Rokodelski center Moravče**.

Slavnostna podelitev nagrade, priznanja in dveh listin za leto 2021 bi morala potekati 11. novembra v Kamniku, a je bila zaradi covid ukrepov prestavljena. S prejemniki smo se srečali na prijetnem klepetu preko aplikacije zoom.

Številni med vami poznate delo moravških rokodelcev, zato za tiste, ki morda niste vedeli, kako aktivni so in kaj vse znajo, podajamo krajšo utemeljitev, ki je prepričala člane komisije za podelitev Murkove nagrade, listine in priznanj.

»Člani Društva rokodelcev – Rokodelskega centra Moravče prihajajo iz Moravške doline in tudi drugih krajev Slovenije. Zastopane so vse starostne skupine, morda je res več žensk, a imajo tudi moške predstavnike. Pri njihovem delu jih ženeta ustvarjalnost in inovativnost, a se pri tem vedno ozirajo v preteklost, k tradiciji iz katere črpajo. Svoja znanja in veščine nesebično predajajo vsem zainteresiranim. Pogosto organizirajo delavnice, ki so namenjene članom društva – na ta način se med seboj povezujejo, prenašajo znanje in se družijo. Predvsem se trudijo, da kulturna dediščina ne bi potonila v pozabo. Zato organizirajo številne delavnice, razstave, sejme in prireditve. Na povabilo različnih televizijskih in radijskih postaj z veseljem predstavijo bogato in pestro paleto ustvarjalnosti.

Njihove rokodelske dejavnosti so: pletenje (košar, peharjev, slamnatih kit ali celo oblačil), izdelava jaslic, knjig, ptičjih krmilnic, zapravljičkov, vozičkov in lesenih koles, mozaikov, kovinopasarskih, sedlarskih in jermenarskih izdelkov, vezilstvo, šiviljstvo, klekljanje, kvačkanje, izdelovanje peč za pripadnostne kostume, izdelovanje cvetja iz papirja in najlona, peka na tradicionalen način in slaščičarstvo, ustvarjanje iz gline, slikanje na papir, svilo in steklo ...

Svoje znanje in izdelke predstavljajo na razstavah tako doma kot tudi v tujini. Udeležujejo se različnih sejmov in prireditev, leta 2005 so se predstavili tudi v Evropskem parlamentu v Bruslju. Redno sodelujejo s Slovenskim etnografskim muzejem, ki opravlja naloge Koordinatorja varstva nesnovne kulturne dediščine. Med pomembnejše letne dogodke sodi organizacija Tradicionalnega rokodelskega dne na gradu Tuštanj.

Rokodelci pogosto sodelujejo tudi s šolami, kjer predstavljajo različna rokodelska in obrtna znanja, organizirajo delavnice. Trenutno npr. pripravljajo 20 učnih listov za izdelavo 20 različnih rož iz papirja, ki bodo





namenjeni mentoricam in mentorjem na osnovnih šolah, animatorjem udeležencev oratorijev ter drugim zainteresiranim posameznikom.

Člani društva se redno izobražujejo, organizirajo strokovne ekskurzije, kjer spoznavajo nove kraje in njihovo dediščino ter izmenjujejo dobre prakse. V svoji 24-letni tradiciji so izdali več zloženk in publikacij z namenom širjenja znanja in zavesti o pomenu ohranjanja kulturne dediščine.

Društvo rokodelcev - Rokodelski center Moravče je član Konzorcija rokodelskih centrov Slovenije, ki je bil ustanovljen v letu 2014 z namenom sooblikovanja pravnih temeljev statusa rokodelcev v Sloveniji. S svojimi aktivnostmi Konzorcij spodbuja tudi k večji kakovosti rokodelskih izdelkov, k njihovi širši promociji in trženju ter prenosu znanj na mlajše generacije.

Nekateri moravški rokodelci so pridobili tudi pozitivno mnenje s strokovnega ocenjevanja izdelkov domače in umetnostne obrti pri Obrtni zbornici Slovenije in lahko uporabljajo znak **Rokodelstvo Art&Craft Slovenija**.

Člani Društva rokodelcev - Rokodelskega centra Moravče imajo izredno pomembno vlogo v lokalnem okolju in širše, saj s svojim načrtnim varovanjem kulturne dediščine skrbijo za njeno ohranjanje. Med pomembnejše naloge so si zadali prenos na mlajše generacije, ki je lahko edino zagotovilo, da se bodo znanje in veščine ohranile in se razvijale. Za opravljeno delo in kot vzpodbudo pri ohranjanju kulturne dediščine Moravč, okolice in širše, so društvo in njegovi člani prejeli Murkovo listino za leto 2021.«

## Otroški traktorski sedeži

BESEDILO in FOTOGRAFIJA: MARJAN DOLENŠEK\*

**V**edno znova smo na naših kmetijah priča hudim tragedijam, ko otroci končajo svoje komaj začeto življenje pod kolesi traktorja svojih staršev. V dolgoletnem povprečju 2–3 na leto.

Skoraj 60 odstotkov umrlih otrok je bilo mlajših od 5 let, 30 odstotkov pa jih je bilo starih med 6 in 8 let. V več kot 60 odstotkih nezgod so otroci končali pod kolesi traktorja (padec s traktorja ali povozitev na dvorišču).

### Na kmečkem dvorišču je nujno poskrbeti za varnost otrok

Vzrokov za te nezgode je veliko, med drugim v nezadostni zaščiti nevarnih strojev in orodij in/ali delovnih mest, neustreznih ali sploh nobenih igralnih prostorih za otroke na kmetiji, slabo poznavanje in podcenjevanje nevarnosti in vzrokov za nezgode in neustrezne in/ali neprilagojene preventivne mere za otroški nivo. Vedno znova se izkaže, da sta v bistvu dejansko na voljo samo dve realni možnosti, da ne bi prihajalo do najhujšega. Za otroke je potrebno poskrbeti tako, da ne bodo silili med stroje, ki jih sicer zelo privlačijo. Potrebno je poskrbeti za ustrezen prostor, kjer se bodo z veseljem igrali, ne da bi iskali prostor za igro med stroji, posebno za mlajše otroke je nujen tudi ustrezen nadzor. V primerih, ko pa to ni mogoče zagotoviti, se otroci na tak ali drugačen način znajdejo ob ali na traktorju, pa je potrebno poskrbeti, da bodo varno na traktorju in da se ne bi znašli pod traktorskimi kolesi.

### Tudi za drugo osebo na traktorju mora biti montiran sedež

Traktor je motorno vozilo, ki ima v osnovi samo voznikov sedež. Zakon o varnosti cestnega prometa v 12. odstavku 102. člena

dovoljuje, da se sme poleg voznika na traktorju (ali delovnem stroju) voziti tudi druga oseba, če je v/na njem v ta namen vgrajen sedež za prevoz drugih oseb, ki je vpisan v prometnem potrdilu. Otrok, mlajši od 12 let, se sme na traktorju ali delovnem stroju voziti le, če je zavarovan z njegovi telesni rasti primernim zadrževalnim sistemom. To poenostavljeno pomeni, da moramo vgraditi otroški sedež. Vendar ne zaradi predpisov, pač pa zaradi otrok moramo zagotoviti, da se bodo, če se temu ne da izogniti, na traktorju peljali varno in zdravo.

(\*Marjan Dolenšek je zaposlen na KGZS – Zavodu Novo mesto)



Svetujemo tudi ogled videa na temo varnosti otrok na spletni strani Strojnih krožkov [http://www.s-k.si/\\_aktualno.html](http://www.s-k.si/_aktualno.html)

## Dva milijona evrov za naložbe v ureditev gozdne infrastrukture

**M**inistrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (MKGP) je v petek, 29. oktobra, v Uradnem listu objavilo Javni razpis za operacijo naložbe ureditev gozdne infrastrukture iz Programa razvoja podeželja 2014–2020 (PRP 2014–2020) za leto 2021. Za ta namen sta razpisana 2 milijona evrov nepovratnih sredstev. Cilj javnega razpisa je povečanje odprtosti gozdov z gozdnimi prometnicami, zmanjšanje stroškov spravila lesa ter s tem omogočanje učinkovitejšega trajnostnega gospodarjenja z gozdovi. Upravičenci lahko vlogo v elektronski sistem vložijo od 22. novembra 2021 do vključno 24. januarja 2022, do 13.59. ure.

Objavljeni javni razpis potencialnim upravičencem omogoča pridobitev nepovratnih sredstev Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja (EKSRP) in proračuna RS za naložbe v ureditev gozdne infrastrukture. Nepovratna sredstva v višini 2 milijona evrov se zagotavljajo iz podukrepa 4.3 – Podpora za naložbe v infrastrukturo, povezano z razvojem, posodabljanjem ali prilagajanjem kmetijstva in gozdarstva.

### Kdo so upravičenci?

Upravičenci so fizične in pravne osebe, ki so lastniki oziroma so-lastniki gozdov, agrarne skupnosti in lokalne skupnosti.

### Upravičeni stroški

Upravičeni stroški, ki jih bodo lahko uveljavljal upravičenci, so stroški gradnje ali rekonstrukcije gozdne ceste, stroški gradnje, rekonstrukcije ali priprave gozdne vlake in nakup pripadajoče opreme. Vlagatelji lahko uveljavljajo tudi prispevek v naravi v obliki lastnega dela. Do podpore so upravičeni stroški naložb, ki so nastali po oddaji vloge na javni razpis, ter splošni stroški, ki so nastali po 1. januarju 2014.

### Višina podpore

Višina podpore, ki jo lahko pridobijo upravičenci za izvedbo naložbe, znaša 50 % upravičenih stroškov naložbe. Najnižji znesek javne podpore znaša 500 evrov na vlogo. Upravičenec lahko v celotnem programskem obdobju 2014–2020 iz naslova te operacije pridobi največ 500.000 evrov javne podpore.

### Postopek vlaganja vloge

Postopek vlaganja in obravnave vloge je natančneje predstavljen v javnem razpisu. Gre za zaprti tip javnega razpisa, kar pomeni, da se sredstva dodelijo le najboljše ocenjenim popolnim vlogam, ki presežejo vstopno mejo 30 % najvišjega možnega števila točk, do porabe razpisanih sredstev. Upoštevajo se ekonomski, geografski, proizvodni (tehnološki) vidik ter prispevek naložbe k horizontalnim ciljem (okolje).

Prijavni obrazec vlagatelj izpolni samo elektronsko v informacijskem sistemu Agencije RS za kmetijske trge in razvoj podeželja (ARKSTRP). Podrobnejša navodila o izpolnjevanju vlog v elektronski sistem bodo naknadno objavljena na spletnem mestu, kjer bo objavljen

javni razpis, pred potekom enaindvajsetih dni po objavi javnega razpisa.

Podrobnejše informacije glede pogojev in obveznosti lahko vlagatelji pridobijo v okviru INFO točke ARSKTRP, Zavoda za gozdove Slovenije, Kmetijsko gozdarske zbornice Slovenije ter na spletnih straneh MKGP.

(Vir: MKGP)



**Kokoši nesnice**

Na voljo so mlade kokoši nesnice: bele leghorn, jerebičaste, črne brezove, rdeče in zelenojajčne bele. Naše nesnice so zdrave, zaščitene proti devetim boleznim. Pripeljemo jih v Krtino, Moravče, po dogovoru tudi na dom.

**Kmetija Šraj, Poljčane.**  
**Naročila: 031 751 675**



## Pr' Koci so ličkali po starem kmečkem običaju

BESEDILO in FOTOGRAFIJE: BOJANA DORIČ



**V** jeseni kmetje s polj pospravljajo poljske pridelke. Kljub temu da si danes večina kmetov pri tem pomaga s stroji, vseeno potrebujejo veliko pridnih rok, da pridelek čim prej pospravijo v hleve, na kozolce ali v shrambe.

Tako opravilo je tudi ličkanje ali kožuhanje koruznih storžev z roko. To je star običaj, ki je ponekod postal tradicionalno kmečko opravilo. Nekoč so skoraj na vsaki kmetiji sadili koruzo. Iz koruznih zrn so pridobili moko, iz nje pekli kruh, kuhali žgance in polento.

Pr' Koci, na kmetiji v Zgornjem Tuštanju, še sadijo koruzo, ki jo uporabijo za krmljenje živali. Letos so jo posadili na veliki njivi. Ob koncu meseca oktobra je bila koruza zrela, zato so domači koruzne storže polomili in spravili na pod.

Zrastel je ogromen kup koruznih storžev, ki jih je bilo treba oličkati. Za to jesensko opravilo so povabili sorodnike in prijatelje. V soboto, 23. 10. 2021, se nas je zbralo okoli kupa na podu hleva kar lepo število.

### Vsako delo je lažje v družbi

**P**o uvodnem pozdravu in razlagi tistim, ki smo malokrat ličkali koruzo, kako koruznim storžem odstraniš liste in koliko jih pušiš, smo začeli z delom. Pustili smo dva do tri liste in po dva storža zvezali skupaj in odlagali na kup. Ličkanje je vseskozi spremljal smeh, saj hudomušnih pripomb ni manjkalo. Vmes smo slišali tudi kakšno dogodivščino, kako je bilo včasih na kmetih. Mama Ana je povedala, da je pozimi večkrat v globokem snegu in obuta v gumijaste škornje gazila globok sneg do bližnjega gozda. Tam je nabrala veje, ki jih je potrebovala za izdelavo košev in košar. Iz nabranega materiala je v dolgih zimskih večerih pletla različne koše, košare, metle in druge manjše izdelke, ki so jih potrebovali. Ker je bila spretnih rok in iznajdljiva, je bilo do pomladi vse izdelano. Svoje znanje je prenesla na otroke. Danes Iztok večine pletenja prenaša na tečajnike na svojih pletarskih delavnicah. Ob poslušanju šal, dogodivščin in izmenjavanju novic, je kup naglo kopnel, ob straneh pa so rasli veliki kupi raznobarne oličkane koruze. Ker so spomladi posadili barvna zrna, je bila koruza različnih barv od pisane, temno rdeče, srebrne, le čisto rumene ni bilo. Nekdaj je veljalo, da tisti, ki najde rdečo koruzo, lahko preneha z delom. A Pr' Koci je bilo ravno obratno. Tistemu, ki bi našel rumeno

koruzo, ne bi bilo treba več ličkati. Rumene koruze ni našel nihče, a želja najti jo, je nas ličkarje je še bolj gnala, da smo spretno in hitro pobirali storže s kupa.

### Lep konec prijetnega dneva

**M**arija, ki je ta dan prevzela vlogo gospodinje, je napekla in scvrkla mnogo dobrot. Gospodar Božo in Tjaša pa sta nam nosila pijačo in sladice kar med delom in z veseljem smo segali po njih. Po končanem delu smo pospravili pod in si zadovoljno ogledovali velike kupe lepo zloženih raznobarnih storžev. Koruzne storže bodo domači obesili na late hleva,



kjer se bodo sušili in obenem polepšali kmečko dvorišče.

**Vsi smo se na koncu zbrali v brunarici, kjer smo imeli pravo gostijo. Zadovoljni smo bili, da smo se družili, nasmejali, kaj novega izvedeli, obenem pa še nadaljevali s tradicijo ohranjanja starih navad in običajev.**

## Pregled nogometne jeseni

BESEDILO: TONI BRODAR, FOTOGRAFIJA: JURE GABRŠEK

**V** letošnji sezoni so z redkimi izjemami v NK Termit Moravče uspeli izpeljati vse zastavljene tekme prvega dela, v naslednjem sestavku si bomo na kratko ogledali, kako uspešna je bila jesen za klubske selekcije.

### Člani

**Regionalna Ljubljanska Liga (»4. liga«):**  
13. / 16 (11 točk / 3 zmage, 2 remija, 6 porazov)

Sezona se je začela s posebnim medgedneracijskim druženjem, kjer so se med seboj pomešali igralci članske, mladinske ekipe in delno tudi mlajši ter na drugi strani veterani. Članska ekipa je odigrala spremenljivo, medtem ko je bilo prisotne veliko borbenosti na domačih srečanjih, je te nekoliko primanjkovalo na gostovanjih, kjer poleg vsega tudi niso bili vedno prisotni v najmočnejši postavi, delno tudi na račun številnih poškodb. Spomladi bodo morali strniti vrste, če se želijo prebiti v prvo polovico lige ali se vsaj znajti kot eni boljših med ostalimi. Kljub vsemu so rezultati podobni tistim iz zadnjih sezon, kajti liga se je v zadnjih sezonah okrepila in razširila.

### Mladinci

**Mladinska 2. liga:**  
4. / 9 (12 točk / 4 zmage, 4 porazi)

Mladinci so napravili precejšen pozitiven korak v pravo smer, saj so po nekaj sezonah razočaranj letos končno zopet konkurenčni. Če ne bi sodniška trojka posegla vmes na domači tekmi z Zagorjem, kjer so bili več kot očitno oškodovani, bi celo prvi del sezone zaključili na drugem mestu. Vodilna Olimpija bo verjetno prevelik zalogaj, a Zagorjane in Interblock se še lahko napade v spomladanskem delu, čeprav bodo z obema igrali v gosteh.

### Starejši dečki (u 15)

**Starejši dečki 1. liga:** 8. / 15 (12 točk / 3 zmage, 3 remiji, 3 porazi)

Starejši dečki drugo sezono nastopajo v prvoli-gaškem tekmovanju, podobno kot lani ob prekinitvi sezone se tudi letos stalno zadržujejo v zlati sredini. Še pet tekem bodo igrali spomladi pred delitvijo lige, možnosti za nadaljevanje v zgornjem delu pa so zagotovo obetavne.

### Mlajši dečki (u 13)

**Mlajši dečki 2. liga:** 12. / 13 (3 točke / 1 zmaga, 6 porazov)

Selekcija U 13 je imela kar nekaj težav s prestavljanjem tekem, naj si bo to zaradi zdravstvene slike v domačem moštvu ali zaradi podobnih problemov med nasprotniki. Kljub temu so po dveh letih dočkali zmago, in to v gosteh pri Krimu, s katero so si izboljšali možnosti vsaj za obstanek v drugi izmed štirih lig, ki se igrajo v tej starostni kategoriji.

### Najmlajši

**Cicibani U 11: 5 tekem; Cicibani U 9: 3 turnirji; Cicibani U 8: 2 turnirja**

Ekipa U 11 je kar nekaj časa morala čakati na prvi Euraden nastop v letošnjem letu, a na koncu so uspeli nabrati 5 tekem, s katerimi so nabirali izkušnje za prihodnost. Doma so gostili ekipe iz Šentjerneja, Logatca in bližnjega Mengša, gostovali pa so v Dolu pri Ljubljani ter Borovnici. Najmlajše selekcije tudi letos igrajo turnirje, tako se je ekipa U 9 udeležila turnirjev v Kamniku in Dobu, enega pa so priredili doma, ekipa U 8 pa se je potikala bolj po Zasavju, saj so v njihovi skupini ekipe le iz tega konca razvejane ljubljanske nogometne družine.

### Veterani

**Veteranska liga Domžale / Kamnik:** 1. / 9 (16 točk / 5 zmag, 1 remi, 0 porazov)

Veteranska jesen je bila zelo razburkana, dve ekipi sta odšli iz lige, priključil se je Kisovec, ki se je izkazal za precej kvalitetnega nasprotnika, v





## Jezikovni pomenki

### Vejica –mala nadloga z velikim pomenom - drugič

BESEDILO: BERNARDA MAL

**V**prejšnjih pomenkih sem pisala o vejici pri naštevanju v povedi in po alinejah. Tokrat pozornost posvečam postavitvi vejice v večstavčnih povedih.

**1.** V večstavčni povedi vejica loči med seboj stavke. Praviloma stoji pred veznikom ali besedo, ki je v vlogi veznika.

*Primer: Zebe me, ker piha veter.*

**2.** Če se poved začne z veznikom, je vejica za prvim stavkom.

*Primer: Ker piha veter, me zebe.*

**3.** Nekaj več natančnosti zahtevajo večbesedni vezniki. Še zlasti nas moti že zelo zgodaj usvojeno znanje, da pred ki, ker, ko, da, če vejica skače. Vejica se zapiše pred prvo besedo veznika.

*Primer: Prenehal je z branjem, kljub temu da mu je bila knjiga všeč. (V takšnih primerih pred da ne zapišemo vejice.) Podobni vezniki so še: tako da, kot da, medtem ko, namesto da, tudi če, več kot, s tem da, ne da bi ...*

**4.** Včasih nas zmede tudi zapis s predložno zvezo.

*Primer: Zaradi vetra me zebe. (V tem primeru je zapis vejice za besedo vetra napačen.) Po prihodu na vrh so planinci pomalicali.*

**5.** Med nagajive veznike sodi tudi kot. Pred njim zapišemo vejico le, če se z njim začne stavek.

*Primer: Tekel je kot zajec. (Vejice ni, saj gre za enostavno poved.) Tekel je, kot bi mu gorelo za petami.*

**6.** Veliko pozornosti zahteva zapis vejice v vrinjenih stavkih, to pomeni, da je en stavek razdeljen na dva dela, vmes pa se vrine drug stavek. Pomagamo si tako, da pomislimo, kaj sodi skupaj.

*Primer: Ta, ki ga je kača pičila, se boji zvite vrvi. Novica, da je babica ozdravela, nas je zelo razveselila.*

**7.** V večstavčnih povedih vejice ne zapišemo pred vezniki: in, pa ter, ali–ali, niti–niti, oziroma/oz. in še nekaterimi.

*Primer: Lahko nas pokličete ali pošljete e-sporočilo. Niti ustavil se ni niti me ni pogledal.*

*Oglejte si obvestila na spletni strani oz. pokličite v tajništvo za dodatne informacije.*

**8.** Verjetno so vam že zgodaj dopovedali, da vejice pred in ni. Najpogosteje res ne. Toda v povedih s pojasnilom ali vrinjenim stavkom vejico zapišemo tudi pred in.

*Primer: Povedal je, da bo odšel na potovanje, in zaprl vrata. Bil je najmlajši v družini, in sicer je imel le 15 let.*

**9.** Vejico zapisujemo še v povedih s polstavkom. Polstavek natančneje določa ali pojasnjuje.

*Primer: Jutri bomo pospravili omaro, polno čevljev. (Prepričano se tako, da pastavek za vejico razširimo z ki je ali to je – Jutri bomo pospravili omaro, ki je polna čevljev.)*

Če bi poved zapisali še na drug način, bi uporabili kar dve vejici.

*Omaro, polno čevljev, bomo jutri pospravili. Janez Novak, direktor podjetja, je prevzel nagrado.*

V torek, 11. 10., ob 17.00 vas vabimo na zanimivo predavanje.

**10.** Vejico napišemo v povedih s pastavkom. To je tisti del povedi, v katerem koga nagovorimo, pozdravimo, pritrdimo ali zanikamo, izrazimo prepričanje, doživetje ali posnemamo glasove iz okolja.

Upoštevamo, da je pastavek lahko na začetku, koncu ali sredi povedi. V zadnjem primeru uporabim 2 vejici kot pri vrinjenem stavku. Če besedo pastavka ponovim večkrat, med njimi ne pišem vejic.

*Primer:*

*Maja, prinesi skodelico! Prinesi skodelico, Maja! Prinesi, Maja, skodelico.*

*Dobro jutro, sosed!*

*Ne, tega ne bom povedal.*

*Seveda, jutri se oglasim pri vas.*

*Av av, moja noga!*

*Mijav, se je oglašal muc.*

**Tudi tokrat še nisem zajela vseh pravil za pisanje vejice. Še nekaj jih je – za prihodnjič.**

**Pa naj vam vejice, te male nadlogice, le ne nagajajo preveč.**

Moravčah sta se ekipi razšli brez zadetkov, to sta bili tudi edini točki, ki so ju veterani Moravč in Lukovice oddali v sezoni doslej. Tekmi z Radomljami in Domžalami, ki predstavljata naslednji največji nevarnosti sta prestavljeni na pomlad, posledično pa so naši veterani osvojili neuradni naslov jesenskega prvaka.

### Dekleta

Zadnjo besedo morajo imeti dame, ki žal letos nimajo možnost nastopanja v rekreativni ligi, katere del so bile kar sedem let. Liga je bila razpuščena, a kljub vsemu niso ostale brez nastopa v letu 2021, saj so se udeležile posebnega turnirja ob 15. obletnici obstoja kluba Borke iz Grosupelj, kjer pa je bil rezultat v drugem planu. Upajmo, da se dekleta kmalu zopet snidejo, saj so v preteklih letih predstavljala dobrodošlo popestritev v našem kolektivu.

**Dovolite, da vam ob koncu v imenu kluba zaželim vse dobro, predvsem obilo zdravja in da se polni dobre volje vidimo na in ob igrišču tudi v letu 2022.**



# NEIZPOLNJENA OBILJUBA

Mira Smrkolj

## Onina zmagovalna zgodba 2021

vir: Onaplus,  
5. oktober 2021

Sedel je v klopi in s sklonjeno glavo poslušal župnika. Kmalu so njegove misli odtavale v spomine in avtomatsko je vstajal, se križal in kar je bilo potrebno. Ponavljal je gibe za drugimi. Ni bil pri stvari. Občasno je dvignil glavo in se zazrl v sliko pokojnice. *Rada je hodila k maši ... in ... čaka jo večno plačilo ...* je govoril župnik. Zbodlo ga je pri srcu, oči so se mu zarosile, stisnilo ga je v prsih in preden je bil obred pri kraju, so se v njegovi glavi odvrtili številni prizori iz njegovega življenja.

Bilo je v šoli pri uri slovenščine. Imeli so govorne vaje. Opisovali so svojega očeta. Kar streslo ga je, ko je to slišal. Učiteljica je klicala učence po abecednem redu. Z enim ušesom je poslušal pripovedovanje svojih sošolcev in sošolk. Pri tem si je nervozno navijal šop las na kazalec desne roke in s tesnobo v prsih čakal, kdaj bo na vrsti. Kaj naj reče? Zaslišal je svoje ime. Franci. Vstal je in srce v prsih mu je skoraj podivjalo. S spremenjenim glasom je prehitel učiteljico, če bi mu slučajno še kaj rekla ali ga vprašala. »Nimam očeta,« je rekel. Sošolke in sošolci so se obrnili v njegovo smer, čeprav so vedeli, da živi z mamo in bratom. Sošolec Janko pa je hitro pripomnil: »Kako nimaš očeta, vsakdo ga ima, pa ga imaš tudi ti!« Nekateri so se zasmeli tej pripombi in se očitno postavili na njegovo stran. Močno je zardel in njegova stiska se je še povečala. Učiteljica je razložila: »Res je, Janko, vsak ima očeta, pa tudi Franci ga ima, le da ga ne pozna, ker ne živi z njimi. Temu se ni lepo smejati. No, Franci, ti pa opiši neko drugo osebo, ki ti veliko pomeni, ki jo imaš rad.« S težavo in v nekaj stavkih je opisal svojega brata. Po pouku se je hitro odpravil proti domu. Z nikomur ni maral govoriti. Potočil je nekaj solz in se spraševal: »Zakaj ravno jaz nimam očeta? Vsi v razredu ga imajo.«

Domov je prišel vidno potrt in ko ga je mama vprašala, kako je bilo v šoli, je rekel: »Dobro.« »Ste se kaj novega učili?« »Nič.« Ni dregala vanj, saj je vedela, da ji kaj več ne bo povedal. Pa tudi če bi ji, njegova stiska ne bi bila nič manjša. Hrana mu ni teknila in komaj je čakal, kdaj bo prišel njegov starejši brat. Ko sta se odpravljala spat, ga je vprašal, če on kaj več ve, kdo bi bil njun oče. Tudi on ni vedel, čeprav je mamo že večkrat vprašal o tem, a mu je samo rekla: »Vama bom že enkrat povedala.« Vprašal je tudi staro mamo, starega očeta in strica, pa so vsi rekli, da ne vedo, ker jim nikoli ni hotela povedati. Da samo ugibajo. In da ugibajo tudi vaščani.

Pa sta začela ugibati tudi sama. Ogletovala sta si vse moške v vasi in iskala podobnosti s seboj: barvo las, oči, nasmeh, posebne gibe ... Opazovala sta, kdo se bolj naklonjeno pogovarja z njuno mamo, pri kateri hiši nimajo otrok. Spraševala sta sorodnike, kam je mama kaj zahajala, ko je bila mlada, s kom se je družila. Nihče ni kaj dosti vedel, saj je bila v glavnem doma. Kar naenkrat pa je rodila prvega in čez dve leti še drugega otroka. Lepo je skrbela zanju in rada ju je imela, o njunem očetu ni bilo ne duha ne sluha.

Ko sta bila oba v srednji šoli, sta mamo nekega dne spet skupaj prosila: »Mama, povej nama, kdo je najin oče. Rada bi to vedela. Ne bova povedala nikomur.« Pa je mama ostala neomajna in je rekla samo: »Ne morem vama tega še povedati. Bom pa vama povedala pred smrtjo. Lahko pa vama povem, da sta brata in ne polbrata.« »No, vsaj to veva,« sta se tolažila.

Včasih je bil kateri od njiju kaj jezen na mamo in ji je zabrusil: »Našel bom očeta in bom šel živet k njemu!« Ko pa ju je jeza popustila, sta

# ONNA

## ONAPI



se zavedla, da te grožnje ne moreta uresničiti. Bilo jima je nerodno, da sta rekla kaj takega.

Ko je šel Franc k vojakom, je uradnik izpolnjeval vojaško knjižico. Tudi tam je bilo potrebno napisati ime: poročno (očevo rojeno) i rojeno. Priimek (očetovo ime) in svoje ime. Spet je moral povedati, da nima očeta. In spet mu je bilo tesno, tako kot vedno, kadar je govor nanesel na njegovega očeta. O tem, kar ga je mučilo, se je nekega dne pogovarjal s svojim sotovarišem v sobi. Ta mu je predlagal, naj gre k župniku in naj skupaj pogledata v krstno knjigo. Tam je gotovo napisano ime očeta. Po odsluženju vojske je res šel v župnišče poizvedovat. Skupaj z župnikom sta pogledala zapis o njegovem rojstvu in na mestu za očeta je pisalo: oče neznan. Spet ni ničesar izvedel, le zbolelo ga je ob zapisanem.

Preden se je brat ženil, je mamu še enkrat nagovoril, če mu sedaj že lahko pove, kdo je njegov oče, saj so o njem spraševali tudi njegova bodoča žena in njeni sorodniki.

»Ne, ne morem ti povedati, ne sili vame. Pred smrtjo ti bom povedala. Nič prej. Ne bom nesla tega v grob,« je hitela govoriti.

Franci je večkrat razmišljal o sebi in o tem, da se v življenju ne znajde najbolje. Je samotarske narave, drugačne kot njegov brat. Vedno čuti, da mu nekaj manjka, po nečem vedno hrepeni. Ni se poročil in tudi rad spije kakšen kozarček preveč. »Imam to po očetu?« se je večkrat spraševal. »Kaj imam po očetu, ki ga nimam? Kaj sem podedoval po njem? Trmo? Hitro jezo? Zaprtost vase? Navijanje las na prst?«

Nekega dne je prišel domov in našel mamu na tleh. Bila je še živa, a ni mogla govoriti in se premikati. Odpeljali so jo v bolnico.

Zdravniki so povedali, da jo je zadela kap in da težko, če bo preživela. Z bratom sta jo obiskala in sta zaman čakala na čudež, da bi še kaj spregovorila. Čez nekaj dni sta dobila brzojavko, da je mama umrla.

*Amen. Pospremimo pokojnico k večnemu počitku. Zdrznil se je in stopil za krsto. Pri spuščanju krste v grob, ga je prešinilo, da ne pokopava samo svoje mame, ampak tudi očeta, ki ga ni in ga ne bo nikoli spoznal. Solze so tekle same od sebe.*

Mamina obljuba je ostala neizpolnjena. V grob je odnesla svojo skrivnost. Pustila pa je breme še naslednjim rodovom, ki se bodo spraševali, kdo je bil njihov ded, praded ... Mama, zakaj?

**Članice in člani Uredništva in Uredniškega odbora čestitamo Miri Smrkolj.**



## Ko zadiši po knjigi

BESEDILA ZBIRA: MAG. KATARINA PETERC

**Bralci bralnih skupin Krajevne knjižnice Daneta Zajca vam priporočajo v branje naslednje knjige:**

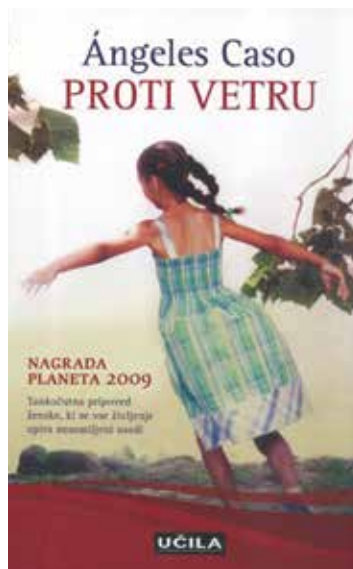


### Josip Jurčič Deseti brat

**B**ralne lučke smo septembrsko srečanje nove, devete sezone posvetile prvemu izvirnemu slovenskemu romanu Deseti brat pisatelja Josipa Jurčiča, ki je prvič izšel leta 1866. V romanu, ki se ga spomnimo še iz osnovnošolskih dni, se prepletata dve vsem dobro znani zgodbi, prva je ljubezenska zgodba med revnim domačim učiteljem Lovrom Kvasom in grajsko gospodično Manico, druga pa je skrivnostna zgodba Martinka Spaka, desetega brata, ki se želi maščevati svojemu očetu zaradi trpljenja njegove matere. Celotno dogajanje pa s svojimi prigodami in nezgodami popestri vaški posebnež Krjavelj, ki je hudiča na pol presekal.

V romanu je zelo dobro prepoznaven vpliv takratnih literarnih obdobjev romantike in realizma, Josip Jurčič pa je pri pisanju romana izhajal tudi iz svojega osebnega življenja. V letu 2021, ki je na državni ravni razglašeno za Jurčičevo leto, in sicer v spomin na 140. obletnico pisateljeve smrti, vam roman toplo priporočamo v ponovno branje.

**Natalija Ravnikar,**  
bralni klub Bralne lučke

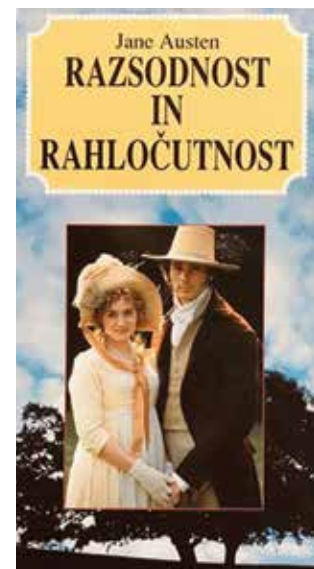


### Ángeles Caso Proti vetru

**Á**ngeles Caso, španska pisateljica, ki je leta 2014 obiskala Slovenijo, je osebno skromna, toda z bogatim in čudovitim besednim zakladom. Napisala je resnično zgodbo o varuški svoje hčerke São, ki je pripotovala v Madrid z revnih Zelenortskih otokov, bivše portugalske kolonije, ki ležijo zahodno od Sahare v Atlantskem oceanu. V zgodbo spretno vplete življenje glavne junakinje in vseh ostalih protagonistov, ki se pojavijo v njenem življenju, oseb, ki ji pomagajo in nasprotno oseb, ki jo ovirajo na njeni poti, in tako spoznamo tudi njihove izpovedi. Vsaka zgodba poskuša podati tudi neko misel ali nauk. São je kljub izjemni nadarjenosti morala zapustiti šolanje, se pri 15. letih zaposliti in z zaslužkom pomagati mami in gospe, ki jo je vzgojila. Zaradi želje po lepšem in boljšem življenju je tako kot že mnogo Zelenortčanov, zapustila rojstni kraj in odšla v »Obljubljeno deželo«, kjer pa se ne cedita med in mleko. Zgodba, ki vleče vzporednico z današnjo begunsko krizo in nam poda vpogled v njihov način razmišljanja. Pogled z drugega zornega kota. Neevropskega. Knjiga je dobila nagrado Planet leta 2009. Zaslužno. To je njena edina knjiga, ki je prevedena v slovenščino, kljub temu da je napisala že veliko knjig. Predvsem o vlogi žensk, npr. med špansko državljansko vojno ali v času življenja velikega italijanskega skladatelja Verdija.

S knjigo Proti vetru smo Bralne lučke tudi zaključile osmo sezono našega bralnega društva.

**Marjana Majdič Kočar,**  
bralni klub Bralne lučke



### Jane Austen Razsodnost in rahločutnost

**B**ralna skupina Drevored besed je novo sezono pričela s pogovorom o romanu, ki ga je kot prvega izdala znamenita angleška pisateljica 19. stoletja Jane Austen – o romanu Razsodnost in rahločutnost.

Čeprav je jezik na nekaterih mestih nekoliko vzvišen, nekateri monologi pregostobesedni in včasih tudi predolgovezni, je njena tenkočutnost pri opisu zlasti ženskih značajev tako mojstrska, da je to zagotovo roman za sladokusce, kar članice skupine zagotovo smo.

Pretriale smo zgodbo dveh sester Elenor in Marianne, ki hrepenita po svoji sreči v ljubezni, za katero se zdi, da je nedosegljiva, saj sta sicer nižji plemkinji, toda praktično brez sredstev, zagotovo pa brez dote. Ko že kaže, da pa mogoče vendarle vsaj eni uspe, se usoda zasuče v nasprotno smer in neizmerna sreča se v hipu spremeni v žalost in trpljenje.

Konec je srečen za obe, toda do tja sta morali marsikaj prestati in Austenova vodi dogodke tako, da bralca drži v stalnem pričakovanju, kaj se bo zgodilo naprej. Poleg omenjenih tenkočutnih opisov značajev pa pred bralca postavi tudi življenje v 19. stoletju v Angliji. Ne spušča se v politiko pač pa v način, kako so živeli, kako jih je omejevala družba, pravica do dedovanja, iskanja svojega mesta v družbi itd.

Vsekakor je to roman, o vsebini katerega razmišljaš še dolgo potem, ko si ga odložil na polico med druge že prebrane knjige.

**Darka Hlaj,**  
bralni klub Drevored besed

## Orgljavca in cerkvenika

išče do dné 15. decembra t. l. **oerkveno predstojništvo v Pečah**, pošta Moravče. Plača večinoma v berí. — Stanovanje prosto. (2—2)

Oglas pred 132. leti

(Slovenec, 17, november 1889, št. 263.)



Zapise in zanimivosti iz Moravške zgodovine zbira in ureja g. Bogomil Brvar



Fotografija moravške cerkve v časopisu pred 82. leti. (Bogoljub, 37, november 1939.)

— **Izpremema poštnih okrajev.** Vasi in selišča: Goričane, Hleve, Križate, Muzga, Gorenje Koseze, Peč, Podgorica, Preterž, Reka, Tlačnica, Topole ter Volovji Dol občina Peč na Kranjskem, ki so spadali doslej v poštni okraj Vače pri Litiji, spadajo odslej k poštnemu okraju Moravče.

Sprememba poštnih okrajev pred 104. leti (Slovenec, 45, november 1917, št. 253.)

## Moravška dolina se preobrazuje

Moravče, 20. novembra.

Limbarska gora in Sv. Miklavž sta pri nas najlepši razgledni točki, ki privlačujeta mnoge izletnike in pobožne romarje. Daleč na okrog je znana božja pot na goro k Sv. Valentinu; domačini pa že od nekdaj radi hodijo čez hrib na Kresnice, kjer je najbližja zveza z železnico. Žal, da so poti na oba kraja silno slabe in nerodne. Možje, ki o tem odločajo, so se pričeli zanimati, kako bi obe poti zboljšali in uredili. Posrečilo se jim je dobiti primerno podporo in najti potrebna sredstva, s katerimi so pričeli graditi lepo občinsko pot na Kresnice in na Limbarsko goro. Prva se odcepi od banovinske ceste na Trznu, druga pa zavije v Serjučah z občinske ceste proti Hrastju. Na obeh krajih je že zaposlenih več delavcev-domačinov in delo dobro napreduje. V načrtu je tudi popravilo občinske ceste proti Čelnjicam. Tako bo dobila moravška dolina časoma povsem drugačno lice. Osušeno bo tudi močvirje med Moravčami in Drtijo, kjer bo skoraj dovršen nov osuševalni jašek. Naposled nam bo zasijala še elektrika, ki nam bo pomagla, da se gospodarsko okrepmo.

Gradnja cest pred 83. leti

(Slovenski dom, 2 november 1938, št. 265, str. 3.)

## Zaspal je zraven soda

Moravče, 21. nov.

Letošnja sadna letina je bila ponekod prav dobra. Zlasti po nižjih hribih so napravili ljudje obilo sadjevca, s katerim se bodo hladili pri delu v poletni vročini. Hlapec nekega gospodarja pa si je mislil: »Čemu poleti, ako lahko takoj uživamo prejeto dobrote! Pa si je izgledil bezgovo cevko, s katero se je v gospodarjevi odsotnosti nasrkal sladke pijače. Gospodar je opazil, da sod noče ostati poln do vrha, pa je zvrčal krivdo na kipenje in pridno zalival. Naposled se je naveličal in zaklenil vrata. Na linleo, ki je zunaj pri tleh, ni mislil: saj je bila zakrita z desko. Neko jutro je klical hlapca, toda fant se ni oglasil. Tedaj je zagledal, da je deska odtrgana z line. Brž je pogledal v klet, kjer je našel hlapca, spečega zraven soda. Cevka je ležala še mokra na tleh zraven njega. Fant se je izgovarjal, da ni bil pijan, marveč le prijetno omamljen. Kazni zato ni bilo, samo linlea je dobila okno in zapahe.

Z bezgovo palico do sadjevca

(Slovenski dom, 2, november 1937, št. 266, str. 3.)



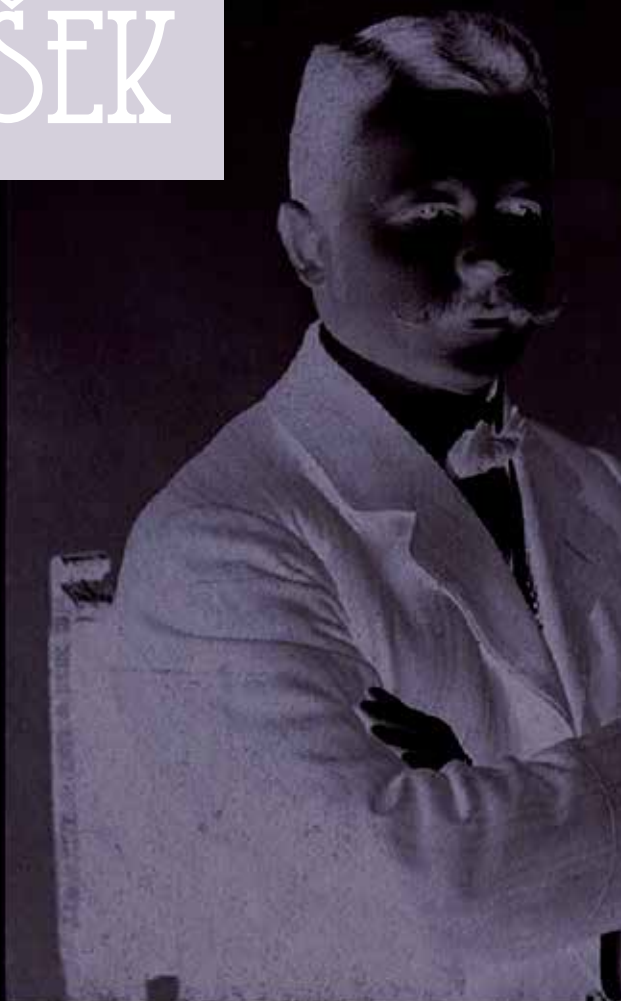
ZNAMENITE OSEBNOSTI IZ MORAVŠKE DOLINE

BESEDILO: BOGOMIL BRVAR

186

DAVORIN

ROUŠEK



D. ROUŠEK (R) Ljubljana D. ROUŠEK

D. ROUŠEK (R) Ljubljana

## KINEMATOGRAFSKI PODJETNIK

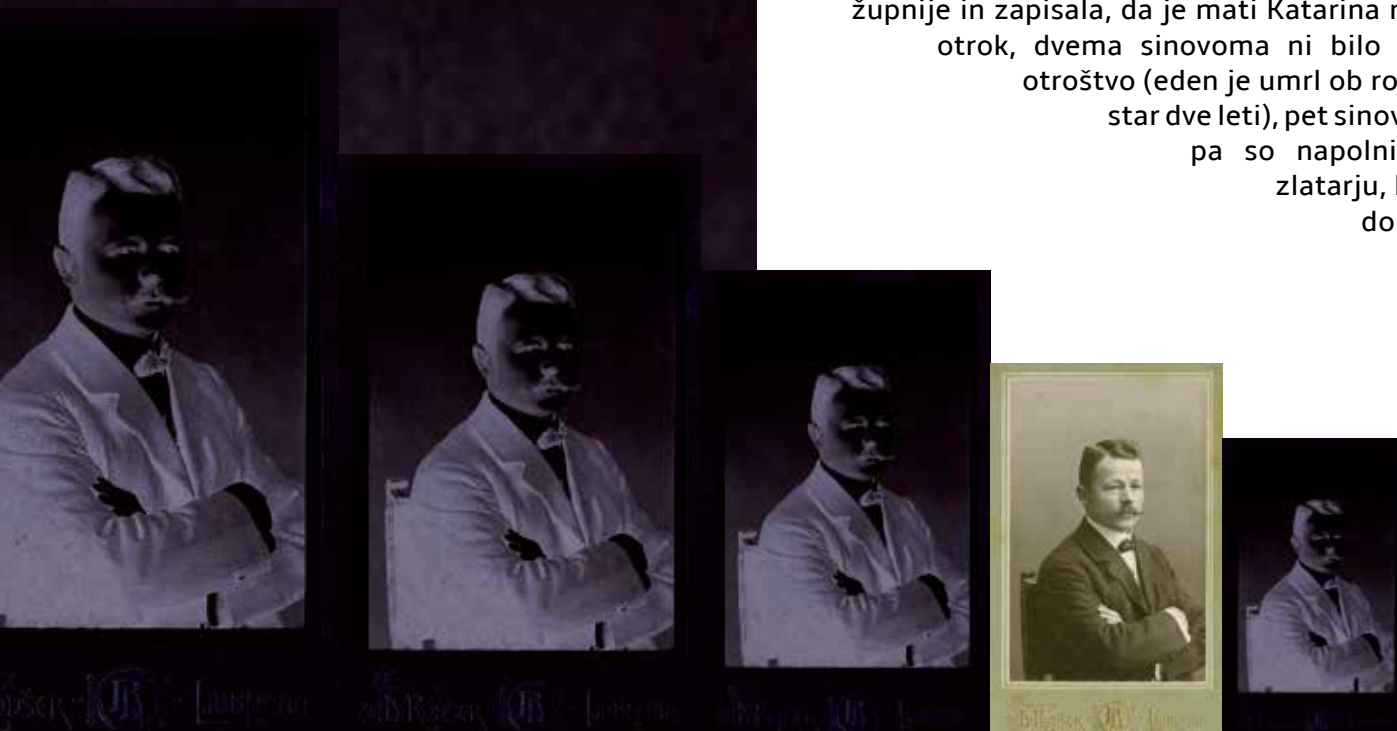
## FOTOGRAF

187-1949

V tej številki Novic smo strani, namenjene znamenitim Moravčanom, posvetili Davorinu Rovšku, fotografu, kinematografskemu podjetniku, sinu Andreja in bratu Andreja, ki smo ju predstavili v septembrski številki. Davorina Rovška je med znamenite Moravčane uvrstil že Stane Stražar, leta 2004 pa ga najdemo v Novicah iz Moravške doline med Moravčani, ki so "ušli" prek občinske meje, avtorice Marte Gorjup.

Gospo Veroniki Rijavec Pobežin, pravnukinji Davorina Rovška se zahvaljujem za dovoljenje za objavo družinskih fotografij.

Rovškovi iz Gaberja pod Limbarsko goro so bili številčna družina. Marta Gorjup je pregledala krstno knjigo moravške župnije in zapisala, da je mati Katarina rodila deset otrok, dvema sinovoma ni bilo namenjeno otroštvo (eden je umrl ob rojstvu, drugi star dve leti), pet sinov in tri hčere pa so napolnili dom Pr' zlatarju, kot se je po domače reklo pri hiši.





Davorin Rovšek se je rodil 17. novembra 1867; ta datum rojstva navaja večina virov, med njimi tudi Slovenska biografija, Stražar, avtorji knjige Pregled razvoja kinematografije pri Slovencih (do 1918), Marta Gorjup pa je zapisala, da je v krstni knjigi moravške župnije zapisan rojstni datum Martina Rovška 17. oktober 1867. Davorin naj bi bil krščen kot Martin, vendar tega Rovškovega imena kasneje ne najdemo v nobenem zapisu.

Osnovno šolo je verjetno obiskoval v Moravčah, nisem pa našel podatka, kje se je izučil fotografske obrti. Fotografiranju se je povsem posvetil. Praktično znanje, ki ga je pridobil, je bil začetek njegovega prodora v tedanji svet fotografskih izraznih možnosti in tehnične novosti. Po nadgradnji znanj je odšel na Dunaj, kjer je prakticiral v svetovno znanem ateljeju Pokorny, v začetku leta 1894 pa tudi uspešno končal študij na učilišču za fotografijo.

Časopis Slovenski narod je bralcem sporočil:

**Rovškov oglas odprtja fotografskega zavoda**  
Vir: Slovenec, 24, 1896, št. 218.



**Otvoritev**  
fotografskega zavoda **Day. Rovšek-a.**

Dovoljujem si slavnemu občinstvu, vsem sl. društvom, dijakom itd. naznanjati, da sem s 16. apritom t.l. odprl svoj popolnoma **novi fotografski atelije** v Kolodvorski ulici št. 34 (na vrtu kamnoseka Vodnika)

Atelije je popolnoma opremljen z najnovejšimi v fotografsko stroko spadajočimi pripravami in dekoracijami. Na razpolago so tudi sobe za vsprejem in toaleto.

Svoje vže bogate skušnje v tej stroki spopolnil sem še na c. kr. učilišču za fotografijo na Dunaju, tako da bodem zamogel slav. občinstvu postreči razun z navadnimi slikami tudi z vsemi drugimi najnovejšimi izdelki, tako: s fotografijami v raznih barvah na steklo, porcelan, platno, svilo, les itd., v platin- in pigment-tisku. Izvrševal bodem tudi vsakovrstne reprodukcije in povečanje slik do naravne velikosti.

Priporočevaje se za obilen obisk in za podpiranje prve narodne fotografske tvrdke, z zaupanjem, da me bode slav. občinstvo kot začetnika gotovo podpiralo, zagotavljam, da bodem vse, tudi najsmelejše zahteve točno in solidno izvršil.

Prva domača narodna fotogr. tvrdka.

*Fotograf Davorin Rovšek iz Moravč, ki je z jako lepim uspehom končal svoje študije na Dunajskem c. kr. učilišču in vežbališču za fotografijo, vrnil se je v Ljubljano in razstavi te dni nekaj svojih fotografskih izdelkov in sicer slike na porcelanu in papirju in druge slike v raznih barvah na takozvanem pigmentu (Slovenski narod, 27, 1894, št. 79).*

Pred vrnitvijo domov je, z željo po novih izkušnjah, nekaj časa potoval. Aprila 1896 je odprl svoj atelje v Ljubljani v



**Marija-Mici Mastek in Davorin Rovšek, zaročenca**

Vir: [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Davorin\\_Rovšek-portret\\_23.jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Davorin_Rovšek-portret_23.jpg)  
Fotografija je objavljena z dovoljenjem ge Veronike Rijavec Pobežin, pravnukinje Davorina Rovška.



**Otroci Marije in Davorina Rovška: Mira, Olga, Vladimir, Darko**

Vir: [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Davorin\\_Rov%C5%A1ek\\_-\\_portret\\_20.jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Davorin_Rov%C5%A1ek_-_portret_20.jpg)  
Fotografija je objavljena z dovoljenjem ge Veronike Rijavec Pobežin, pravnukinje Davorina Rovška.

**Pozor Amerikanci**

In vsi, ki prihajate v Ljubljano, na novo trgovino in zalogo izgotovljenih

**moških in ženskih oblek**

domačega izdelka. Velika zaloga sukna, obuval, srajc, klobukov, kovčegov (kofrov), robcev, šerp itd. po zelo nizki ceni. Trgovina se nahaja tik dobro znane Tišlerjeve gostilne v Kolodvorskih ulicah 26. Kdor je kupil enkrat, pride vedno rad.

278 D 24-22 **Marija Rovšek, trgovka**

**Ženin oglas za trgovino z oblekami**

Vir: Domoljub, 19, 1906, št. 4.

Vir: Slovenski narod, 32, 1904, št. 101



Kolodvorski ulici 34, do takrat pa je delal v ateljeju v Moravčah. Njegov atelje v Ljubljani je bil prvi večji fotografski zavod pri nas v lasti Slovencev, drugi so bili v rokah tujcev. Že pred odhodom na Dunaj je užival ugled fotografa s slovenskimi napisi na fotografijah. Poleg glavnega ateljeja na Kolodvorski je imel tudičasne podružnice, odvisno od zanimanja za njegove storitve.

Bil je uspešen fotograf, a v njegovi glavi so se vrtele žive fotografije, preizkusiti se je želel v kinematografiji. Imel je veliko zamisli, načrtov, a vseh ni mogel uresničiti.

Leta 1899 je poročil Marijo-Mici-Minko Mastek, nečakinjo znanega trgovca Jakoba Čika iz Ljubljane.

Rodili so se otroci Mira, Vladimir, Darko in Olga. Mali Darko je umrl januarja 1903.

Žena Marija je imela v Kolodvorski ulici trgovino z oblekami.

Pri porodu petega otroka pa je komaj 27-letna Marija, marca 1908, skupaj z dojenčkom umrla. Ženina smrt je Davorina zelo prizadela, že pred tem pa smrt mlajšega brata Ludovika, dijaka 4. razreda realke, julija 1907.

Davorin se je leta 1912 poročil z Leo Lenče, njuna hčerka Pia je postala fotografinja in je delala v očetovem ateljeju.

Podedoval je domačijo v Gabrju. Kot njen lastnik je v časopisu Slovenec objavil oglas za oddajo hiše z nekaj zemljišča in mladim sadnim vrtom v najem (Slovenec, 31, 1903, št. 42).

V zadnjih letih življenja se je posvetil samo fotografiji, doživel pa je ustanovitev slovenskega filma. Umrl je 28. januarja 1949 v Ljubljani.

#### FOTOGRAF IN KINEMATOGRAFSKI PODJETNIK

Rovškova aktivna leta so zajeta v treh obdobjih: obdobje fotografije do 1905, obdobje kinematografije do 1909 in vrnitev k fotografiji po letu 1909.

Rovšek je v ateljeju v Kolodvorski ulici



**Razglednica iz Moravče, delo Davorina Rovška.**Vir: [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Razglednica\\_Moravče\\_40.jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Razglednica_Moravče_40.jpg)Vir: *Dom in svet*, 11, 1898, št. 17, str. 536

Moravče

Fot. Davorin Rovšek

**Vegov spomenik v Moravčah, fotograf: Davorin Rovšek.**Vir: *Dom in svet*, 19, 1906, št. 10

fotografiral pomembne osebe tistega časa, bil je mojster portretne fotografije. Fotografiral je tudi mnoge slovenske kraje, gore in te njegove fotografije so krasile prve slovenske razglednice. Iz začetnega obdobja njegovega dela so znane fotografije Glasbene matice in fotografije iz slovenskega gledališča.

*Bila nas je velika družina v mestni hiši v Bistriški dolini. Prejšnji dan smo napravili ob najlepšem vremenu, pa s praznimi nahrbtniki težavno in tudi nevarno partijo na Skuto. Fotograf g. Davorin Rovšek je pri tej priliki napravil več krasnih slik, kakor: Grintovec in Triglavsko skupino s Kokrskega sedla, Štruco, Skuto in razgled proti Ojstrici s*

*Podov. Veliki fotografski aparat ni bil menda poprej še nikdar v tej višini v Kamniških gorah (Planinski vestnik, 2, 1896, št. 4).*

V takratnih časopisih je žel samo pohvalo, poudarjali so čistost in jasnost obrazov in vzorno razvrščanje ljudi.

Rovšek je poznal doseg takratnega fotografiranja in hotel je več, posvetil se je kinematografiji. V Ljubljani so takrat že gostovali potujoči kinematografi in Rovšek ni zamudil nobene priložnosti, da bi izvedel kaj več o njih. Ko se je materialno dobro postavil na noge, se je napotil v Pariz na ogled izdelovanja filmov. Seznanil se je z delovanjem prvih stalnih kinematografov, kupil potrebno opremo za filme in predvajanje in se vrnil domov.

Rovšek se je takoj po vrnitvi iz Pariza začel pripravljati na kinematografsko predstavo in prva je bila

21. aprila 1905 v veliki  
dvorani novega  
grand ho-  
tela

Senzacionalno!      Senzacionalno!

# Gledišče živih podob. Elektro-kinoskop

Davorina Rovška v Ljubljani.

## Grand hotel „UNION“.

**Otvoritvena predstava v soboto, dne 21. aprila 1906:**  
10 slik živih podob in 60 skioptičnih slik Petrograda in Moskve.

**Druga predstava v nedeljo, dne 22. aprila 1906:**  
10 slik živih podob in 60 skioptičnih slik Avstralije.

Začetek vsakikrat ob 8. uri zvečer.

**Skioptične slike v velikosti 5–6 metrov.**

Sporedi na posebnih listih zastoj.

**Cene prostorom:** v parterju: I. prostor 1 K 60 v, II. prostor 1 K 20 v,  
stojišče 40 v; balkonski sedeži 1 K 60 v, galerijski se-  
deži 80 v, galerijsko stojišče 40 v. 1441–1

Za obilen obisk prosi **Davorin Rovšek.**

Vir: Slovenski narod, 39, 1906, št. 90.

Union (odprtje tega je bila oktobra 1905), druga pa naslednji dan. To je bila največja ljubljanska dvorana in stroški zanjo niso bili majhni. Gledalci so videli 10 "slik živih podob", danes bi temu rekli film, in 60 skioptičnih slik, prvič je kazal Petrograd in Moskvo, drugič pa Avstralijo. Kritiki so predstavo ugodno ocenili.

Toda konkurenca je bil huda. Drugi kinematografi so vabili gledalce na predstave prvih filmskih dram, reportaž, Rovškov pa na kratke, predvsem humoristične in komične filme.

Da bi zmanjšal stroške in posledično pocenil vstopnice, je najel manjšo dvorano za kinematografske predstave v Hotelu Ilirija v Kolodvorski ulici. Tam je začel s predstavami maja 1906 in nato še istega leta kupil hišo v Kolodvorski ulici z namenom, da ustanovi

Ij Kinematographe Theatre Français v bivšem »Katoliškem Domu« kaže tekoči teden zopet lepe, krasne slike. Vspored je res zanimiv. Podjetju se s takimi predstavami ni treba strašiti nobene konkurence in le doslej v tem oziru brez konkurence. Slike so jako čiste. V sredo bo zopet nov vspered.

Vir: Slovenec, 11, 1907, št. 263.

Vir: Slovenski narod, 11, 1907, št. 263.

# Kinematograf

**v Ljubljani, dobro uspevaajoč,** ki daje pridni osebi, ki bi lahko več svojega časa posvetila podjetju nego more sedanji podjetnik, trajno dobro eksistenco, se zaradi obilice drugih poslov daje v **zakup**, event. se tudi **proda**.

Zakupnik ali kupec potrebuje samo nekaj glavnice in mu strokovnega znanja ni potreba, ker ostanejo dela pri aparatu lahko v dosedanjih rokah.

Lepo korist bi donajalo podjetje zlasti kakemu društvu z mnogo člani.

Več pove 3834

**DAVORIN ROVŠEK**  
Kinematograf v Ljubljani  
Kolodvorske ulice 32.



prvi stalni kinematograf v Ljubljani. Kupil je hišo v Kolodvorski ulici in zanjo odštél 59.000 kron, danes bi to pomenilo, po približni oceni, nekaj manj kot 300.000 evrov. Dogovoril se je s tujimi podjetji za dobavo filmov, uvedel je redne dnevne predstave in znižal cene vstopnicam.

Toda junija 1906 je, kot je sam napovedal, začasno prenehal s predstavami, gotovo pa so k njegovi odločitvi prispevali tuji gostujoči potovalni kinematografi z vrsto najnovejših filmov in odmevno reklamo.

Rovšek se ni vdal, vneto je spremljal razvoj filma in za tisti čas zelo ugodno zvezo s francosko tvrdko *Pathé frères* v Parizu. Poleti 1907 je najel dvorano v Katoliškem domu na Novem (Turjaškem) trgu. Kinematografsko podjetje je imenoval *Cinématograph-théâtre français*. Polna dvorana je Rovšku vliva novega poguma in iz Pariza je naročil novo opremo za predvajanje in časopis *Slovenec* (1907, št. 243) je zapisal:

*Žal pa je že decembra istega leta objavil, da začasno njegovo podjetje preneha. Vzrok za tako odločitev je bila zopet močna konkurenca. Januarja 1908 je podjetje na Turjaškem trgu prodal.*

Še istega leta je ustanovil potovalno kinematografsko podjetje z dovoljenjem gostovanja na Kranjskem. V podjetju je imel zaposlenega tudi brata Štefana. Ni znano, kdaj je Rovšek prodal to podjetje, verjetno med letom 1908 in 1909.

Davorin Rovšek se je zapisal v zgodovino slovenske kinematografije tudi s prvimi predstavami za šolsko mladino. V Učiteljskem Tovarišu je na Slavno šolsko vodstvo naslovil med drugim tole:

*Posebno še opozarjam na šolarske predstave ob četrtek in sobotah popoldne za šolarje vseh kategorij in razredov ob jako znižani vstopnini, ki je razvidna iz lepakov. Predstava traja po eno uro.*

*Vzpored se menja vsako sredo in soboto. Pri predstavi igra strokovnjak na klavir. Kot domačin bom daroval tampatam od čistega dobička primeren znesek za Učiteljski konvikt v Ljubljani*

*. — Vdano se priporočuje beležim z odličnim spoštovanjem Davorin Rovšek, lastnik. V Ljubljani, meseca oktobra 1907 (Učiteljski Tovariš, 47, 1907, št. 45, str. 525).*

Po letu 1909 se je povsem "vrnil" k fotografiji. V ateljeju na Kolodvorski ulici je imel fotografski in povečevalni zavod.

Če ne bi prišlo do požara v njegovi hiši na Kolodvorski ulici pozimi 1929, bi lahko o Davorinu Rovšku zapisali še veliko zanimivega:

*Požar, ki je nastal v njegovem fotografskem ateljeju v Kolodvorski ulici 34 pozimi 1929, je uničil mnogo njegovega dela, gradiva, korespondence in seveda za zgodovino slovenske kinematografije nenadomestljivih dokazov, ki bi nam omogočili podrobno proučiti Rovškovo, za slovensko kinematografijo pionirsko delo (Traven Janko, Lilijana Nedič, Stanko Šimenc, 1992. Pregled razvoja kinematografije pri Slovencih do 1918. Ljubljana: Slovenski gledališki in filmski muzej).*

*Viri so na voljo v uredništvu.*



**Povečane slike**  
do naravne velikosti, kakor tudi  
**oljnate portrete na platno**  
izvršuje umetniško po vsaki foto-  
grafiji 4192  
**Davorin Rovšek**  
prvi fotografski in povečevalni zavod  
v Ljubljani, Kolodvorska ul. 34 a.

Vir: Slovenski Narod, 48, 1915, št. 254.

## Čuj Marija klic srca!

Foto: Klara Zupančič



**P**oletje se je poslovilo. V kotanjah že zjutraj se vije megla, ozračje opazno se je ohladilo, namočena večkrat od dežja so tla.

Zbudili smo se tisto jesensko soboto, 23. oktobra, v žalostno deževno jutro. Meglice so prekrivale kotanje in doline, deževne kaplje pa so turobno padale na z listjem prekrita tla. Kaj kmalu se je dež sramežljivo umaknil ter nam dal priložnost, da smo se vsi, ki smo želeli užiti košček sreče v družbi svojih sosedov, prijateljev in znancev, zbrali na Katariji, pred obličjem na novo obnovljene kapelice. V teh mrakobnih časih smo želeli, vsaj za trenutek, deliti čisto veselje drug z drugim in med seboj živahno pokramljati. Želeli smo za hipec pozabiti na probleme, si vzeti čas za prijatelje in se poveseliti ob vrnitvi Marije Morske Zvezde na Grmače. Ob tem pomembnem dogodku bi se srčno rada zahvalila vsem, ki ste omogočili, da je bila Marijina kapela srečno prestavljena, obnovljena in polepšana.

Kot sem že večkrat pisala, je bila kapela zidana v zaobljubo za rešena življenja treh mladih fantov iz mrzlih globin reke Save. Po ustnem izročilu mojih prednikov se je nesreča na reki Savi zgodila v letu

1776 pri Zidanemu Mostu. Ko še ni bilo železnic in ne cest, so ljudje vse tovore prevažali po rekah. Tako so se tudi trije bratje Korinšek iz Zgornjega Prekra odločili za vozarjenje s splavom. Vožnja je bila težka in nevarna, saj se je bilo potrebno na pot odpraviti v vseh vremenskih razmerah. Tako v dežju, kot tudi v viharju ali močnem neurju. V nekem izjemno hudem neurju so bratje vozili svoj tovor proti Hrvaški. Zaradi slabega vremena in obupne vidljivosti je čoln zadel čeri in se raztreščil. Fante so močni vodni tokovi povlekli v globine. V hudem boji za svoja življenja so se zaobljubili, da bodo, v kolikor se srečno rešijo, na Grmačah zgradili kapelo v zahvalo Mariji, varuhinji mornarjev in brodarjev. Ime Morska Zvezda je dobila prav zaradi teh rešenih mladih življenj iz deroče Save. Skoraj tri stoletja je Marijina kapela stala na križišču Grmač, na stičišču štirih kolovoznih poti. Ko pa se je Občina odločila za preureditev vaških cest, je prišlo do spremembe tudi na Grmačah. Kapela je vrsto let stala osamljena na križišču poti in bila pogosto ovira voznikom težkih gradbenih strojev, avtobusov in tovornjakov. Ohranitev kapelice je postala prioriteta. Tega problema se je lotil, po priporočilu našega spoštovanega župnika Kancijana Čižmana, izkušen strokovnjak, Slavko Osolnik. Po dogovoru z Občino Moravče in gospodom župnikom se je začela prestavitev in obnova kapele.

Iskrena hvala Občini Moravče za finančna sredstva, ki so omogočila ta podvig ter gospodu župniku in cerkvi za finančni prispevek ter nasvete, ki so pripomogli pri uspešni obnovi kapele. Posebna hvala tudi gospodu Slavku Osolniku in restavratorju Robiju Prašnikarju za hvale vredno delo v težkem času epidemije. Gospodu Prašnikarju tudi iskreno čestitam za čudovite poteze na pročelju in stenah kapele. Zahvala gre tudi gospodu Avguštinu Faletu in gospodu Branku za natančno zasteklitev Marijinega kipa. Ta naša Marija je nekaj posebnega za nas, vaščane, in nas navda s ponosom vsakokrat, ko jo uzremo, saj zlatega kipa Marije ni mogoče pogosto videti po slovenskih kapelicah. Marija združuje vse vasi, ki jo obkrožajo, saj že vrsto let pred njenimi vrati poteka blagoslov velikonočnih jedi. Tako se še vedno utrjujejo sosedske vezi in gradijo nova prijateljstva.

**Slavka Srenjšček**





## Jubilejni 30. pohod po poteh vojne za Slovenijo

BESEDILO in FOTOGRAFIJI: JANEZ GREGORIČ

**L**etos ob 30. obletnici rojstva naše države Slovenije smo veterani OZVVS Domžale organizirali 30. jubilejni Pohod po poteh vojne za Slovenijo.

Pred našim osrednjim pomnikom braniteljev samostojnosti v Domžalah, se nas je zbralo lepo število pohodnikov iz Litije, Vrhnike, Grosuplja, Ribnice, Kočevja, Logatca, Ljubljane, Moravč in iz Domžal in okolice.

Obiskali smo Oddajni center Domžale, kjer so nam posamezniki, ki so bili udeleženci dogodkov izpred treh desetletij, zaupali svoje spomine na to viharo obdobje.

Pot smo nadaljevali proti Trzinu, kjer smo že med potjo obudili spomine na trzinsko bitko, ki je bila v tistem času izjemno pomemben dogodek, saj smo celotnemu prebivalstvu komaj rojene države

pokazali, da smo sposobni premagati veliko močnejšo in bolj oboroženo vojsko JNA. Sama bitka je dokaz, kako enotno smo delovali; teritorialna obramba in takratna milica. Na žalost ta bitka ni bila brez človeških žrtev, saj je padlo pet pripadnikov JNA in en pripadnik TO.

Teritorialcu iz Kamnika Edvardu Peperku, ki je padel pod streli agresorskih sil, je bil v letošnjem letu na kraju ob potoku Pšata, kjer je potekal spopad, postavljen spomenik, ki ga je ob dnevu državnosti odkril predsednik države Slovenije, Borut Pahor.

Po odhodu iz Trzina smo se ustavili še ob gradu Jablje, ki je prenovljen in v njem deluje tudi oddelek Ministrstva za zunanje zadeve.

Pohod se je kot že mnogokrat pred tem končal pri gasilskem domu v Stobu, kjer so nam naši prijatelji gasilci gostoljubno odstopili prostor na vrtu, da smo se okrepčali in strnili prijetne spomine na lepo preživet dan.

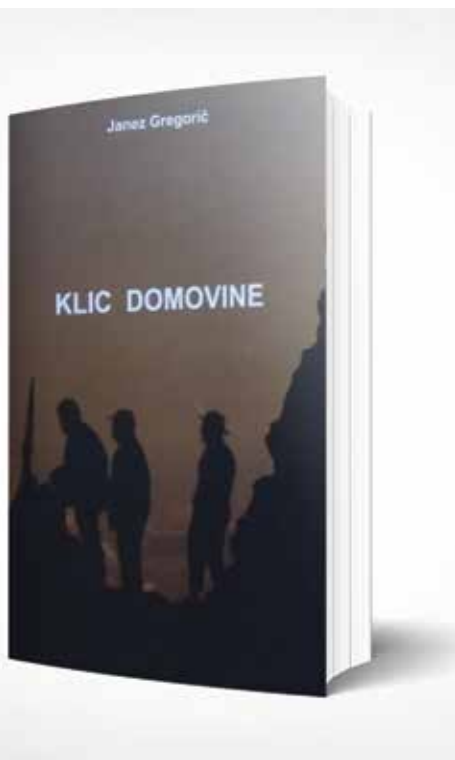


Počitek pred gradom Jablje pri Mengšu (zgoraj)  
Udeleženci pohoda ob spomeniku Edvardu Peperku



## Predstavitev knjige Janeza Gregoriča 'Klic domovine'

BESEDILO in FOTOGRAFIJA: ARHIV OZVVS DOMŽALE



je zato nekaj, kar vsakomur ni bilo dano doživeti in preživeti. To pa je aktivno delovanje v vojni za Slovenijo, v kateri je bila obranjena zgodovinska odločitev slovenskega naroda, da želi živeti v svoji lastni državi. Po treh desetletjih je bilo potrebno temeljito pobrskati po spominu, se spomniti tako pomembnih dogodkov in sprejeti odločitev ter vse to preliti na papir z zavedanjem, da bo to ostalo zanamcem v spomin in opomin, da v življenju ni nič samoumevno. Še najmanj samoumevno je doživeti čas nastanka lastne države, ki nikomur ne pade v naročje kot zrela hruška. Za kaj takega je potreben čas, potrebne so ugodne razmere in potrebno je dolgoletno uporniško življenje, v katerem številne generacije živijo z zavestjo in ponosom, da je svojo domovino in svoj narod potrebno ljubiti in za boljšo in lepšo prihodnost tudi trpeti in če je potrebno, dati tudi svoje življenje. Zato je potrebno vedno in povsod, to je avtor knjige Janez Gregorič z opisom dogodkov v občini Domžale v osamosvojitveni vojni tudi storil, izpostavljati pogum, svobodoljubje in domoljubje vseh tistih, ki so v najtežjih trenutkih, v katerih se je znašel slovenski narod in slovenstvo, vedeli kam in na katero stran se morajo postaviti,« je v uvodu izpostavil predsednik Zveze veteranov vojne za Slovenijo generalmajor Ladislav Lipič.

V nadaljevanju pogovora je avtor še posebno omenil pomen bitke v Trzinu, kjer je bila ena prvih zmag enot TO in takratne milice proti

**K**njiga *Klic domovine* je nastala ob 30. obletnici vojne za Slovenijo s pomočjo dnevnik zapisov Oddajnega centra Domžale in operativnih bojnih poročil 55. ObmŠTO Domžale. Avtorjevo pisanje se nanaša pretežno na obdobje osamosvojitvene vojne, predvsem pa na trzinsko bitko in raketiranje OC Domžale, delno pa tudi na delovanje ostalih vojaških enot v sestavi 55. ObmŠTO Domžale.

Predstavitev je potekala v prostorih Knjižnice Domžale s krajšim kulturnim programom, pogovor z avtorjem je vodil generalmajor Ladislav Lipič, predsednik Zveze veteranov vojne za Slovenijo. Ob tej priložnosti je bila v Knjižnici Domžale na ogled razstava z naslovom 'Vojna za Slovenijo leta 1991'.

»Vsako pisanje o dogodkih, ki so minili, je vračanje v preteklost. Tudi besedilo v knjigi avtorja Janeza Gregoriča je opisovanje preteklosti, vendar tiste, v kateri je avtor živel, deloval in ustvarjal. V tem opisu



veliko močnejšemu in bolje oboroženemu nasprotniku JA, ki je v tem boju uporabil tudi eno najučinkovitejših oblik vojskovanja – helikopterski desant.

Na koncu pa dodal: »Ne iščem posebnih zaslug, le pošteno sem opravil svojo državljansko dolžnost – branil svojo domovino. Največ zaslug za to ima slovenski narod, ki je stal za nami in nas izjemno podprl v prizadevanju z orožjem braniti in obraniti našo domovino Slovenijo.«



## V Evropskem parlamentu za pospešitev izvajanja podnebnih ukrepov

BESEDILO: LJUDMILA NOVAK, poslanka EP

**V**oditelji skupine G20 so na zasedanju v Rimu, ki je bilo pred podnebno konferenco v Glasgowu, potrdili cilj o omejitvi globalnega segrevanja na 1,5 stopinje Celzija glede na predindustrijsko raven. Dogovor ob tem tudi vključuje zavezo, da bo 20 najbogatejših držav na svetu, do vključno leta 2025, namenilo več kot 85 milijard evrov letno za boj proti podnebnim spremembam v revnejših državah.

Nova zaveza je v primerjavi s pariškim podnebnim sporazumom iz leta 2015 precej večja. Tedaj so se voditelji najbogatejših držav dogovorili zgolj to, da naj bi države globalno segrevanje omejile na precej pod dve stopinji Celzija v primerjavi s predindustrijsko ravno in si prizadevale za njegovo omejitev na 1,5 stopinje. Zdaj pa je jasno dana zaveza za omejitev na 1,5 stopinje Celzija.

V Evropskem parlamentu smo 21. oktobra letos sprejeli resolucijo o Konferenci OZN (COP26) o podnebnih spremembah v Glasgowu na Škotskem. V resoluciji smo opozorili, da so podnebne spremembe in izguba biotske raznovrstnosti med najpomembnejšimi izzivi za človeštvo ter da morajo vse vlade po vsem svetu nemudoma storiti vse za boj proti njim. Nestabilnost družbenega reda bo v prihodnosti odvisna prav od podnebnega (ne)ukrepanja.

V Evropskem parlamentu izražamo zaskrbljenost v zvezi z ugotovitvami poročila Programa Združenih narodov za okolje o emisijski vrzeli za leto 2020, zlasti glede dejstva, da bi kljub manjšemu upadu emisij ogljikovega dioksida zaradi pandemije covid-19 te še vedno privedle do povečanja globalne temperature za 3,2 stopinje Celzija.

Dosedanji napor tako ne bodo zadoščali, da bi dosegli cilj Pariškega sporazuma glede škodljivih emisij. Zato smo na Odboru za okolje, varno hrano in javno zdravje v Evropskem parlamentu že večkrat poudarili, da je postopna opustitev fosilnih goriv nujna.

V Evropskem parlamentu si tudi prizadevamo za pospešitev izvajanja podnebnih ukrepov. V ta namen smo nedavno sprejeli resolucijo, da EU sedanji 10-letni načrt s podnebnimi ukrepi nadomesti s petletnim časovnim okvirom za vse države. Prav tako smo na Odboru za okolje, varno hrano in javno zdravje sprejeli sklep, da je treba vse neposredne in posredne subvencije za fosilna goriva v EU postopoma opustiti najkasneje do leta 2025, s čimer smo pozvali države članice EU, naj sprejmejo podobne ukrepe.

Ob tem v Bruslju pozdravljamo pobudo Danske in Kostarike za oblikovanje zaveznitva držav, ki so pripravljene postopno opustiti proizvodnjo nafte in plina ter odpraviti izdajanje dovoljenj za novo iskanje teh virov.

## Pot k napredku

BESEDILO: JANEZ VIDIC, Predsednik OO SLS Moravče

**Z**dravstvene razmere zaradi Covid-19 so se v poletnih mesecih relativno izboljšale, zato je naše obnašanje postalo bolj sproščeno. Strokovnjaki so nas še naprej opozarjali, da je potrebno vsemu navkljub še naprej spoštovati vse predpise, predvsem pa je zdravstvena stroka vsem svetovala cepljenje. Do ciljnih 70 odstotkov cepljenih državljanov ni prišlo in trenutno stanje vzbuja skrb. **Izjemno resno je stanje v bolnišnicah.**

Kmalu bo minilo komaj tri leta, ko je bil na občinskih volitvah za župana izvoljen dr. Milan Balažič. Ob pomoči občinske uprave je takoj pristopil k projektu. V tem času je bilo res veliko narejenega na infrastrukturi, pomembno skrb je namenil kulturi in kulturnim objektom. Svojo energijo in znanje je, kot je obljubil pred volitvami, usmeril v ekologijo, ohranjanje virov zdrave pitne vode ter v skrb za čisto zeleno okolje te naše čudovite Moravške doline.

To so projekti, kakršne je Občinski odbor SLS Moravče vedno podpiral in se bo za to vedno zavzemal še naprej. Zato, ker nam ni vseeno, kaj se dogaja z našim podeželjem, naša želja pa je, da se vsi skupaj in vsak posameznik obnaša odgovorno.

Vzpodbudne so novice, da je bil 3. novembra položen temeljni kamen za gradnjo prizidka k šoli Jurija Vege v Moravčah z novo športno dvorano ter da se gradnja prične predvidoma sredi meseca novembra. V tem mesecu se končno prične tudi gradnja doma za starejše občane. To sta do sedaj dva izmed največjih projektov v zgodovini naše občine. Da takšne projekte v današnjem zaostrenem času lahko izpelješ, je potrebno imeti neizmerno znanje in sposobnosti vseh, ki so te projekte uspeli pripeljati do pridobitve vse potrebne dokumentacije in finančnih sredstev iz določenih skladov, sredstva res niso majhna.

Zato Občinski odbor SLS Moravče izreka vse čestitke županu, direktorju občinske uprave ter vsem zaposlenim v občinski upravi. Naše mnenje je, da moramo po najboljših močeh poskrbeti za vse generacije v okviru finančnih možnosti.

Imamo lepo naravo, do katere pa moramo biti vsi spoštljivi. Spoštljivi pa moramo biti najprej drug do drugega, znati se moramo pogovarjati in drug drugega tudi slišati. Tako bo življenje vseh, tudi v teh napornih časih, lepše in bolj prijazno.

**Ostanimo zdravi!**



## Pisma bralcev

**R**ubrika *Pisma bralcev* je namenjena vsem, ki želite s predlogi, pobudami in kritičnim razmišljanjem izboljšati ali popestriti življenje v občini. Namenjena je tudi javnim vprašanjem občinski upravi, kadar gre za teme, zanimive za širši krog bralcev. Preko pisem bralcev lahko javno postavite vprašanja ali predloge glede samega časopisa. *Pisma bralcev* ne smejo biti žaljiva in zlonamerna. Teksti naj praviloma ne presegajo 3500 znakov s presledki. *Pisem bralcev* ne lektoriramo in ne popravljamo slogovno.

### Javno vprašanje za župana Milana Balažica

#### Spoštovani!

Zahvalil ste se za moje vprašanje, to zlorabil in namenil odgovor vsem »občanom« kot lahko sklepam. V nadaljevanju ste zapisal stanje v občinski upravi- krajevnih skupnostih kot tudi v občinskem svetu. Za to vas jaz nisem prosil. Jaz sem se na vas obrnil v svojem imenu in v dobrobit vseh vaščanov zaradi nevedenja večine vaščanov v vasi Selo za imenovanje predstavnika vaškega odbora! Pozdravil sem vašo namero »takrat« kot tudi danes, da ste ustanovil novo posvetovalno županovo telo s strani krajanov in ustanovitev zborov vaških skupnosti kot tudi, da sami krajanji določijo svojega predstavnika. Kot ste zapisal: »Zbor je začel plodno delovati, kar kaže na željo ljudi (katerih v vasi Selo) po soodločanju o razvoju naše občine«. Lepo in prav vendar pa kaj je zapisano v Aktih občine. Vaške skupnosti zastopajo vaški odbori. Člana vaškega odbora imenujejo in razrešujejo vaščani na zborih vaščanov posamezne vaške skupnosti, ki jih skliče župan, in tudi da župan enkrat letno obišče tako skupnost. Zato danes prosim, da po Zakona o dajanju informacij javnega značaja- ZDIJZ odgovorite javno v naslednji številki Moravških novic na že zapisano, ko vam prvič ni uspelo odgovoriti, ker ste se osredotočil na že preje, zgoraj zapisane probleme v občini in vam je zmanjkalo prostora kot ga namenja rubrika »Pisma bralcev«. Na že zapisano danes javno zapišite kdo je kdaj in kje takšno odločitev in na katerem zboru v vasi Selo pri Moravčah je bilo pisno sprejeto s strani vaščanov kdo nas bo zastopal. V nadaljevanju pa tudi, kdo je koga potem od vaščanov pred 31.08.2021 povprašal za želje in interese vseh kaj bi bilo potrebno za vas še postoriti? Raziščite kdo od vaščanov je bil povprašan za kakšne predloge, kot tudi kakšni predlogi so bili podani! Vsekakor pa katera, predvidevam politična odločitev je izbrala predstavnika za našo vas ob že neizvedenem posvetu v vasi Selo pri Moravčah za zbor vaških skupnosti. Resnica je, da je bil za vas Selo pri Moravčah izbran predstavnik nezakonito, v nasprotju z vašo odločitvijo in bil tako tudi nezakonito imenovan v okvir številke 41. Zakaj ni ta predstavnik vaškega odbora, pa četudi je bil izbran brez soglasij vaščanov- bil morda res politično nastavljen, ni obiskal svojih sovaščanov osebno, lahko pa bi jih tudi poklical

po telefonu- je zavržno dejanje? Kljub Covid-19 in omejitvam se bi dalo to rešiti drugače v zadovoljstvo vseh krajanov ko bi le-ti lahko podali svoja razmišljanja k proračunu 2022-2023. Da se je to zgodilo ne morem verjeti kako je nekdo lahko razdvojil vaščane v osemnajstih hišah v vasi. V preteklosti smo drugače in uspešno sodelovali skoraj vsi vaščani, kar je lahko razvidno iz naših del v infrastrukturi kot tudi v ostalih vaških dogodkih za kar so nam mnogi zavidali! Vrata naše hiše so odprta vsem s poštenimi nameni, hinavci in lažnivci pa naj gredo k svojim mislečim. V zadnjem stavku ste zapisal, da se lahko obrnejo na vas s težavami občani sami. Na moj podoben, zadnji dopis iz začetka meseca oktobra še nisem dobil vašega odgovora. Dobrodošel župan sam, da dorečeva za popravo kršenih človekovih pravic brez politike! Že v naprej hvala za odgovor in lep pozdrav.

**Iztok Cajhen**

#### Spoštovani gospod Cajhen,

na vaše prvo pismo sem že odgovoril; brez skritih namer. Če vas še kaj zanima, vas vabim, da se osebno zglasite pri meni in vam bom odgovoril na vsa odprta vprašanja. Dela imam(o) res veliko, a si bom vseeno vzel čas.

**dr. Milan Balažic**, župan Občine Moravče

#### Gospod Cajhen je na uredništvo naslovil tudi vprašanje, zakaj je prišlo do oblikovanja novega uredniškega odbora.

**O**blikovanje novega uredniškega odbora je povezano s sprejetjem novega Odloka o javnem glasilu Občine Moravče. Prejšnji (obenem tudi sploh prvi) odlok je bil v veljavi že od leta 2003. V vmesnem času se je večkrat spreminjala zakonodaja, ki ureja področje občinskih glasil ter medijev. Odlok ureja izdajanje in programske smernice javnega glasila Občine Moravče, namen in cilje glasila, naloge odgovornega urednika in uredniškega odbora, način financiranja glasila ter obveznosti glasila v času volilne kampanje. Ob upoštevanju sprememb Zakona o medijih so bili v novem odloku podrobneje razdelani nekateri instituti ter dodane nekatere nove rešitve.

Novi Odlok o javnem glasilu Občine Moravče (Uradni vestnik Občine Moravče, št. 3/21) v 2. odstavku 9. člena določa, da ima glasilo uredniški odbor, ki ga sestavljajo 4 člani. Obenem določa sestavo Uredništva. To so: odgovorni urednik/odgovorna urednica (prej član/članica UO), likovni urednik/likovna urednica in lektor/lektorica (prej član/članica UO). Pri odločanju o sestavi novega uredniškega odbora smo upoštevali tudi nekatere nove dejavnike, kot sta npr. selitev iz občine ali večja preobremenjenost v službi ali doma.

Vse to so bili razlogi za oblikovanje novega uredniškega odbora, v katerem sta ostala dva člana iz prejšnjega odbora, na novo pa sta bila imenovana dva zelo dejavna soustvarjalca Novic iz Moravške doline.

Člane sedanjega Uredniškega odbora je imenoval Občinski svet Občine Moravče na septembrski seji.

**Tatjana Čop**



## BREZPLAČNI PREVOZI ZA STAROSTNIKE V OBČINI MORAVČE - S SRCEM NA POTI

**PROSTOFER**  
PROSTOVOLJNI ŠOFER

**O**bčina Moravče je pristopila k vseslovenskemu humanitarnemu projektu za mobilnost starejših PROSTOFER in v letu 2021 za izvedbo zagotovila finančna sredstva ter vozilo, s katerim se izvajajo brezplačni prevozi starejših občanov.

**Uporabnik prevoza mora imeti svojo zaščitno masko in si mora pred vstopom v avto in ob izstopu iz avta obvezno razkužiti roke.**

**Če bo zaradi poslabšanja epidemioloških razmer prišlo do sprememb pri izvajanju prevozov starejših, vas bomo o tem obveščali preko objav na občinski spletni strani [www.moravce.si](http://www.moravce.si).**



### Komu je namenjen Prostofer?

Brezplačni prevozi so namenjeni vsem tistim starejšim, ki:

- ne vozijo sami,
- nimajo sorodnikov, ki bi imeli prosti čas takrat, ko potrebujejo prevoz,
- imajo nižje mesečne dohodke,
- imajo slabše povezave z javnimi prevoznimi sredstvi.

Brezplačni prevozi starejšim omogočajo lažjo dostopnost do zdravniške oskrbe (npr. v zdravstveni dom, bolnišnice), javnih ustanov (občine, upravne enote), trgovinskih centrov ipd.

### Kaj je potrebno storiti, če se želite dogovoriti za brezplačni prevoz?

Uporabnik, ki potrebuje brezplačni prevoz, naredi naslednje:

1. Pokliče na brezplačno številko 080 10 10.
2. V komunikacijskem centru zabeležijo njegove podatke in lokacijo prevoza. Klicni center nato obvesti prostovoljnega voznika o prevozu in to sporoči uporabniku, za katerega se opravi prevoz.
3. Vozilo zagotovi OBČINA MORAVČE, poskrbljeno je tudi za zavarovanje tako voznika kot sopotnikov.
4. Klicni center je na voljo za rezervacije prevozov uporabnikov vsak delovnik med 8. in 18. uro, rezervacijo prevoza pa je potrebno najaviti vsaj tri dni pred izvedbo storitve.
5. Vozniki prostovoljci bodo prevoze opravljali od ponedeljka do petka med 8. in 16. uro, izjemoma pa se lahko dnevi in ure tudi prilagodijo potrebam.



*Veseli s teboj smo živeli,  
žalostni smo, ker te več ni.  
Ostali so živi spomini,  
z nami potuješ vse dni.*

### V spomin

20. novembra je minilo prvo leto, odkar nas je za vedno zapustila naša ljubljena žena, mama, babica, prababica, sestra, teta, tašča in svakinja

## Ivana Grilj

POLČEVA IVI Z DOL PRI KRAŠCAH.

Hvala vsem, ki se jo spominjate v besedi, mislih in molitvi ter postojite ob njenem grobu.

Vsi njeni



### Zahvala

Svojo življenjsko pot je v 85. letu starosti sklenila naša draga mama, babica, prababica, sestra in teta

## Julijana Cerar,

ROJENA PEPELNIK IZ MORAVČ.

Iskreno se zahvaljujemo vsem sorodnikom, sosedom in prijateljem za izrečena sožalja, podarjeno cvetje, sveče, svete maše in darove. Zahvaljujemo se župniku gospodu Kancijanu Čižmanu in pogrebni službi Vrbančič.

Vsi njeni

**Občina Moravče**

t: 01 72 47 140 / f: 01 72 31 035  
 Ponedeljek: 8.00 - 10.30  
 in 11.00 - 15.00  
 Sreda: 8.00 - 12.00 in 13.00 - 17.00  
 Petek: 8.00 - 10.30 in 11.00 - 13.00

**Karitas**

Tretji četrtek v mesecu: 17.45 - 18.45

**Rdeči križ**

g: 031 291 564  
 Prvi ponedeljek v mesecu:  
 17.00 - 19.00

**Župnijski urad**

t: 01 72 31 055  
 Ponedeljek in petek: 9.00 - 10.00  
 in 16.00 - 18.00

**Pošta**

t: 030 718 533  
 Ponedeljek, sreda, petek:  
 9.00 - 12.00 in 13.00 - 16.00  
 Torek, četrtek: 9.00 - 11.00  
 in 15.00 - 18.00  
 Sobota: Zaprto

**Policijska pisarna**

Ponedeljek: 16.00 - 18.00  
 Petek: 8.00 - 10.00  
 Zadnjo nedeljo v mesecu:  
 8.00 - 10.00

**Osnovna šola Jurija Vege**

t: 01 72 31 003 in 01 72 31 210  
[www.osmoravce.si](http://www.osmoravce.si)  
 Od ponedeljka do petka: 7.00 - 15.00

**Vrtec**

t: 01 72 31 227  
 Od ponedeljka do petka: 7.00 - 15.00

**Podružnična osnovna šola Vrhpolje**

t: 01 72 31 233  
 Od ponedeljka do petka: 7.00 - 15.00

**Zavod za gozdove**

Revir Moravče, Vegova 7  
 g: 041 657 223

**Gasilska zveza Moravče**

t: 01 72 31 234  
 24-urna dežurna služba  
 na telefonu 112

**Knjižnica Daneta Zajca**

t: 01 72 31 359  
 Ponedeljek: ZAPRTO  
 Torek: 13.00 - 19.00  
 Sreda: 7.00 - 9.00 in 11.00 - 14.00  
 Četrtek: 13.00 - 19.00  
 Petek: ZAPRTO  
 Sobota: 9.00 - 12.00

**Ambulanta splošne medicine**

t: 01 72 31 008  
 Ponedeljek in sreda: 12.30 - 19.30  
 (sprejem do 18.00)  
 Torek, četrtek, petek: 7.00 - 14.00

**Amb. za otroke in mladino**

t: 01 72 32 943  
 Ponedeljek in sreda: 13.00 - 20.00  
 Torek: 7.00 - 14.00 (ambulanta),  
 10.30 - 14.00 (posvetovalnica)  
 Četrtek: 7.00 - 14.00 (ambulanta)  
 8.30 - 11.00 (sis. pregledi),  
 Petek: 7.00 - 14.00 (ambulanta)  
 8.00 - 11.00 (ambulanta)

**Diagnostični laboratorij**

Ponedeljek in sreda: 12.30 - 19.00  
 Torek, četrtek in petek: 7.00 - 13.30  
 Odvzem za biokemične preiskave:  
 8.00 - 10.00

**Zobna ambulanta**

t: 01 72 31 150  
 Ponedeljek in sreda: 6.45 - 13.15  
 Torek in četrtek: 12.45 - 19.15  
 Petek: 6.45 - 12.45

**Zobna ambulanta za otroke in mladino**

t: 01 72 32 750  
 Ponedeljek in sreda: 7.00 - 14.00  
 Torek in četrtek: 13.00 - 19.00  
 Petek: 7.00 - 13.30

**Patronažna služba**

t: 01 72 32 944  
 Od ponedeljka do petka: 7.00 - 8.00

**Lekarna**

t: 01 77 70 245  
 Ponedeljek: 12.00 - 19.00  
 Torek, četrtek, petek: 7.30 - 14.00  
 Sreda: 13.00 - 19.00  
 Prva sobota v mesecu: 8.00 - 12.00

**Kmetijska svetovalna služba KGZS - Zavod LJ, Izpostava KSS Domžale**

Šaranovičeva cesta 21a, Vir  
 t: 01 724 18 45 ali 01 724 48 55  
 Uradne ure: ponedeljek in sreda  
 od 8. do 11. ure oz. po dogovoru

**Slovenski okoljski javni sklad, mreža ENSVET**

Brezplačno energetske svetovanje  
[gasper.stegnar@ensvet.si](mailto:gasper.stegnar@ensvet.si)  
 (po predhodnem dogovoru)

**Dežurna številka za javljanje okvar na javnem vodovodnem in kanalizacijskem omrežju**

01 729 54 30





**Sklepanje avtomobilskih zavarovanj**





 Urša Rems Brodar
  [www.nissan-krulc.si](http://www.nissan-krulc.si)
 [ursa.rems@nissan-krulc.si](mailto:ursa.rems@nissan-krulc.si)
 031-362-397

---

**Nudimo tudi**

Cenitve kasko škod in karoserijska popravila  
vse znamke vozil / traktorjev / delovnih strojev









## Nagradna križanka

KDOR PREUČUJE NAUK O ZGRADBI IN LASTNOSTIH KRISTALA	STROKOV- NJAKINJA ZA NARAVO- SLOVJE	MONGOL- DINASTIJA NA KITAJ- SKEM, YUAN	AZIJSKI VELETOK	AMERIŠKI IGRALEC (PAUL)	NEON	SPREDNJI, BARVASTI DEL ŽILNICE ZA ROŽENICO, ŠARENICA	KONEC GESLA	ŽENSKI OSEBNI ZAIMEK	ITALIJAN. IGRALEC (GIAN MARIA)	FRANCOSKI PISATELJ (ROGER)	AKO	SIMFONIJA RIMSKEGA- KORSAKOVA	NAJVIŠJA RESNICA V VEDANTI	KINEMA- TIKA	ZELO UGLEDEN ISLAMSKI TEOLOG	
ZAČETEK GESLA						POSREDO- VALKA NOVIC (STAR.)										
POKOJNI MONAŠKI KNEZ						RUSKI PESNIK ANNENSKI AMERIŠKI PLES, TAP										
SULTANOV PISMENI UKAZ					ISKALNIK						JEZERO V ETIOPIJI LJUDSTVO V MJANMARU					
DESNI PRITOK VISLE NA POLJSKEM			VELIKO NASELJE					ROPARSKI DELFIN ANTIČNO IME REKE ANIENE					EDWARD TELLER ROMAN JANKA KERSNIKA			
TIBOR VARGA		SMUČAR KRANJEC NAS IGRALEC (ŽIGA)				POLET, ZANOS				MADŽAR. SKLADAT. (ISTVAN) PREBIVA- LEC ATEN						
NEKDANJI MAROŠKI ATLET (SAID)						SL. FIZIK (MILAN) NEM.-FR. DADAIST (HANS)						PORTUGAL. DRAMATIK VICENTE BREZALK. PLJAČA				
VRSTA MAMILA			GORA V VIETNAMU			NAUK O POSEBNI IN PRAVILNI PREHRANI										
ANGLEŠKI IGRALEC (LAU- RENCE)			ŽELEZNI- ŠKI VOZ			ENAKA VOKALA AVSTRILJ. TISKOVNA AGENCIJA			DEL VEČJE CELOTE NEKDANJA PEVKA MUŠIČ							AVTOR: GREGA RIHTAR
IZRAZITA VZPETINA				NAZIV	OKRAŠEN DVORIŠČNI PTIČ			ZASLUŽEK ENEGA DNE NIZOZEM. ATLETINJA STALMAN						OČE		KORUZNI STORŽ
RUDI VALENCIČ		PREMIK TELESA			SRD	HRVAŠKO LETOVIŠČE					ITALEC					
BOLEZEN- SKO POVE- ČANJE TELESNIH DELOV		RAJKO RANFL				GERMANIJ					TOČKA PRI MERJENJU ZEMLJIŠČ					
NEKDANJA ITALIJAN. PLEMIŠKA RODBINA						ESTONSKI ŠAHIST EHLVEST					GRŠKI DIDAK- TIČNI PESNIK					

POMOČ: AKROME GALIJA-bolezensko povečanje telesnih delov, INOKENTIJ-ruski pesnik Annenski, IRIS-šarenica, KARENI-ljudstvo v Mjanmaru, TRA-gora v Vietnamu

Geslo boste dobili v potemljenih poljih, ko pravilno rešite križanko. Gesla pošljite v zaprti ovojnici na naslov Občina Moravče, Vegova 9, 1251 Moravče s pripisom »Nagradna križanka« in v njej zapišite tudi svoj naslov. Ovojnico lahko tudi odložite v nabiralnik Občine Moravče (pred vhodom v prostore Občine Moravče). Med pravilnimi rešitvami bomo izžrebali nagrajenca oz. nagrajenko, ki bo prejel(a) nagrado. Izžrebani pošiljatelj(ica) pravega gesla bo prejel(a) nagrado **KMETIJSKE ZALOŽBE, D.O.O.**

Geslo križanke, objavljene v oktobrski številki Novic iz Moravške doline (8/2021) je bilo **ZNANJE JE MOČ**. Izžrebana pošiljateljica pravega gesla je gospa Suzana iz Zg. Javoršice, ki bo od sponzorja križanke, **KMETIJSKE ZALOŽBE, d.o.o.** prejela knjigo po izbiri. Gospa Suzana bo na dom prejela seznam knjig, med katerimi bo lahko izbirala.



## Montaža senčil, Veneta, Andrej Pergar s.p.

Drtilja 6, 1251 Moravče



Zun. žaluzije 'Krpan'  
na elektro pogon



Rolo komarnik



Senčenje pergole



Tenda in zunanje  
'Krpan' žaluzije



Plise zavese

Za naročilo ali več informacij pokličite na telefon **041 745 180**  
ali pišite na e-naslov [sencila.veneta@gmail.com](mailto:sencila.veneta@gmail.com).  
<https://www.facebook.com/sencilarolete>



## MIZARSTVO AVBELJ

### IZDELAVA POHIŠTVA PO NAROČILU

Avbelj Milan s.p. –Mizarske storitve  
Stegne 1, 1251 Moravče

[www.mizarstvo-avbelj.si](http://www.mizarstvo-avbelj.si)

[info@mizarstvo-avbelj.si](mailto:info@mizarstvo-avbelj.si)

GSM: 041 641 446

# Pri Jurku

GOSTILNA IN PICERIJA

# DOSTAVA HRANE NA DOM

tel.: 01 723 28 83

gsm: 040 144 783

Trg Svobode 15, 1251 Moravče  
<https://www.facebook.com/PicerijapriJurku>



## BORIS KOPITAR

SVETUJE

PREVERITE SLUH IN  
POSKRIBITE ZANJ



OBIŠČITE **AUDIOBM**  
AUDIOBM.SI SLUŠNI CENTRI

# BARVE LAKI PIRC

NOVA  
TRGOVINA  
ZA DOM

Sončna ulica 1a, Domžale - Vir

NASPROTI TRGOVINE HOFER

051 647 602

ODPRTO ŽE OD 6. URE

BARVE, AVTOLAKI, ČISTILA ...



3M



TEKNOS



ALCEA C.A.R.F.I.T

- brezplačna kontrola vida
- korekcijska očala
- sončna očala
- športna očala
- kontaktne leče



OK  
optika  
KRHLIKAR

Očesna optika Krhlikar

Trg svobode 2, 1251 Moravče  
T: 01 723 28 22, M: 040 709 232  
[optika.krhlikar.pe@gmail.com](mailto:optika.krhlikar.pe@gmail.com)  
[www.optika-krhlikar.si](http://www.optika-krhlikar.si)



**Renault care service**  
živevi avtomobili za vse življenje

**Ugodnosti za lastnike Renault vozil iz občine Moravče**

**25% popust na originalno motorno olje**

**10% popust na servis in ostale storitve\***

Renault priporoča Castrol

**avtohiša KRULC** [www.avtohiša-krulc.si](http://www.avtohiša-krulc.si)  
☎ 01 72-31-200

\*Zgoraj navedeni popusti veljajo za vse lastnike vozil Renault, ki imajo stalno ali začasno prebivališče v občini Moravče. \*popust ne velja na kľube, kartice vžiga, drobni material ter ekološko takso. Popust ni časovno omejen in velja do preklica.

**NISSAN INTELLIGENT MOBILITY**

**Povsem novi Nissan Qashqai**  
Vrhunski crossover, elektrificiran z blagim hibridnim pogonom  
za 229 €/mesec\* 5 let jamstva\*

**KRULC**  
ZE 30 LET POOLJASNI SERVISER  
**VOZIL NISSAN**

**KRULC d.o.o.**  
Cesta heroja Vasje 8, 1251 Moravče  
Delovni čas 08-18, sobota 08-12.  
Tel: 01 723 12 00 [www.nissan-krulc.si](http://www.nissan-krulc.si)

Kombinirana poraba goriva: 7,35-6,25 l/100 km. Emissioni CO<sub>2</sub>: 166-141 g/km. Emissionjska stopnja Euro6D Full. Emissionj NOx: 0,0167-0,0237 g/km. Emissionj trdnih delcev: 0,00008-0,00035 g/km. Št. delcev (x10<sup>9</sup>): 0,17-0,53. Ogjikov dioksid (CO<sub>2</sub>) je najpomembnejši toplogradni plin, ki povzroča globalno segrevanje. Emissionj iz prometa omenjanega zrak in tako pomembno prispevajo k poslabšanju kakovosti zunskega zraka. Prispevajo zaradi čezmerno povišanem koncentracij acijem pravnega ozona delcev PM<sub>10</sub> in PM<sub>2.5</sub> ter dušikovih oksidov.

\*Informativni izračun je svarejen na dan 24. 8. 2021 za novi Nissan Qashqai 1.3 DIGT 140 kW CONNECTA. Makspodajna cena z 3e upoštevanem popustom in ocki, znaša 27.160,00 €. Informativni izračun za 60mesečni kredit v višini 1.748,37 € je namenjen za obito označena 48 mesecev in upošteva nesporazumno določeno marno 3,48 % in potog v višini 2.709,84 €. GOM = 4,84 % se lahko spremeni, če se zahtevni katekolni element v uparbuju. Kreditogramski vrsti kredit v 48 mesečnih obrokih v višini 220,00 € in 3 zadnjih povilamem strokovni v višini 11.900,79 €. Skupna finančna izpostavit z 3e vključenem potogom, ki ga mora odplačati kreditjematec, znaša 23.540,04 €, od tega znašata zavarovalna premija 248,34 € in stroški odobritve kredita 386,60 €. V financiranje je vključen brezplačno 3-letno podvajano jamstvo, ki vsebuje 3 leta tovarniške garancije ter podaljšano jamstvo za 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60 mesecev. Akcija velja do 31. 10. 2021. Nissan se pridrukuje pravici, da akcijo predčasno zaključi, ali jo podaljša. Siva so simbolične. Podaljšani vozilnik: Renault Nissan Slovenija, d. o. o., Dunajska 22, 1001 Ljubljana. Več na [nissan.si](http://nissan.si)

**PEPLAST**

Brizganje plastičnih mas - PVC ograje - Rolete - Žaluzije - Tende - Komarniki - Garažna vrata

**ALU in PVC okna-vrata KRPAN ŽALUZIJE**

**PEPLAST d.o.o.**  
Šlandrova cesta 9a,  
1251, Moravče, Slovenija  
TEL: 01/7232-868  
GSM: 041/753-617  
info@peplast.si

[www.peplast.si](http://www.peplast.si)

**Avtohiša Vesel**  
Martin Vesel s.p.

**SERVIS**  
Češnjice 16b  
1251 Moravče

- Priprava vozil za tehnični pregled
- Servisne storitve za vozila vseh znamk
- Brezplačno nadomestno vozilo
- Kleparska dela
- Delovni čas pon - pet od 8<sup>h</sup> - 18<sup>h</sup>

[www.avtohiša-vesel.si](http://www.avtohiša-vesel.si)

**WLAN MMDS TV - INTERNET**

Slovenski in tuji TV programi z Limbarske gore in Krvavca - Kržišča. Brezžično do objekta!

**ZANESLJIVO IN UGODNO!**

- TV OD 16€, INTERNET od 13€, MOBILNI TELEFON od 5€/mesec
- Najboljši športni, filmski, otroški in dokumentarni programi s podnapisi
- INTERNET in IPTV signal tudi s kamniškega gradu, Krma, Ambroža, Velike Planine, Zgornje Javoršice, Kališča, Rožična, Zasavske Svete gore, Peč, Črničva, Slivne, Sv. Miklavža

☎ 040 997 007  
[www.zvezdatv.si](http://www.zvezdatv.si) [www.gorosan.com](http://www.gorosan.com)

**ZANESLJIV SERVIS LCD TV**

**VRATA JERMAN**  
PRODAJA IN MONTAŽA

**MARKO JERMAN s.p.**  
gsm.: 041 387 111  
e-mail: [mare.jerman@gmail.com](mailto:mare.jerman@gmail.com)  
[www.montaza-jerman.net](http://www.montaza-jerman.net)

**izmere • svetovanje • prodaja • montaža • servis**